

MÉTSZET

ÉPÍTÉSZET
ÚJDONSÁGOK
RÉSZLETEK
SZERKEZETEK

FELÜLRT METAFORÁK
REJTŐ ZKÖDŐ NAGYSÁG
AHOL ÉPÍTÉSZETET, TÁJAT ÉS BORT IS ÉLVEZNI
CSELÉDSZÁLLÁSBÓL RENDEZVÉNYTEREM
LASSÚ ÉPÍTÉSZET
A FÜVESEMBER HÁZA
KEVESEBB GONDOLAT, TÖBB RÉSZLET
AZ IPARI ÖRÖKSÉG ÉS A MŰEMLÉKI BEMUTATÁS
A SEMMI ÁGÁN ÜL SZÍVEM

Ára: 890 Ft

www.tervlap.hu

2015/6/december

a víz és Négy könyv az építészetről (Palladio)

A szerző vall magáról:

Ez idáig hazámban 47 könyvem jelent meg 104 kiadásban az elmúlt 31 év alatt. Könyveim a világ több nyelvén is megjelentek az elmúlt tizenegynéhány évben. Kiemelkedő volt a 2008-as év, melyben az említett kötetekből 19 jelent meg a földkerekség 27%-án. Mint építész, gyakorló szakember a könyveim mellett a világ több tucat szaklapjában publikáltam az elmúlt több mint harminc évben. A publikációim száma meghaladja az ezret, ez is hasonló eloszlású a földünkön, mint a könyveim.

MEGJELENT!

Idézet a könyvek előszavából:

„Ez az irányultság természetesen kihat a kialakított lakókörnyezetre, annak alakítására is. Ma a tudatosan tervezett kertek legalább a felében van valamilyen vízi alkalmatosság (medence, tó, egyszerű csobogó vagy egy kismedence a maga néhány m²-es víztükrével).

A fenti tendenciára természetesen a kereskedelem is reagált: ma a különböző, vízzel kapcsolatos technológiák többszörösét ajánlják, mint akár csak tíz éve is.

További foka a fejlődésnek – akár kontinensünkön, akár Amerikában szemlélődünk, láthatjuk –, hogy a vízi jelenség a térépítészet fontos részévé vált. Ez érvényes a lakókörnyezetre is: Nyugat-Európában a lakóparkokban egyre több vízi alkalmatossággal találkozunk, sőt sok esetben eleve úgy készül a rendezési terv és a telekrendezés, hogy a kert vége tóra nézzen. A tavak egyes esetekben természetesek, máskor rendbeszedett bányagödör vagy korszerűen épített tó vízfelülete szegélyezi az épületeket.

A fentebb körvonalozott témában felgyűlt hatalmas anyag szülte azt a gondolatot, hogy kell egy könyv a Víz és az építészet témakörének feldolgozására. Ám a rengeteg téma még ezt a keretet is szétfeszítette, így szükségessé vált a **Lakókörnyezet és a víz összefüggésének feltárása.**”

**Keresse
a könyvesboltokban!**

Pontosítás: A Metszet 2015/5 számának 67–69. oldalán megjelent Bede Béla: Gyógyfürdők és gyógyászók Magyarországon című könyvismertetésben a 69. oldalon szereplő ábragyűjteményben a 3. és 4. ábra felirata felcserélődött. A Szigetvári gyógyfürdő kupolás gyógymedence a 3. képen, a szolnoki Tisza Szálló és Gyógyfürdő kupolás gyógymedencéje a 4. képen látható.

Levelezünk...

Csomas Zsófia Ybl-díjas építész, belsőépítész, érdemes művésztlől kaptunk olvasói levelet a Metszet 2015/5 számában közölt, L. Simon László államtitkárral készült interjú kapcsán: Az interjúban idézett: „egyik tagunk egyenesen azt mondta, hogy a Horthy-korszakot akarjuk itt restaurálni, de a beszélgetés folyamán visszakozott” mondat igazságtartalmához hozzátartozik, hogy a Horthy-korszakkal kapcsolatos kijelentést valóban módosítottam Monarchiára (mert én voltam a hivatkozott tag). Ez azonban nem jelenti azt – amit az interjú szövege sugall – hogy a Spanyol lovasiskola és az Órség épületének visszaépítésével kapcsolatos negatív véleményem megváltozott volna. A két épület visszaépítését építészeti és történeti szempontból hibás, a Vár jövője felől pedig megalapozatlan és elhamarkodott döntésnek tartom.

Fenti vélemény támogatására Roth János Ybl-díjas építész, egyetemi docens is írt nekünk levelet, többek között ezt: ... Ezért, mint a szakmai tanácsadók egyike, javasolom, hogy a következő szám a másik oldal véleményének kifejtéséhez biztosítson kellő médiafelületet. Ezzel a lap elkerülhetné az egyoldalú tájékoztatás vádját. Nos, természetesen minden szakmai hozzászólást, véleményt várunk, sajnos eddig csak a fenti néhány sor érkezett. Személyes beszélgetésekben érezhető igény a Hauszmann-bizottság tagjai részéről, hogy véleményük jusson el a döntéshozókhoz – ha ebben lapunk segíteni tud, állunk rendelkezésükre.

Az igazsághoz persze hozzátartozik, hogy magánlevélben és magánbeszélgetésben több tucatnyian gratuláltak a lapszámhoz, színvonalasnak, hiánypótlónak, rendkívül hasznosnak, szépnek stb. nevezve. No és az előfizetések száma is megugrott.

CSANÁDY PÁL

Kiadja az Artifex Kiadó Kft., 1119 Budapest, Pajkos utca 28. / 36-1-783-1711 / info@artifexkiado.hu / www.tervlap.hu, www.epitesimegoldasok.hu, www.kamaraikpezsek.hu / ISSN 2061-2710 / Terjesztő: Magyar Posta Zrt. / Hirdetésfelvétel, termékek: Berta Ágnes 36-20-396-5671, Sárdy Csaba 36-20-240-7232 / Alapító-főszerkesztő: Szende Árpád / Főszerkesztő, felelős kiadó: Csanády Pál 36-20-312-4514 / Főszerkesztő-helyettes: Katona Vilmos 36-70-236-2075 / Szerkesztő: Dobossy Edit / Szakmai tanácsadók: Csajbók Csaba, Cságyó Ferenc, Vukosavljev Zorán, Wesselényi-Garay Andor, Gáspár László, Nagy Sándor, Roth János; Czigány Tamás (Győr), Lengyel István (Debrecen), Patartics Zorán (Pécs), Ripszám János (Siófok) / Lapterv és nyomdai előkészítés: Csányi Tamás, xfergrafika.hu / Nyomda: D-Plus / Olvasószerkesztő: Hudáky Rita / Előfizetés egy évre: 4900 Ft, két évre: 8900 Ft, három évre: 11 900 Ft. Előfizetés kizárólag elektronikusan a terlvap építész közösségi portálon keresztül: www.tervlap.hu / Az építészeti alkotásokat bemutató cikkek lektoráltak.

...én már
bizonyítottam

és ezt nem csak
én mondom...

Neked
már van?

KÖNNYED TERVEZÉS,
ACÉLOS MEGVALÓSÍTÁS

ACÉLCSARNOKOK

A Frisomat evolúció egyes állomásait jelentő csarnoktípusok, épületrendszerek mára több mint 200 lehetséges standard méretben egyszerre elérhetőek. Mindez az elmúlt 30 év megrendelői igényeire alapozott fejlesztések eredménye.

A fő szerkezeti elemeket figyelembe véve is eldönthetjük, hogy az egyszerűbb – Omega, Ypsilon és Delta –, vagy a komolyabb megrendelői igényeket kielégítő, emelt szintű műszaki megoldásokat felsorakoztató csarnokok – az Astra, Astrigma, Ceptra és Sigma – vagy azok lapostetős változatai – a Flatro és Flatrigma – közül választjuk ki azt, amely egy egyedi csarnok alapját fogja képezni.

A végeredmény: könnyed, stabil, gyors és környezetkímélő, egyedi Frisomat acélcsarnok.

FRISOMAT Kft. | Siófok, Csárdaréti út 5. | 84/323-333 | info@frisomat.hu | www.frisomat.hu

T E R M É K E K

- 4 Egyedi megoldás – gallneukircheni egyházmegye
 6 Esztétikus és biztonságos átjáróhid expansionált lemezből
 8 Allplan 2016: még egyszerűbb a modellezés
 10 BIM – kommunikáció az építész és a statikus tervező között
 11 **Maiszemmel** | Építész: **Menyhárd István** (1902–1969), **Semsey Lajos** (1920–2002)
 12 **A_pro** / Köninger-Tátra i-Stein: Vadászkapolna, Göbös-major

M E T S Z E T

- 14 Felülírt metaforák | Építész: **Ekler Dezső**

K Ü L H O N

- 22 Rejtőzködő nagyság | Építész: **Archea** Associati
 26 Ahol az építészet, a tájat és a bort is élvezni lehet | Építész: **Brad Cloepfil**
 30 Cselédzállásból rendezvényterem | Építész: **Jan Schröder**

T É M A : I P A R

- 32 Lassú építész | Építész: **Gereben Péter**, **Marian Balázs**
 36 A fűvesember háza | Építész: **Krizsán András**
 40 Kevesebb gondolat, több részlet | Építész: **Olbert Krisztián**
 44 Az ipari örökség és a műemléki bemutatás
 48 „A semmi ágán ülszívem”

Z Ö L D R O V A T

- 52 Idegenvezetés egy superkockában

T E R V P Á L Y Á Z A T

- 54 Tervpályázatok
 56 A koppenhágai Trollbeads Ház nyerte a 17. Európai Réz az Építészetben Díjat

K Ö N Y V

- 58 Elkészült a Nemzeti építészeti politika
 59 1000 oldal? Kévsz!
 60 Kaiser Anna: Építészgondolatok – Interjúk
 61 Önálló képregénykötetel jelentkezik az ArchMaaik, az építészképregények szerzője
 62 Ludmann Mihály: A magyar építészeti mesterei

A K T U Á L I S

- 64 Civilek a műemlékvédelemben és a Tizenkét pont – 27. OMK

- 65 **Abstracts in English**
 66 **Tervezők, szerzők**
 68 **Cik**

A Metszet kedvezménytel fizethető elő
 a tervlap.hu/elofizetes oldalon!

Egyedi megoldás – gallneukircheni egyházmegye

PREFA Sidings – Perforált homlokzatburkolat

A Felső-Ausztria tartományban található gallneukircheni egyházmegye vezetése 2012-ben döntött az új üzemi konyha létesítéséről. Az építésztervező számára a különleges kihívást a topográfiai hátrányok előnybe fordítása jelentette, úgy, hogy az új épület egyszerre legyen hangulatos, funkcionális és modern megjelenésű. Ehhez először a domboldalon elhelyezkedő telket két külön szintre osztották, melyekhez az épület igazodik. A tömegformálás során az egymást védő előtetők elvét követték, azaz minden épületrész abban az irányban lóg ki a síkból, ahol az alatta elhelyezkedő terület előtetőt igényelne.

Az épület vázát vasbeton szerkezet adja. Az előregyártott tartók alkalmazásával a kivitelezés ideje jelentősen csökkenthető, az elemek azonban ennek ellenére nagyfokú tervezési

Termék: PREFA Sidings, perforált Sidings
 Sidings: 200x1,0 mm, 1 m² = körülbelül 4,29 kg
 Perforált Sidings: 200x1,0 mm, 5/8 perforáció,
 1 m² = körülbelül 3,36 kg
 Szín: ezüstmetál, RAL 9006
 Tervező: Luger & Maul, Schrückenfuchs
 Bádógos kivitelező:
 Märzinger Baupenglerei und Bedachungen

szabadságot engednek. A külső burok részben szendvicspanel, részben előregyártott látszóbeton elemekből készült, melyeket az egyes funkciók alapján méreteztek. A külső burok így utal a mögötte elhelyezkedő funkcióra, egyben optikailag is felosztja az épülettömeget.

A földszinti rész csiszolt látszóbetonnal készült, ami erőt, robusztus, lábazszerű megjelenést ad. A konyhai rész vízszintesen futó ezüstmetál színű (RAL 9006) PREFA Sidings burkolatával lágyabb, elnyúló formát kapott.

A gépészeti szintet, melynek csak minimális védelemre van szüksége, a konyhaszínttel azonos karakterű, ám perforált (5/8, eltolt sorú körperforáció) PREFA Sidings elemmel burkolták, azonos színben. Ez a teljes szintet

körbeölelő háló egyben a kondenzátorok eltakarásáról is gondoskodik. Áttetsző megjelenésével a felső szint tűnik a legkönnyebbnek, egyben a legdurvábbnak is. Az épület különleges elhelyezkedése miatt a tető ötödik homlokzatként szintén látványelemmé vált, és perforált burkolatot kapott. (x)

Esztétikus és biztonságos átjáróhíd expandált lemezből

volt: vajon megvetemedik-e a lemez a 400 °C-os cinkfürdőben vagy egyenesen marad? Aggodalmunk szerencsére alaptalannak bizonyult, a lemez egyenesen maradt – így a rozsdásodással szemben 80 µm vastag cinkbevonat nyújt hatékony védelmet a fémnek. Ennek ellenére – hiszen a hídon közlekedők életének biztosításáról volt szó – utólag még porszórtuk is a

A Bundesliga első osztályában szép eredményeket elérő FC Ingolstadt 04 nemcsak sokat ígérő tehetséggondozó munkájára lehet büszke, de a csapatoknak helyet adó, 15 800 férőhelyes Audi sportpark legújabb fejlesztésével is hírnévre tett szert. Az épületegyüttes ugyanis egy átjáróhíddal egészült ki, amihez Mevaco Rombusz 50×22×4-es, utólag tűzhorganyzott, 2 mm vastag expandált acéllemez használtak.

Az ifjúsági ház és a kiszolgáló épület (ami helyet ad a szurkolók shopjának, az öltözőknek, a zuhanyzóknak és a szaunának) összekötésére szolgáló 9 méter hosszú híd megépítésére a „Bajorország családi vállalkozása 2013” címet viselő Gebrüder Peters

Gebäudetechnik GmbH kapta a megbízást. Martin Höfelmayr így emlékszik vissza: „Egy ilyen hosszú, fémből készült híd esetében a téli és nyári hőmérséklet-eltérés miatt a hosszanti táulás elérheti akár a 2,5 cm-t is, amire a híd építésénél különös figyelmet kellett fordítani. A Mevaco Rombusz 50×22×4-es tűzhorganyzott expandált acéllemeznek a híd biztonságai hálóként körülölelő alkalmazásakor a rozsdavédelem kérdése is izgalmas

lemez, így a rozsdá biztosan nem érheti el a fémet. Végül az expandált lemezt négy keretre osztottuk fel, majd középen T-acéllal, kívülről pedig laposvassal erősítettük meg. Így optikailag létrejött a kívánt harmónia.”

Mevaco Kft., Szekszárd

**Kiállítások, ahol építőipar
és otthonteremtés együtt van.**

CONSTRUMA OTTHONTEREMTÉSI KIÁLLÍTÁSI CSOKOR

CONSTRUMA

35. Nemzetközi építőipari szakkiállítás

2016. április 6-10.

hungexpokiállítás
programod van

RENEO

4. Nemzetközi megújuló
energia szakkiállítás

**OTTHON
Design**

5. Otthonteremtési szakkiállítás

CONSTRUMAKERT

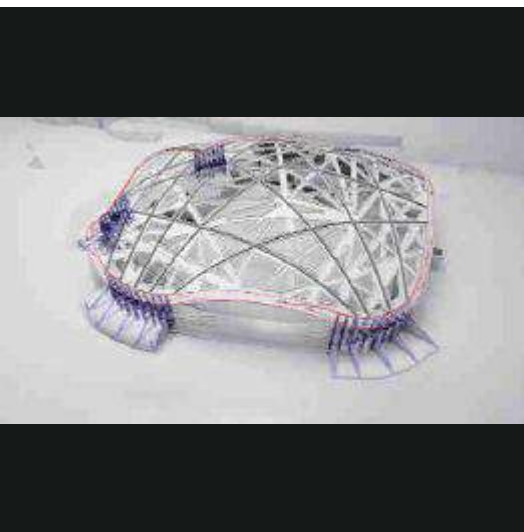
5. Dísznövény és kertépítészeti
szakkiállítás és vásár

**JELENTKEZÉSI HATÁRIDŐ:
2016. JANUÁR 15.**

www.construma.hu

Allplan 2016: még egyszerűbb a modellezés

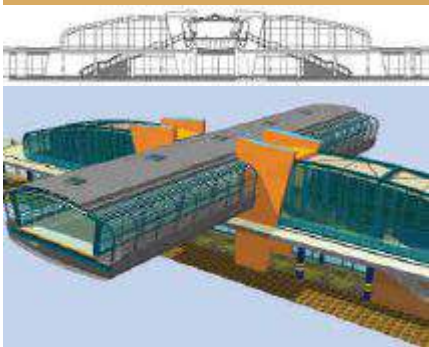

Elkészült az Allplan 2016 programcsomag teljes magyar nyelvű dokumentációja, mostantól a hazai felhasználók is élvezhetik a továbbfejlesztett szoftver újdonságait. Ezek közül az egyik legnagyobb jelentőségű a program új 3D modellező magja (az úgynevezett „kernel”), melyet a Siemens cég Parasolid szoftverének Allplanba integrálásával oldottak meg. Ennek köszönhetően például az íves felületek, térben többszörösen görbülő formák sokkal egyszerűbben tervezhetők, azaz a szabadabb térformálás eszközeit adják az építészek kezébe. Jól illusztrálja ezt például a zürichi állatkert elefántháza, mely az új programverzió kampányának fő motívuma.

Hasznos újdonság még az Allplan 2016-ban az úgynevezett objektumnavigátor: ennek köszönhetően ezentúl az egyes objektumokban külön-külön lehet az egyes jellemzőket ki-be kapcsolni, a tulajdonságokra rákeresni, azokat egyenként módosítani.

Javítottak a menürendszeren is: ezentúl az egyes tervrészleteknél automatikusan megjelennek azok az eszközök, amelyek az adott esetben értelmesen alkalmazhatók – ezzel az emberi gondolkodásmódhoz és munkafolyamathoz még jobban igazodik a felhasználói felület.

Magyar szerkesztőtervezők sikere: a Köki-projekttel szerepelnek egy nemzetközi albumban

A MŰÉP Építőmérnöki Kft. – az egyetlen magyar céggént – bekerült abba a nemzetközi albumba, amit az Allplan Engineering és a SCIA Engineering szerkesztőtervező szoftverek felhasználói számára meghirdetett verseny díjazottjainak munkáit tartalmazza. A verseny mottója: „The Art of Structural Design”, azaz a szerkesztőtervezés mesteri/művészi színvonalát díjazták. A döntésnél az adott projekt eredetiségét, komplexitását és innovatív megoldásait veszik figyelembe, összesen hat kategóriában hirdetnek győztest, illetve helyezetteket. A MŰÉP a Köki terminál épületével került be a kiadványba; a 63. oldalon szerepel, egy svájci íjászközpont és egy afrikai bányászati iskola között. Az album az interneten is megtekinthető a books.scia.net/UC2015 oldalon.

Óriási kedvezmények kezdő tervezőknek és induló vállalkozásoknak

Az elmúlt évek építőipari mélyrepülése nem könnyítette meg azoknak a dolgát, akik korszerű tervezőszoftverekbe akartak beruházni – most, amikor talán van remény a növekedésre, segíthet a kezdeti lendülethez a Nemetschek akciója. A felkínált lehetőség a pályakezdőket támogatja, a kik még nehezebb helyzetben vannak, mint befutott kollégáik, még nehezebben tudnak munkát, megbízást találni.

A támogatás közvetlen árengedményben nyilvánul meg. A feltételeknek megfelelő tervezők igen jelentős költségköllyítéssel juthatnak önálló, jogtiszt 3D-s tervező CAD programhoz: az Allplan 2016 Engineering építőmérnökök számára 1.090.000 Ft helyett csak 590.000 Ft-ba, az Allplan 2016 Architecture építészek számára 1.090.000,-Ft helyett szintén 590.000 Ft-ba kerül.

Az akcióban részt vehetnek a pályakezdő mérnökök, akik a diploma, a tervezői engedély, a vezető tervezői engedély megszerzése előtt állnak, vagy a megszerzése óta legfeljebb egy év telt el. A kedvezményt igénybe vehetik olyan, Allplannal még nem rendelkező cégek is, amelyek a fentieknek megfelelő alkalmazottat foglalkoztatnak. Részesülhetnek a támogatásban az induló vállalkozások is, melyek alapítása egy éven belül történt. Az akció 2015. december 18-ig tart.

(x)

Nemetschek Magyarország Kft.
H-1222 Budapest, Kiránduló u. 4/a.II. em. 9.
Telefon: +36 1 424 01 34
Mobil: +36 30 950 44 81
E-mail: info@nemetschek.hu
Web: www.nemetschek.hu

WWW.OKOCITY.HU

CO₂ KIVÁRTÁS CSÖKKENTÉSE

PLUSZ ENERGIA HÁZ

KLÍMAVEDELEM

EGYHÁJLATVEDELMI STRATÉGIA

KÖZEL 0 REZSIKÖLTSÉG

NEMZETI ÉPÜLETFENNTARTÁSI STRATÉGIA

ÖKO HÁZ

DEKARBONIZÁCIÓ

REZSICSKORTÉKES

MEGÚJULÓ ENERGIAFORRÁSOK NOVELESE

BIO HÁZ

KÖLTSÉG-OPTIMIZÁLT ÉPÍTÉSEZ

AKTÍV HÁZ

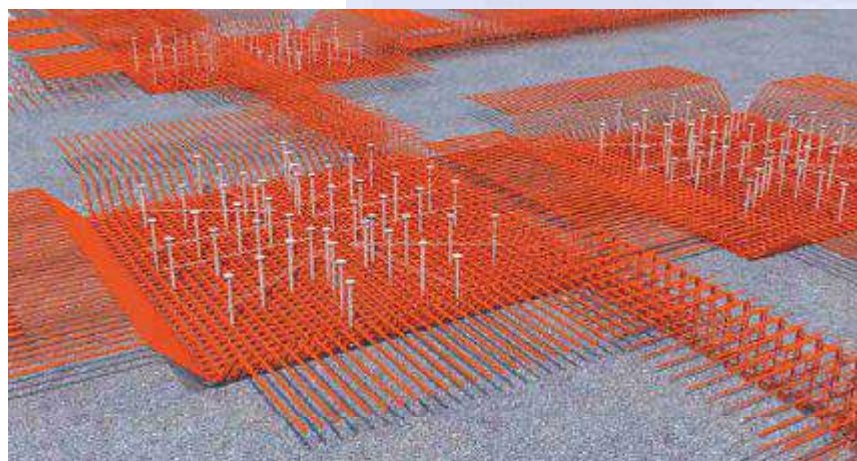
PASSZÍV HÁZ

TEMATIKA:

KÖZEL NETTÓ 0
ENERGIAFELHASZNÁLÁSÚ
ÉPÜLET ÜZEMELÉS KÖZBEN
ÖKO ÉPÍTÉSEZ
HŐSZIGETELT ALAPOZÁS
FALSZERKEZETEK, HŐSZIGETELÉSEK
BIO/ÖKO ÉPÍTŐANYAGOK
KÖRNYEZETBARÁT KÖZLEKEDÉS
ÉPÜLETGÉPÉSZET
VILÁGÍTÁS
SZELLŐZTETÉS
HULLADÉKKEZELÉS
NYÍLÁSZÁRÓK
TETŐSZERKEZETEK
ZÖLDTETŐK, ZÖLDFALAK,
ZÖLD HOMLOKZATOK
ÉPÜLET ÉS KÖZMŰ AUTOMATIZÁLÁS
ALTERNATÍV ENERGIAFORRÁSOK
FELÜLET FŰTÉS-HŰTÉS
LAKÁSEPÍTÉSI HITELEZÉS

BIM – kommunikáció az építész és a statikus tervező között

Az oly sokat emlegetett BIM rendszer csak akkor fog működni, ha megfelelő előkészítéssel, a tervezők közötti előzetes egyeztetéssel készül el a 3D-s modell, melyet később minden szakág a maga területén használni tud

Ebben az évben ünnepli az ÉKI Terv Kft. fennállásának 25. évfordulóját. Ebből az alkalomból szakmai délutánt és ünnepséget rendeztünk a Laki irodaházban. A rendezvényen részt vettek építész és társtervező partnereink, volt kollégáink, valamint a kerület részéről képviseltette magát a Polgármesteri Hivatal és a Vagyongkezelő.

A szakmai délutánon előadás hangzott el Szabó László a Magyar BIM Szövetség elnökségi tagja részéről a BIM-ről (Building Information Modeling), valamint irodánk bemutatta ezzel kapcsolatosan a 3D tervezés előnyeit és használatát.

Két projekten szemléltettük az építész és statikus kapcsolatát a 3D modellezésben.

A jelenleg építés alatt lévő projektben (Fischbach, Németország) szoros kapcsolat volt a tervezők között. Az építész úgy készítette el 3D-s modelljét, hogy a szerkezet abból egyértelműen levasztható volt. A megkapott Nemetschek modellt a 3D-s SCIA számítóprogram fogadni tudta, a számítási eredmények alapján a modellt a

statikus módosította, és így adta vissza az építész kollégának. Így különösebb módosítások nélkül az építész folytathatta tervezési munkáját. A dinamikus kapcsolatnak köszönhetően lényegesen csökkent a tervezők munkája, az átfedett munkafolyamatokat elkerültük.

A második projekt (Wiggenhausen, Németország) kapcsán az építészek által kapott IFC modell nem volt kidolgozva, több olyan elemet is tartalmazott, amely nem kapcsolódik közvetlenül a szerkezethez. Itt teljesen újonnan fel kellett építeni a szerkezeti modellt, csak ezután lehetett a 3D-s számító modellbe importálni. Lényeges időtöbblettel járt ez a megoldás. A statikus által visszaküldött modell alapján az építésznek lényegesen be kellett avatkoznia saját modelljébe, hogy átvegye a szerkezeti módosításokat.

A két példán is látszik, hogy az oly sokat emlegetett BIM rendszer csak akkor fog működni, ha megfelelő előkészítéssel, a tervezők közötti előzetes egyeztetéssel készül el a 3D-s modell, melyet később minden szakág a maga területén használni tud. A BIM bevezetésének legfontosabb üzenete a folyamatos információcsere.

A bemutatott 3D-s vasalás szemléletessé teszi nem csak a tervezőknek, de a kivitelezőknek is a vasalás folyamatát, a kritikus csomópontok akár 3D-s pdf formátumban kiadva megtekinthetők, forgathatók, közelíthetők, a vaselhelyezések egyértelművé válnak, a vasútközések elkerülhetők, a tervezési hibák száma minimalizálható.

(x)

ÉKITERV Kft.

H-1134 Budapest,

Róbert Károly krt. 59.

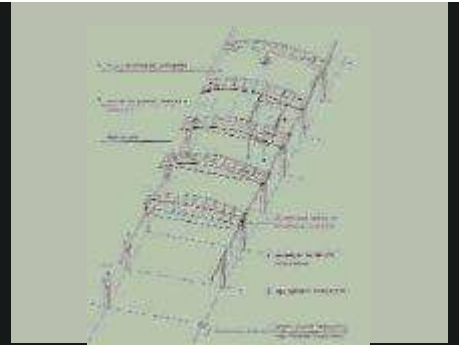
Telefon: +36 1 350-0734

Telefax: +36 1 350-0735

www.ekiterv.hu

info@ekiterv.hu

Mai szemmel

A Csőhegesztőmű csarnoka, Budapest-Csepel (1960)

Építészet: Menyhárd István (1902–1969), Semsey Lajos (1920–2002)

Akkor:

Az '50-es és '60-as évek mennyiségi szemléletű állami gazdaságpolitikájának eredményeképp ebben az időszakban ismét jelentős beruházások történtek a csepeli ipartelepen.

A szocialista éra alatt az építési, üzemeltetési és karbantartási költségek mellett az építési anyagok, az építési idő és a ráfordított munkaerő patikamérlegben kimért egyensúlya volt döntő jelentőségű.

A csőhegesztőmű csarnokának telepítésekor fontos volt a gyors anyagmozgatás, így az iparvágány csatlakozása határozta meg a csarnok hossz tengelyének irányát. A szintbeli kapubejárókról közvetlenül be lehetett állni a csarnokba. Az üzem két ütemben épült: 1960-ban két hajó készült el a csarnoktérből, valamint az északi hosszoldal menti kétszintes lapostetős kiszolgáló blokk. Néhány évvel később az épületet két további hajóval, valamint a déli oldalhoz kapcsolódó új szociális blokkal bővítették. Az épület külső és belső karakterét a mindössze 5 cm vastagságú monolit vasbeton héjszerkezet geometriája határozza meg. Tervezője, dr. Menyhárd István indította el a II. világháború előtt a Műegyetemen a héjszerkezetek oktatását. A vasbeton héjszerkezetű térlefedések előnye a fesztáv és anyageménység arányában volt jelentős. Monolit vasbeton kehelyalapokra helyszínen előregyártott „V” alakú pilléreket állítottak, amire acélszerkezetű daruhíd került. A pillérek geometriájának tervezésekor elvárás volt, hogy ugyanaz az elem ne csak szélső oszlop, hanem – minimális helyszíni utóbetonozással – közbelső támasz is lehessen. Az épületszerkezettől nem függetleníthető darupályák a statikai szerkezet kialakítását befolyásolták, hiszen szerepet kaptak a héjszerkezet szaluzatának rögzítésében.

Most:

A gyártelep önálló egységet alkot, városszerkezeti alig kapcsolódik a környezetéhez. Jelentős része kihasználatlan ingatlanállomány. Szerencsés kivétel a csőhegesztőmű csarnoka, mely aktívan termel. A vasúti szállítmányozás lehetőségét már nem használják, de a csepeli gerincút felől közúton könnyen elérhető.

A méretkoordinált földszintes üzem tartószerkezetének időtlenségét bizonyítja, hogy a mostani gyártáshoz is tökéletesen használható. A nagy fesztáv terület-megtakarítást és kötetlen gépelrendezést eredményez. A nagy belmagasságú csarnokok kezdetben függőleges világítófelületű lanternákkal, majd a káprázásmentes shed felülvilágítóval készültek. A héjszerkezetű térlefedések fejlődésével általánosabbá váltak a síkban tartott vonalmenti tetővilágítók. A fix üvegezés miatt a héjszerkezet legmagasabb pontján nyílást kellett képezni, hogy biztosítsák a csarnoktér szellőzését.

A homlokzat mérnöki tisztasággal szerkesztett. Az összefüggő nagy üvegfelületek kettős kopilit profilpallókból készültek – sajnos ezek nagy részét már kicserélték cellás műanyag panelekre. Az ablaksávok keskeny szalagokba rendeztek a csarnok és a déli kiszolgáló blokk homlokzatain. Az északi szociális épületek nyíláskiosztása hagyományosabb lyukarchitektúrát követ. A hangsúlyoktól mentes klinkertégla homlokzatburkolat tartós és jól karban tartható. A homlokzatok higgadt ritmusát a dokkoló kapuk festett acélszerkezetei erősítik. Az épület arányai jól méretezettek: a főhomlokzatokon a csarnoktér íves tömege dominál, míg a hosszoldalakon a kiszolgáló funkcióknál egy egységes semleges kialakítás történt.

Szöveg/fotó: Urbán Erzsébet

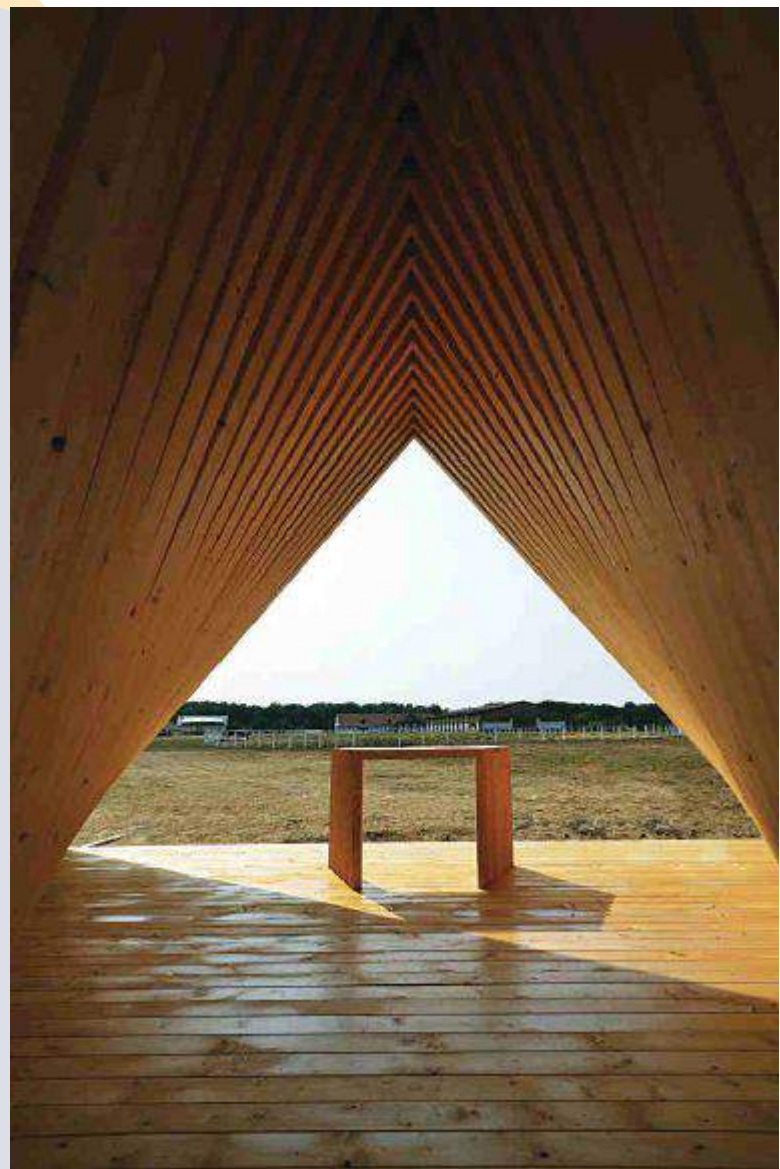

Az erdő, ahogy tisztásba fut. Áll egy sátor. Fábólól. Körülötte lovak legelnek. A fedés alatt oltár, három székkal. Egy tábori misehelyszín. Előképe szakrális kisemlék, esetleg háromszögletű barokk tér. E tájra jellemző. Még nem kápolna, de templom. Szentélye a tisztásnak, ahol emberek gyűlnek khaki szín ruhában, némelyik kürttel, más agancsot hoz, díszít. Hubertus mise kezdődik...

Zárt csoport ez – mármint a vadászoké. Őrzői egy életformának, ősi tudásnak. A vadásznapi helyszíne ezért is egy tisztás, távol a lakott településtől.

A készülődést a harang mindent átható hangja zárja. Hangjához képest mérete apró, a tér egyetlen állandó dísze. A háromszögletű tér a hívők felé nyit, de nem zár hátul. A tekintet a végtelenbe fut. A mise végeztével a berendezés kikerül, s a lovak újra itt legelnek majd. Sátor áll a tisztáson, melyet őserdő szegélyez.

Fotó: János Varga

Königer Szilárd

Megrendelő: Kisalföld Erdőgazdaság Zrt.

Helyszín: Göbös-major

Tervezők: Königer Szilárd, Tátrai Ádám, Stein Júlia

Kivitelezők:

Építmény: Bioház Team Kft.

Szakrális berendezés: Németh Orsolya,

Orbán Ádám, Péter Zsuzsanna, Tóth Kata,

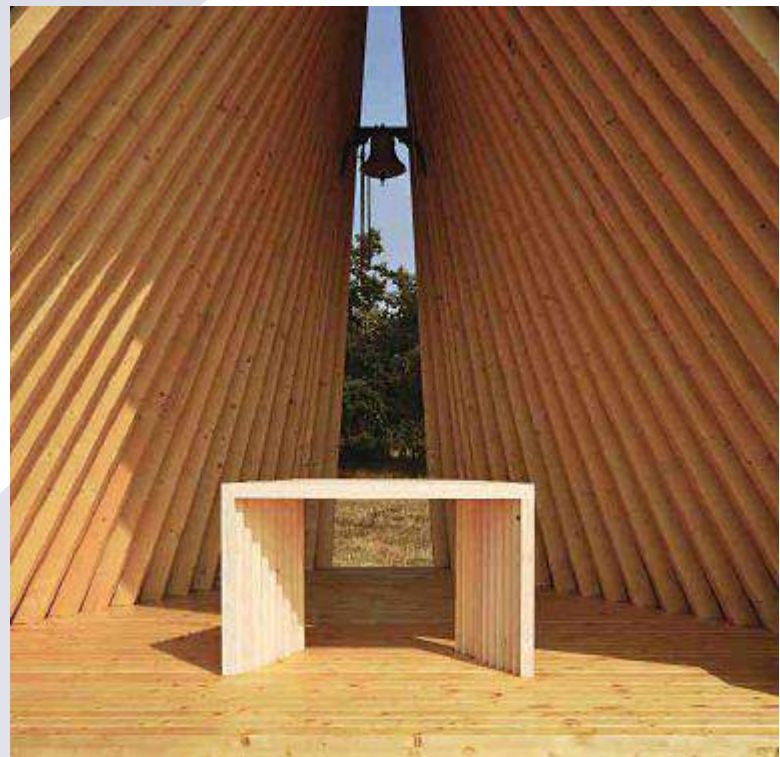
Unger Dóra, Ungerhofer Dániel

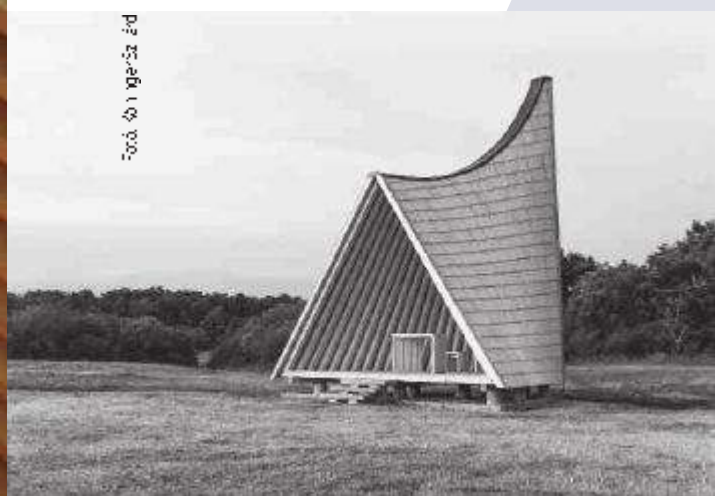
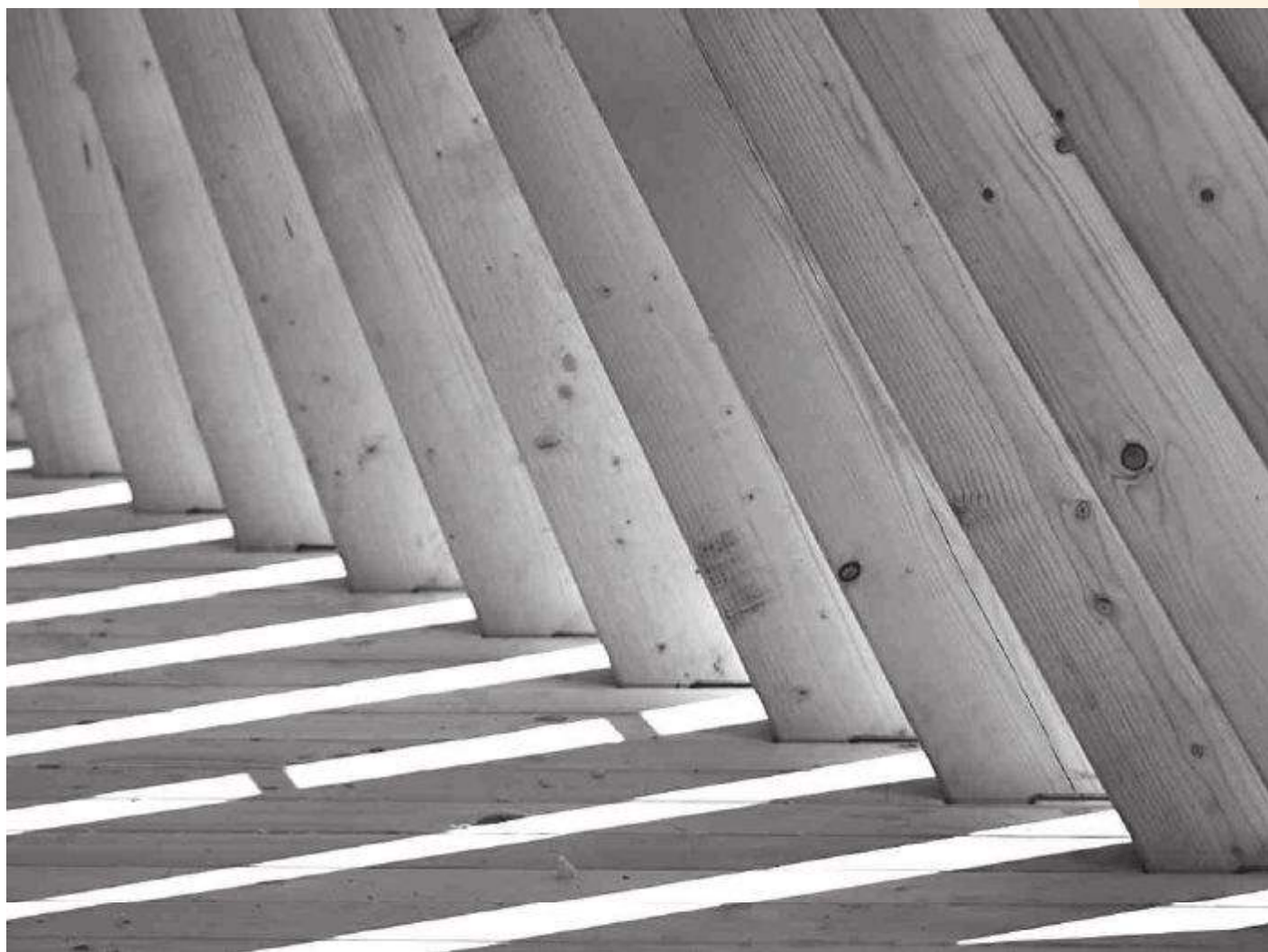
Harang: Gombos Miklós

Kivitelezés időtartama: hat munkanap

Anyagigény: rétegragasztott fenyőgerendák és kézzel hasított faszindely

Bekerülési költség: 4,3 millió Ft

Fotó: György Székely

Fotó: János Tóth

Fotó: János Tóth

Rovat szerkesztő: Wesselyi-Gábor Andor; javaslatokat várja a wgs478@gmail.com címen

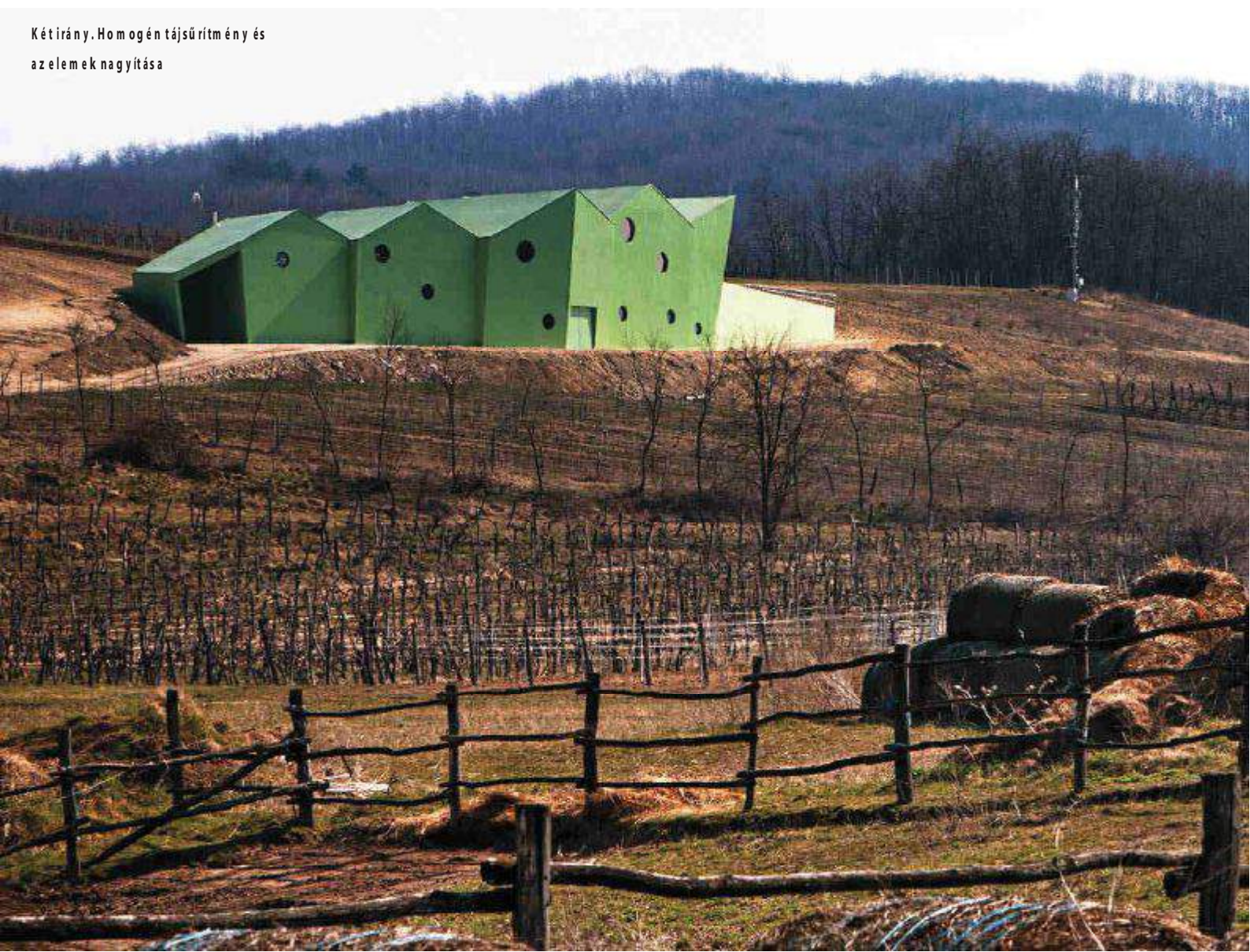

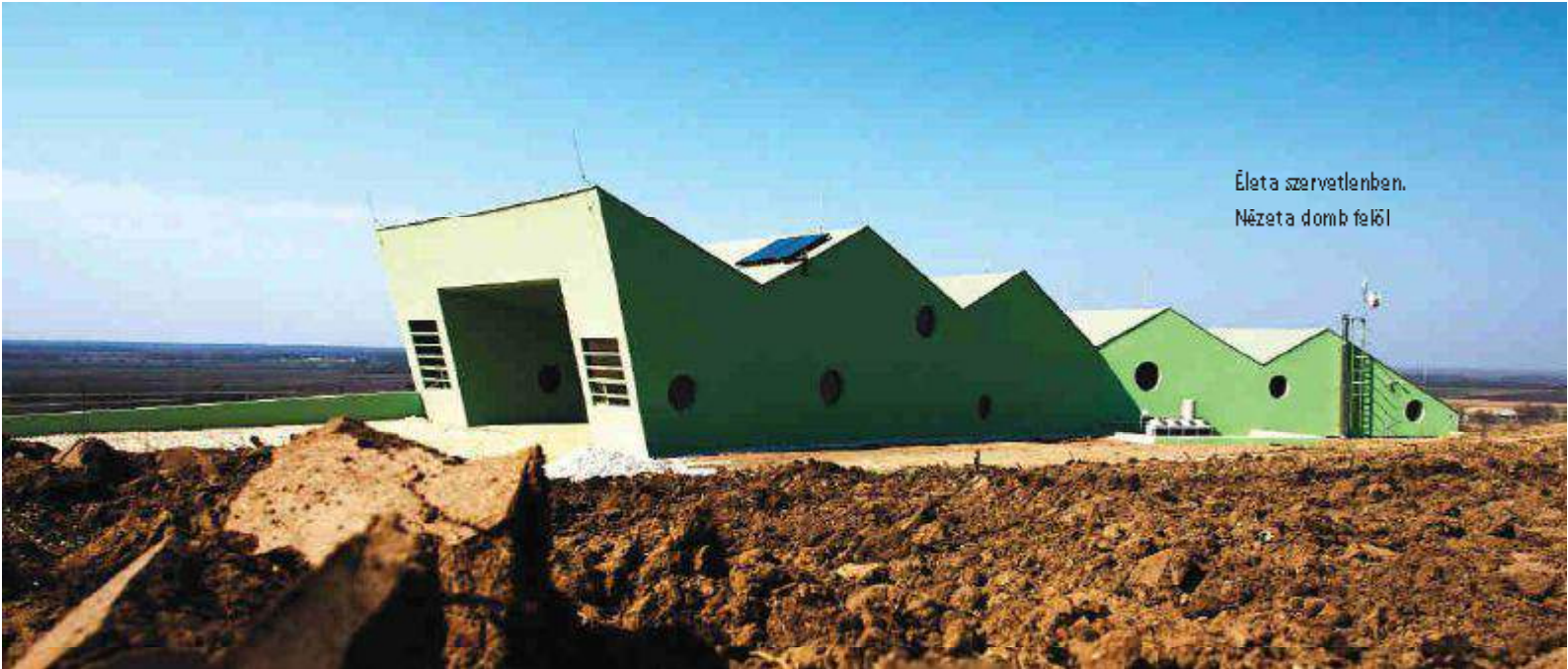
Látkép a Sörényi-dombság meg-
művelt teraszáról

FELÜLÍRT METAFORÁK

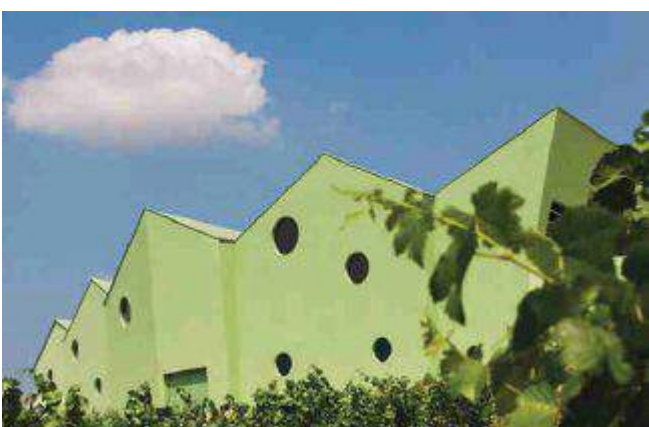
Ekler Dezső győri baráti borászatáról

Kétirány. Homogén tájsűrűség és
az elemek nagytárolása

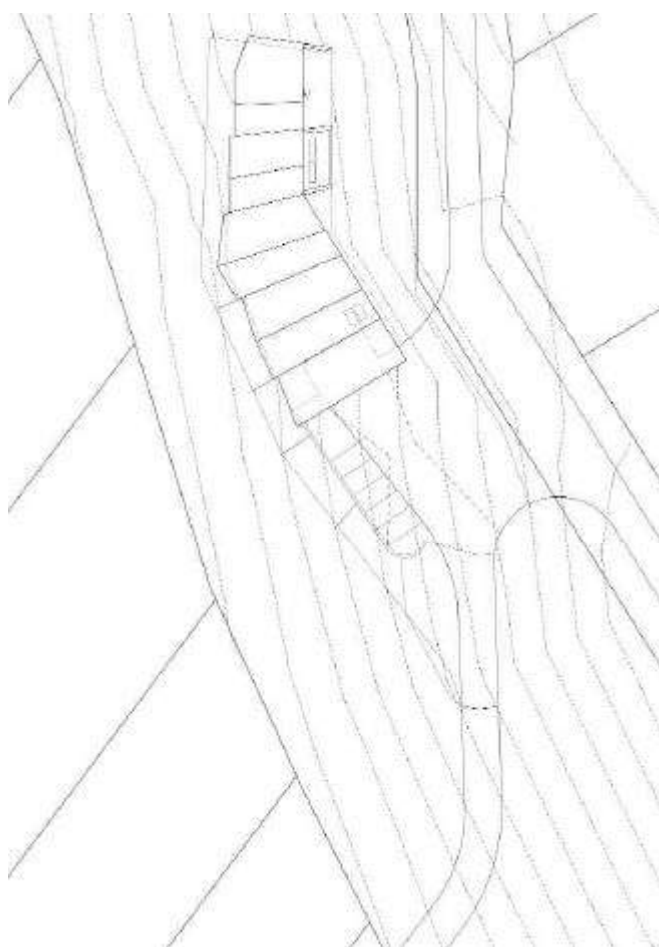

Élet a szarvetlenben.
Nézete domb felől

Hasonló és hasonlított közös képen

Helyszínrajz

Ahhoz, hogy egy alkotógénusz zárt rendet teremtsen építészeti nyelvkészletében, fel kell adnia a rendszeralkotás habitusát. Ellenkező esetben el kell ismernie, hogy az eredetiség ára az önmaga teremtette forma meghaladása. Egy építészeti nyelvújító tehát szükségképp közhelyeket termel és holt nyelveket hagy maga után, míg a középsteru tervezőt saját szótára kebelezi be. Ha például adottak volnának egy objektív építészeti nyelv keretei, akkor az architektúra elbeszélése mindössze két művel, a kombináció és a szelekció, vagyis a szóvariációk mérlegelése révén keletkezne. A tényleges nyelvi rend-

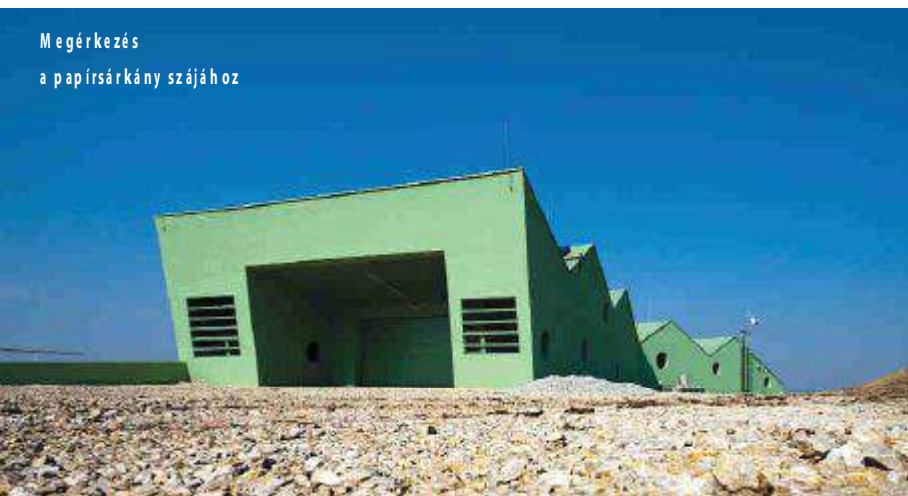
Ekler Dezsőt meggyőző munkái miatt választottuk, és mivel nagyon sok kiváló borász van ma Magyarországon, valami különlegeset szerettünk volna létrehozni. Az építész személyében talán már egy családi barátot is köszönhetünk, jó munka- és személyes baráti viszony alakult ki köztünk a most már több mint négy év alatt. Szakmai munkájának legjavát adta nekünk, a tervezés során végig fogta a kezünket. Szeretet, tisztelet és bizalom – talán ezek a legjobb szavak, amelyek leírják a kapcsolatunkat.

A házat tökéletes egésznek látjuk. Felemelő érzés nap mint nap felmenni a „fellelővárba” dolgozni, főleg most, hogy az első próbaüzem is elindult. Jó látni, hogy él, üzemel, lüktet. Előkerült ugyan néhány apró-cseprő hiba, de alapvetően egy magas színvonalon kivitelezett és a legmodernebb technológiákat felso-
rakoztató épület. A benne dolgozók könnyebben túllendülnek a problémákon, amiben sokat segít a hely atmoszférája.

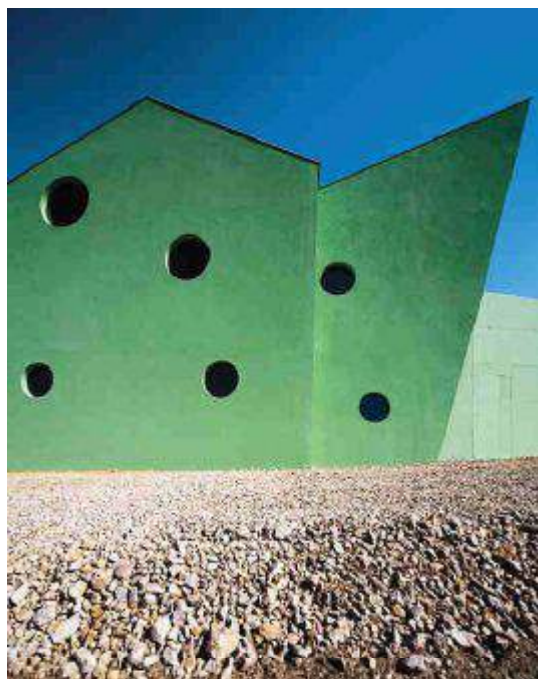
Az építkezés közel egy évet vett igénybe. Szerencsénkre itt is a legjobb szakembereket sikerült megtalálnunk. Ekler Dezső részletező, precíz terveinek és idő-
közi konzultációinak köszönhetően pótmunkára szinte nem is volt szükség, ami tükrözi a projekt magas minőségét és a mögötte álló szakmai tudást.

Bár már most is uralja a tájat és a domboldalt, az üzem tervei úgy készültek, hogy alkalmas időben bővíthető és fejleszthető legyen akár a szőlőfeldolgozás, akár a látogatóknak nyújtott szolgáltatások szempontjából. Mottónk: „különlegesből felejtethetlent!”, ami legalább annyira utal az épületre, mint az itt készülő borra, szőlőlére. Arra törekedtünk, hogy az épületből és a tájból egy kis „életérzést” is magukkal vihesse a látogatók. / A Pécsinger család

Megérkezés
a papírsárkány szájához

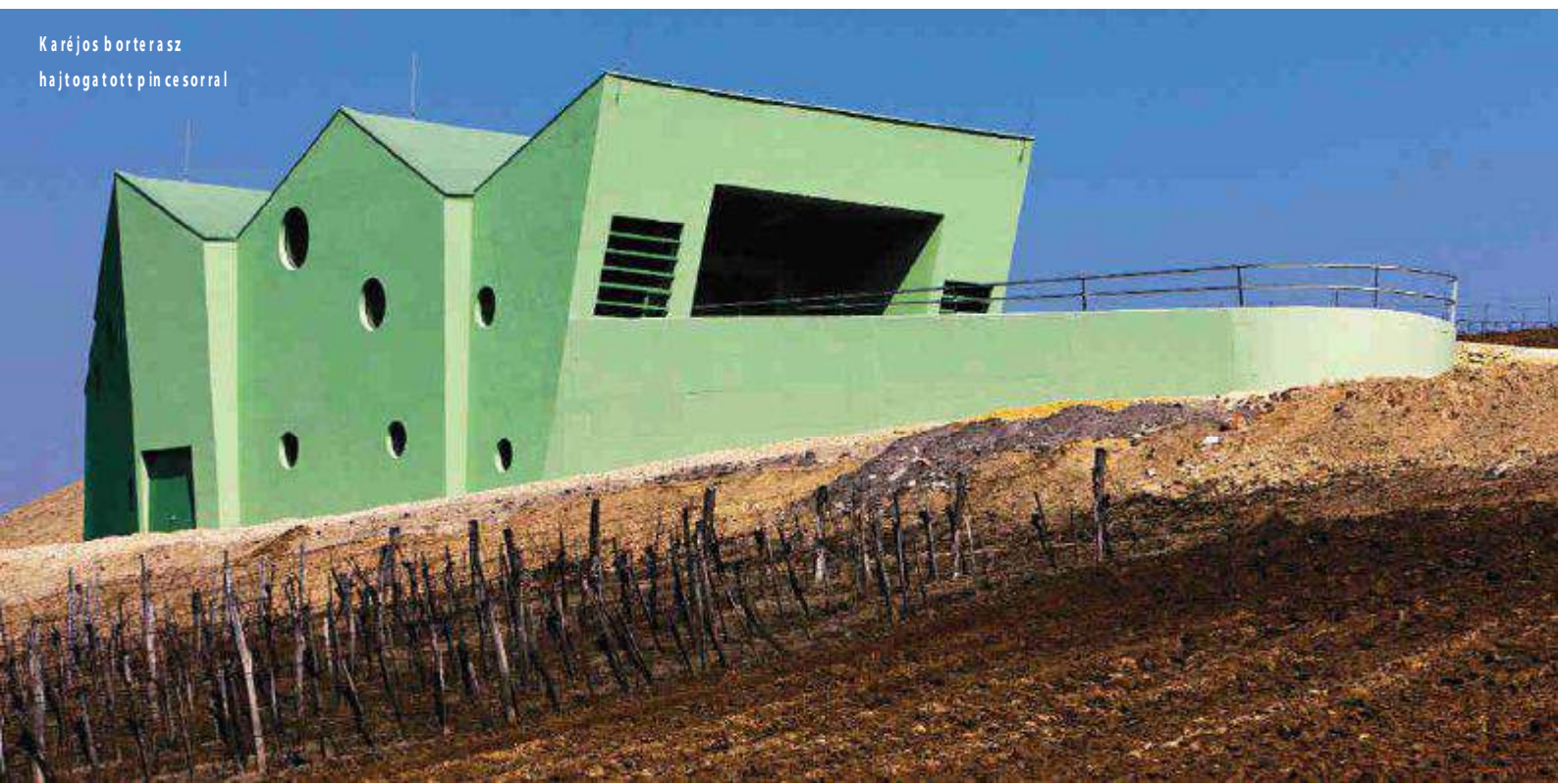

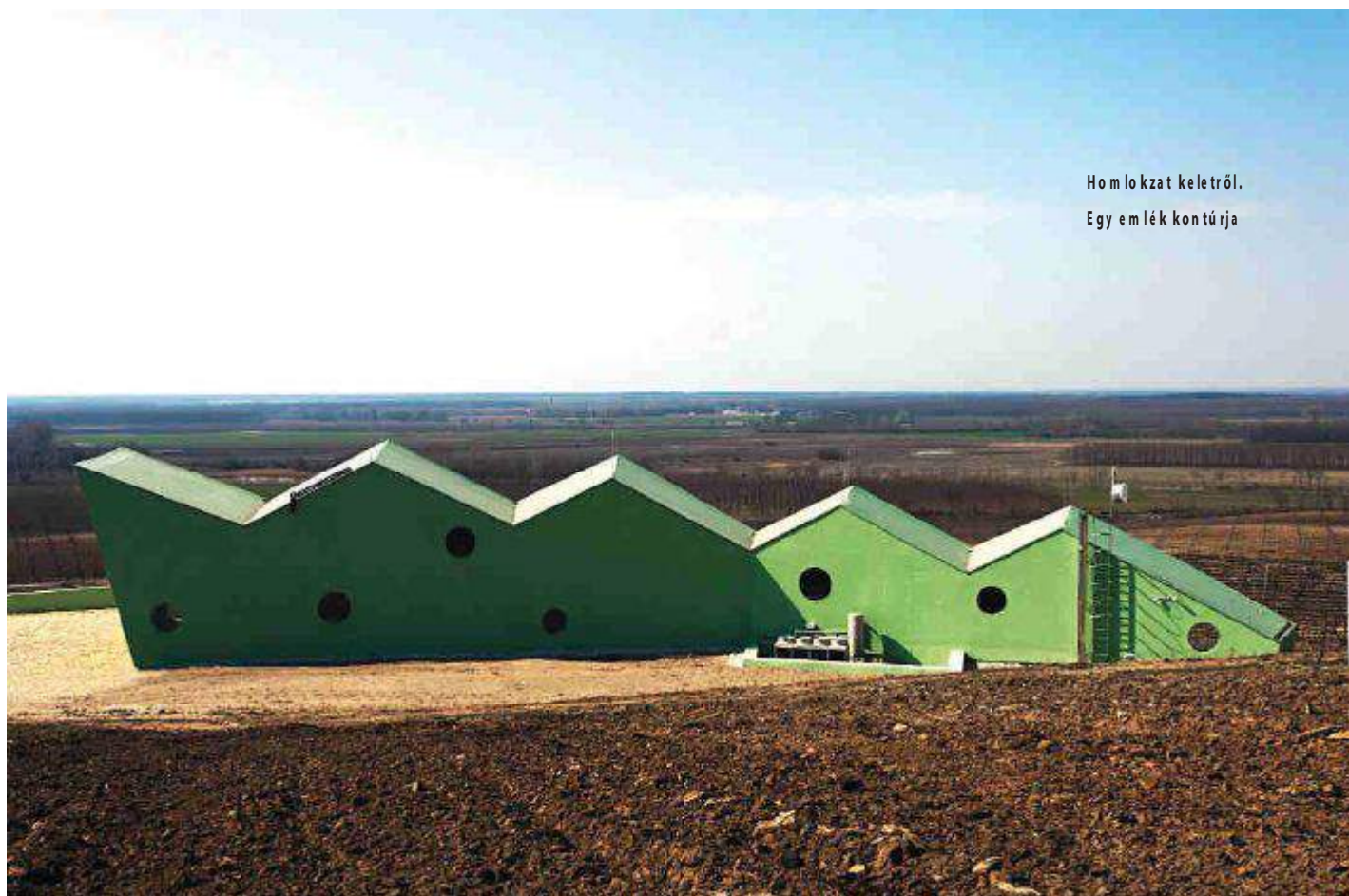
Hosszmetszet

Kivágott részlet. Hommage Franco Fontanának

Karéjos borterasz
hajtogatott pincesorral

Homlokzat keletről.
Egy emlék kontúrja

Homlokzat nyugatról.
Síkmontázs két barázda között

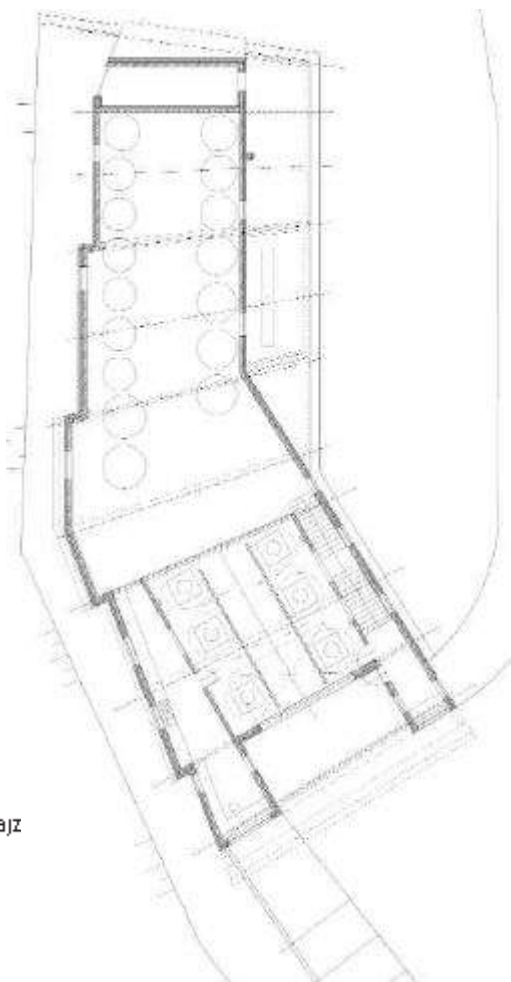

Présháza földút végén

szerek bizonyosan így is működnek: a beszéd autonómiája könnyedén áll a nyelv mind erősebben meghatározott nyelvtani fundamentumán. De míg a beszéd költői szabadságát és közlésértékét e biztos háttér teszi lehetővé, addig az építészeti plasztika folytonosan szembesze-gül saját működési elveivel.¹ Kitérni kíván nehézkedés, szilárdság és technológia általi meghatározottságából, hogy a teret, a gesztust, a mintázatot – és minden egyebet, amit építészeti üzenetnek nevezhetünk – végül fel-szabadítsa.

E belső hadiállapot – amelynek második frontvonala a funkció és a forma között feszül – óhatatlanul vezet az építészet folytonos újradefiniálásának kényszeréhez, ami által az építés alapelvei mindig anyagba hatóan akarnak újjászülni. Ez adott lendületet a vasbeton elterjedés-nek a 20. században, és ugyanez hozza mozgásba napja-inkban a CAD-es szimulációk virtuális valóságát. Rávilá-gít ez arra is, hogy nyelv nem lehet az építészet elég pontos modellje, utóbbi ugyanis rövid idő alatt visszahat saját működtető elveire.²

Az önmeghatározás gyakorlata a jelenkor építészeté-ben kivítva polgárjogát, de a feltáratlan lehetőségek újabb korlátok közé születtek. Az ismeretlenben az indi-vidualizmus gyámkodik az egyéniség fölött: az épület az alkotó védjegye és a megbízó cégére kell, hogy legyen.

Feltöltési szint, alaprajz

A Pannonhalmi borvidék az ország egyik legkisebb terü-letű borvidéke, azonban földrajzi értékei révén páratlan szőlőtermesztési, borászati étéssel és lehetőséggel bír. Ezen értékeket a szőlőtermelő és borász palacskozott ter-mékei révén közvetíti a fogyasztók felé. Eszköze a borá-szat. Az elkészült épület bátor vonalvezetésével, határo-zott, tekintetvonzó megjelenésével egyértelmű üzenet a tervező részéről. Megragad és közvetít. Feltűnő megje-lenése kapocs az „ipari Győr” és a mezőgazdasági jelleg-gel bíró Sokorói-dombság határán. Bátor formavilága közvetíti egyrészt a megrendelő oldaláról jellemző ge-nerációváltást, másrészt a borvidéken zajló megújulási lendületet. Mindezek mellett a pincészet és a benne te-lepített technológia a lehetőségek széles spektrumú rendszere is. Képes kiszolgálni a szőlőtermő terület fajta-szerkezetének okszerű feldolgozását, beleértve a klasszi-kus fajtákat, valamint a ma divatos bor-stílusirányzato-kat is. Jellemzően fehérbor technológiát telepítettünk, ami lehetővé teszi az erjesztés nélküli szőlőmust előállí-tását. Ezen kívül terveztünk kékszőlő feldolgozási tech-nológiát is, ami egy menetben lehetőséget ad a modern piacos, héjon áztatással készülő illatos fehér tételek ké-sztésének is. E célrendszert a technológia – kihasználva a területadottságokat – a lehető legkíméletesebb mó-don, gravitációs anyagmozgatással éri el. A beszállított szőlő a fogadósínről hullik, csúszik alá az áztató-erjesz-tő tartályokba, megőrizve az alapanyag magas minősé-gét. A megalkotott épület és telepített technológia nagyszerűen aknázza ki természet adta lehetőségeit.

Liptai Zolt, borásztechnológus,
a Pannonhalmi borvidék elnöke

Az egyéni stílus akarása, az új értékrendek kialakítása tehát éppoly súlyos önkorlátozást követel, mint az örö-költ identitás.³ A lehetőségek tengeréből kiemelkedő sztárok és építészörök beazonosíthatóságát végül az internet oldja fel: a totális nyilvánosság révén minden forma másolható. Már nem az ikonikus épületek, hanem a keresőprogramokon átfutó kulcsszavak vezetnek el a célnak leginkább megfelelő tervezőhöz.

Ekler Dezső minden szempontból ehhez a poszt-indi-vidualista építészgenerációhoz tartozik. 30 éves praxisá-ban hiába is keresnénk az ekleres stílust,⁴ az információ formák elleni lázadásának korában nincs jelentőségük az ilyen védjegyeknek. A korábban élő formák és invenció-zus tervezőmódszerek kiüresedése mögött az építészet mediális szerepének megváltozása áll: az értékek közve-títéséről, a műalkotás jelentéséről és az alkotó szemé-lyéről⁵ az alkotás mibenlétére – az alkotás aktusának forrásvidékére – helyeződik át a hangsúly.

A kontextusnál fontosabb a jelenlét. Belső jelenlétből fakadóan egy épület lehet a hely sűrítménye, de vele

szemben lehet távolságtartó is. Előbbi esetben szokás egy házat jó modorúnak, az utóbbiban szenvtelennek vagy modortalannak nevezni, de egyik esetben sem mondható átlagosnak, nem hagyható figyelmen kívül. Ekler jó modora ugyanúgy a genius loci felismeréséből származik, mint Christian Norberg-Schulz, csak a hely adottságait nem tekinti lezártak. Másként mondva, a hely Eklernél egy univerzális elbeszélés része, ahol a táj és település „jellemábrázolását” a tervező önképével együtt a tértörténet írja felül.⁶ Mindez feltételezi az építészén szabadságát arra, hogy a ház személyes önkritikájának személytelen eszköze legyen. Egy ilyen szemlélet bizonyosan beteljesíti a kritikai regionalizmus kihívását is, mivel a – sematizmussal, másrészt a népies populizmussal szembeni – kettős kritika⁷ mellé ráadásul az alkotó önértékelése társul.

Ha Ekler életművére, különösen pedig borászatára tekintünk, nem tudunk felvázolni hagyományos értelemben vett „fejlődési ívet”. Neszmélyi pincészete (1994–96) és a somlói borászat bővítése (2004) a helyi ízek ígézetében a történetiség megszakadt vonalával keresi a kapcsolatot. Ennek szinte gyökeresen ellentmond a topografikus szemléletű somlói Szent Ilona borászat (2006–14), a Kreinbacher pezsgőpincészet (2006–14) és pezsgőérlelő (2009–14), ahol az enteriőrök a vulkanikus működés lenyomatát viselő talaj megmozgatásával, a tektonikus rétegek és a fény összeállításával alakultak ki. A „lávafolyamban” extrudált pinceház toposza sokkal csendesebb, emberibb szövegösszefüggésbe helyezve bukkan fel a mezőzombori Disznókő borászatban

(1993–95), amely egy organikus szerkesztőkísérlet gyakorlati terepe is: a prэшázakat összefogó mesterséges domb és a traktorgarázs ötlete Makovecz paksi templomának központi motívumát, a kettős spirállal leírt gömbpalást világmagyarázó metaforáját írja tovább.

Győrújbarát borászata mindezeknek egyfajta szintézise. A domboldalba fúródó pincék nőtt jellegű, egymásra torlódó homlokzatait idézi, amelyek egy tömegben összevonva veszik fel a föld töréseitől, a barázdák vonalaitól kölcsönzött dinamizmust. Az összemetsződés – tiposz és toposz találkozása – egyszerre hat a kulturális emlékezetre és az elemi erőkre. Mögöttes geometriai megfontolást sejtet, hogy e két jelentéshordozó megközelítésnek két kijelölt iránya van a fizikai térben: a merőleges találkozás a komponensek szabadságát és egyenrangúságát sugallja. Feltűnik azonban, hogy a természeti komponens, az egyterű, anyagában és színében is homogén tömeg magába oldja a kulturális emlékképet. Ha ezt az üzenetet lélektanilag dekódoljuk, akkor egy tudattalanba merült kollektív téremlékkel, s egy benne őrzött, feledésbe ment életvitel lenyomatával találjuk magunkat szemben.

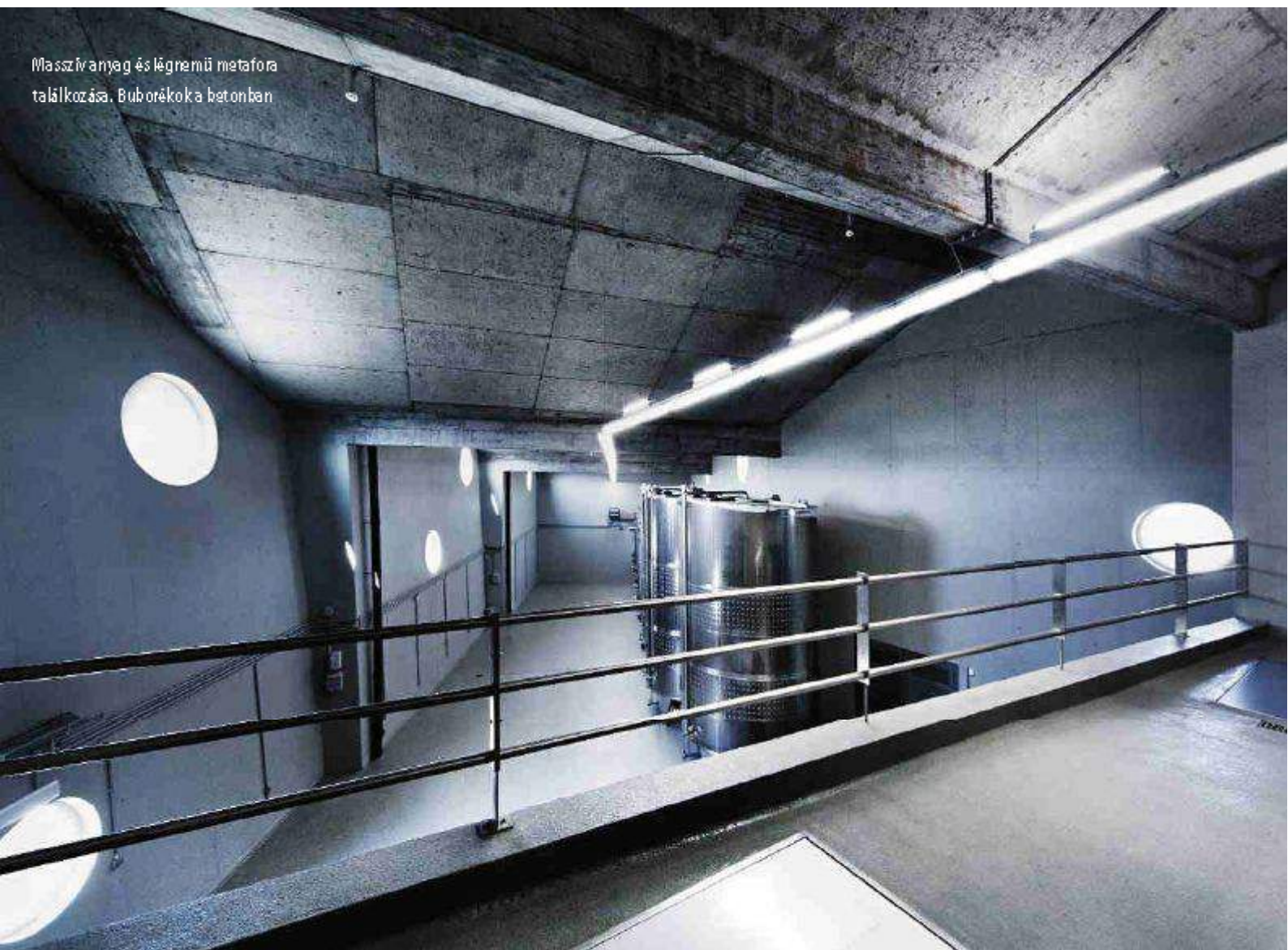
Ugyanez vonatkozik az épület kapcsán felbukkanó nagyítómetaforákra.⁸ Makovecz örökség a gazdasági úton szállított terményt fogadó, tágra nyílt garat, amely tüskés sárkánytestében feldolgozza és átalakítja táplálékát. Ha viszonylag könnyen olvasható is ez az értelmezés, nonfiguratív absztrakciókhoz szokott ízlésünk ma képtelen befogadni egy efféle mágikus totemet. Bár az épület egy szerves történetnek, a gyümölcs metamorfó-

Út a mélybe

Az üzem lelke. Feltöltőterasz, gravitációserjesztő, vasbeton pengefal

Masszív anyag és légnemű metafora találkozása. Buborékok a betonban

A csarnok keresztmetsete a tartályokkal együtt sugorodik

zísának helyszíne, arányosabbnak érezzük a minőségi változást leíró szervesetlen metaforát.⁹ A körablakét például, ami az elkészült borban oldott szén-dioxid buborékot nagyítja, és felfelé egyre könnyít az épület monolitikuságán. De a több gerincből és vápavonalból szerkesztett redőző tető nagyítja a szőlőlevél cakkos szegélyét is. Az épület oxidzöld színe (a levelekre permetezett rézgálic is ilyen) a föld termékeny barázdáinak elbeszélésébe ágyazza az élő hajtások között sarjadt házat. Az összkép résztvevői közti áttűnés egyszeri és megismételhetetlen aurát teremt az imént még közhelyes idézetek köré. Walter Benjamingt véve alapul:

Ha nyári délutáni pihenőn szemünkkel követjük egy domb vonulatát a láthatáron vagy egy pihenő emberre árnyékot vető szőlővesszőt – ez azt jelenti, hogy magunkba szívjuk ezeknek a domboknak, ennek a szőlővesszőnek az auráját.¹⁰

Az egyszeri és megismételhetetlen tapasztalata az, amely közeli és távoli, egyértelmű és talányos között hidalat ver. Az épület aurája egyfajta mozgás – légzés, ha

úgy tetszik – a fizikai lét értelmezési rétegei között.¹¹ Ez a lényegük az Ekler által tudatosan alkalmazott nagyító-metaphoráknak.

Felvethető a kérdés, hogy megfordítható-e a nagyítás iránya. A tájban magányosan álló ház láttán jó okunk van feltételezni, hogy részleteket nagyító formái egyúttal valaminek a sűrítményei is. Az épülettömeg a Pannónhalma látóhatárát jelentő, észak-déli irányban futó, érintetlen zöld domborzat morfológia alapján tájolt, és domborzati adottságainak megfelelően törik. Monokróm színe már-már anyagjellemzővé előlépve a formátlan természetet szívja magába: a sarjadást magát.

A szín intenzív tapasztalata végül lehetővé teszi, hogy az épületet a hozzá társított jelentések nélkül, önmagában vegyük. A szövegkörnyezettől független benyomás az épületről merőben festői, hiszen a föld és az ég közötti véges tartományban időző alakzat zárt és síkszerű. A felforgatott talaj és az szabadon metszett ég közti, szavakkal épp hogy leírható kontraszt általa erősödik fel.¹² A dombot szelő útkanyart egy tornác kontúrja folytatja,

de a feszes elővéd ugyanezzel a lendülettel visszaterel a szemközti tájra. Az üde rajzolat árnyékot rejt magában: a tartályok méretének csökkenésével egyre szűkülő, ide-oda cikázó térbelső. A vasbeton „koporsó” a termény érésének elzárt helye minimális fénnel és betekintéssel. A garat két pilonja közti galéria, a két szint magas, egyezett tér s az odavezető törtkarú lépcső monumentális jellege valóban sírkamrához teszi hasonlóvá az ipari csarnokot. Ez ismét egy nagyítás. Míg az épület tapasztalati valósága absztrakt képszerűségében áll, nem tudunk elvonatkoztatni a beléplántált költészettől.

Katona Vilmos PhD

Miért zöld az épület?

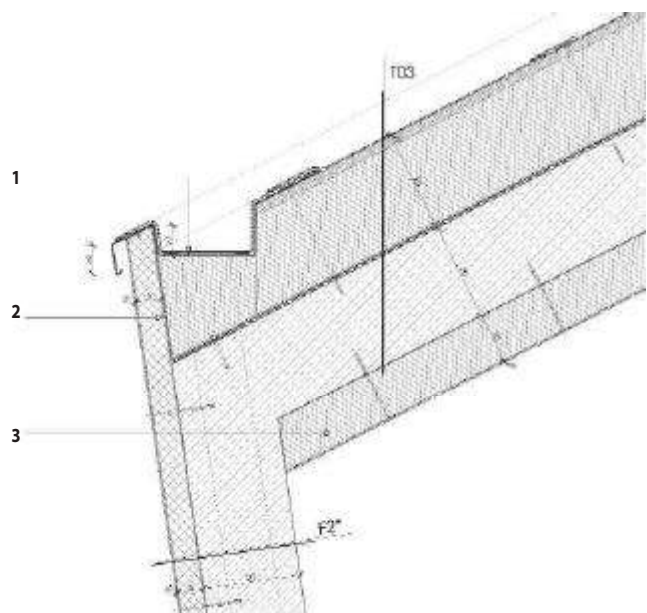
Köztudott, hogy ma minden építész szeret homogén házat, azonos színű tetőt és falat tervezni. Bár kívülről egyszerűnek tűnik egy ilyen ház, nem olyan könnyű megcsinálni, mert a tető rettenetesen megdrágul. Dupla tetőt alakítanak ki, kő- vagy fémfedéssel, ami alatt extra hő- és vízszigetelés készül és külön szerkezet tartja a fenti burkolatot. Nem olyan könnyű tehát költségkímélő módon homogén falat és azonos felületű tetőt készíteni. Ezért egyszerűbb, ha műanyag fedést alkalmazunk. Ez a legolcsóbb.

Felmerül persze a szín kérdése, ami ez esetben nem teljesen szöveges. Am van egy szín, ami minden gyártónál kapható: az oxidzöld. Az oka ennek, hogy a műanyag tetőt gyártó cégek a fémfedők konkurensei. Mivel a legtöbb fémfedő cég dolgozik rézzel, adott a réz-oxid zöldje. Egy műanyaggyártó négyféle színe közül ez biztosan része a kínálatának.

Ha egy épületnél kiírom, hogy oxidzöld legyen a tető, azt a kivitelező megkapja olcsón is, drágán is, de nem tud reklamálni, hogy nem kapható. Elég ha csak azt írom a kiviteli tervre, hogy a fal színe a műanyag tetőével azonos legyen. Ha a kettő mégis elütne egymástól, akkor mondhatom, hogy amilyen árnyalatú zöld fedést vettek, olyat kérek a falra is. Bármilyen kifogással élnek is, ebben a kérdésben nem tudnak megfogni.

Ekler Dezső DLA építész

- Amint azt a használati tárgyak és később az épített terek vonatkozásában kifejti Baudillard, Jean: *A tárgyak rendszere* (ford. Albert Sándor), Gondolat, Budapest 1987, pp.12-14.
- Uo.
- „A telhetetlen művészek, Hefaisztosz rabszolgái, akik 'megszabadították' a tereket minden helytől és a közből időtartamot minden *tempus-templum* vonatkozásától”, lásd Cacciari, Massimo: „Nihilizmus és terv”, in Moravánszky Ákos – M. Gyöngy Katalin (eds.): *Monumentális. Kritikai antológia: Építészeti emlékek a 20. században*, Terc, Budapest 2006, p. 209.

- Lásd Ekler, Dezső: *Házak / Buildings 2000-2014*. AD Reklámstúdió, Budapest 2014, p. 16, 32 és köv.
- „Építészeti létrehozni annyit tesz, mint hagyni, hogy maga legyen az ok. És hogy ok lehessen, el kell határolódnia az olyan alkotó folyamattól, amelyet irányított stratégia határoz meg.” Eisenmann, Peter: „A klasszikus vége: a kezdet vége és a vég vége (1984)”, in Kerékgyártó Béla (ed.): *A mérhető és a mérhetetlen. Építészeti írások a huszadik századból* (2. kiadás). Typotex, Budapest 2004, p. 333.
- Széplaky, Gerda: Építészetben innen és túl – Ekler Dezső házai. *Építészfórum*, 2013. augusztus 29. CEST 15:41. Hozzáférhető: <<http://epiteszforum.hu/epiteszetben-innen-es-tul-ekler-dezs-o-hazai>> [utolsó belépés: 2015. november 24]. Alkotás és értelmezés kizárólag a „mesemondó részletek” (jellemző jelölések) vonatkozásában beszél Frascari, Marco: *The Tell-the-Tale Detail*. VIA, no. 7 (1984), pp. 23-37.
- A kettős kritikát először a görög építészet kapcsán veti fel Tzonis, Alexander-Lefaivre, Liane: *The grid and the pathway. An introduction to the work of Dimitris and Suzana Antonakakis*. *Architecture in Greece*, no. 15 (1981), pp. 164-178.
- Ekler, Dezső: „Nagyítás az építészetben. Vázlatok az építészet jelentéséhez.” Hozzáférhető: <<http://ekler-architect.hu/hu/cikk/19/3>> [utolsó belépés: 2015. november 24].
- Vö. Ekler, Dezső: *Házak* (id. mű), p. 22.
- Az idézet Benjamin hasonló mondatának átirata, lásd W.B.: *Kommentár és prófécia*. Gondolat Kiadó, Budapest 1969, p. 308. Magyar fordítás: Széll Jenő.
- Minderről bővebb kifejtést adok in Katona, Vilmos – Vukosavljević, Zorán: Hely és identitás. Kritikai regionalizmus az új évezredben, nemzetközi és hazai eredmények. *Építés – Építészettudomány*, vol. 40, no. 1-2, p. 180.
- A lands cape-be illesztett, de önálló tájélemként is érvényesülő borászat felidézi Franco Fontana olasz fotóművész absztrakt, monokróm felületekké leképezett tájképeit. Színpalettáját Fontana – ahogy az építészetben hasonló látásmóddal rendelkező Luis Barragán – sem szűkíti az alapszínekre, így a tájtextúrák folytonosan a síkszerűség és a térértet határán állnak.

Fal-tető találkozás rejtett ereszcsonnával

- Fóliabádogból készített sülyesztett vápa és oromszegély, mechanikailag rögzítve
- 150x280x60x2 mm-es horganyzott acél „attika”, a vasbeton födémhez 50 cm-ként dűbelezéssel rögzítve
- Hőszigetelő rendszerű vakolat 10 cm nem elegendő, mechanikailag rögzített ásványi szálal hőszigeteléssel

Építész: Ekler Dezső

Megbízó: Pécsinger János

Építész munkatárs: Kiss Dalma

Épületszerkezet: Pataky és Horváth Kft., Horváth Sándor, Schreiber Gábor

Statika: E&H Kft., Klopka Zoltán, Balázs Gábor

Elektromosság: Libella 21 Bt., Nyári Ilona

Gépészet: PHQ Kft., Kiss József, Sor Zoltán, Récsy Orsolya

Tűzvédelem: Tűzinfo.hu Bt., Szöllősi Levente

Kertészet: Bojza Bt., Páll Attila
Út: NYÉK Terv Mérnökiroda Bt.
Nyitrai Zsolt

Fotó: Bujnovszky Tamás

REJTŐZKÖDŐ NAGYSÁG

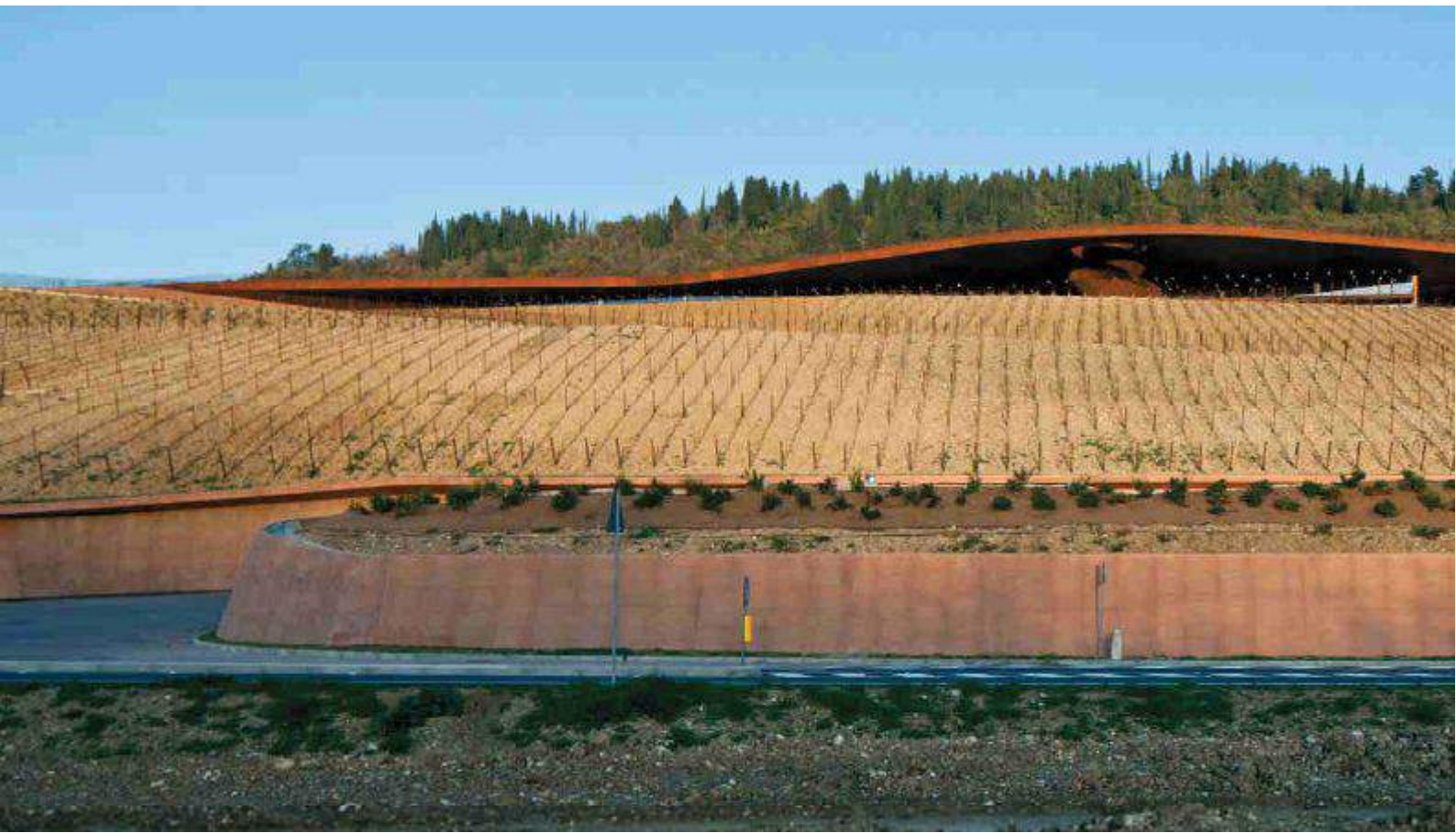
Marchesi Antinori nel Chianti Classico borászat, Bargino, Olaszország

Toszkána közepén, a Chianti Classico területén, a Firenze és Siena közötti autótút melletti logisztikailag tökéletes helyszínen, az útról szinte észrevétlenül valósult meg az erős családi hagyományokkal bíró *Marchesi Antinori* feldolgozója. Egy olyan komplexum, amelyben nemcsak az alapfunkció kapott helyet, hanem sok más, ehhez kapcsolódó, a finánciális és reprezentatív fenntarthatóságot is biztosító programelem. Az épület családtörténeti és kortárs képzőművészeti múzeumot, éttermet, kétszáz fős előadótermet és az anyacég százhusz fős központi irodáját is magába foglalja a borászati technológia mel-

lett. A szőlő, illetve a must és a cefre a kíméletes feldolgozás érdekében gravitációs rendszerben halad lefelé, miközben a látogatók a mélygarázból igyekeznek a vendégtrek irányába fölfelé. Ahogyan az a kortárs borászatokban szokás, az arra kíváncsiak itt is végignézhetik a szőlő útját, kóstolhatják a helyben készült bort, de a hordós érlelőben – mint „eseménytérben” – több száz fős vacsorán is részt vehetnek.

Az építészeti feladatok közül a legnagyobb problémát az okozta, hogy a szelíd Toszkán (kultúr)tájban hogyan lehet elhelyezni egy az előbbiek szerinti struktúrájú ipari

Tám falak közé rejtve:
tájba integrált üzem

behemótot – az Antinori márkanévhez is illő módon.¹ A megoldást egy oximoronnal világíthatjuk meg: a „rejtőzködő nagyság” a kortárs borászatépítészetben már bevett építészeti attitűd, hatalmas pincészeteket lehet úgy el-
tüntetni a tájban, hogy az épület nagy részét a terep alá rejtik. Az Antinori-központban ilyen szempontból kevés újdonság volna felfedezhető ma, ha nem tudnánk, hogy a tervezés 2003-ban kezdődött meg. Mint kortendencia a 2004-es Velencei Biennálén a „Topográfia” címszó alatt számolatlanul jelentek meg a sokféle programot teljesítő, táji képződmények alakját felvevő kisebb-nagyobb komplexumok tervei.²

A barginói borászatból a felszínen (a terepbe vágottan) csak néhány út és két vízszintes felnyitás, egy majdnem 170 méter hosszú homlokzati sáv jelenik meg, de hagyományos értelemben vett épület nem. A sztráda felől közös útvonalon halad felfelé a vendég és a teherforgalom (még a kamionok is!) egy meredek rézsúkkal, támfalakkal határolt úton, ami majd egy a terep alá süllyesztett alagútban folytatódik, egészen a felső szintig. Lejtőirányban két egyszintes tömeg fog közre egy háromszintest; a hangsúlyosabb üveghomlokzat sávja a nagyobb tömb két felső szintjéhez tartozik. A másik homlokzati sáv a felső szinté: itt a teherautóval is körüljárható (és „körülnyítható”) logisztikai tömbtől elkülönülten áll a transzparens étterem. Az épületet magát inkább belső vagy „félíg kinn-félíg benn” terek, illetve az infrastruktúra jellemzik; természetesen kintebb-fentebb a látogatók, bentebb-lentebb a technológiai/érlelő terek kaptak helyet. A tájba való illesztés egy komoly aspektusát jelenti az épület fenntartható működtetése is.

Az üzem tehát láthatatlanná válik (messziről), miközben a Marchesi Antinori központja, tehát saját arculatot is kapnia kell: be kell töltenie az ikon (landmark, zászlóshajó stb.) szerepet. Ez az önellentmondás az oximoron újabb rétege: a mérnökök által – a tájba illesztéssel kapcsolatban – hangoztatott, vagyis szándékosan használt *kamuflázs-technikában* érhető tetten.³ A kamuflázs azonban a komplexumban számos helyen észrevehető/értelmezhető: építészeti minőségként és lenyűgöző, fotogén látványként egyaránt. A pincészetben ugyanis minden benne van, ami egy luxusmárkának élőben megérintve és a reklámban virtuálisan megjelenítve számíthat.

A tájba illesztés egyik eszköze a szőlőültetvény által keltett illúzió az épület tetején. A talaj feletti zöld kordnok egyelőre azt mutatják, mintha a nagy ültetvény szerves része lenne a parcella, miközben a zöldtetőben nem rekonstruálható az eredeti talajszerkezet, a növény nem nyúlhat le a köves altalajban szokásos, akár tíz méteres mélységbe. Az ilyen látványjellegű megoldásokkal szemben a szőlőművelésben (és természetesen más mezőgazdasági ágakban is) a természetes és a mesterséges eleve elválaszthatatlan egymástól: az élő növények művelési módjának megválasztása, a támfalak, teraszok, vízelvezető rendszerek, illetve az általuk keretezett dűlő-besorolás mind a tájművelés eszközei. Az épületnek nem

1 A New York Times kritikus, Michael Kimmelman „okos növekedésről” beszél in M.K.: Vines and Vintner Beauty a Tuscan Hill: Archea Architects' Headquarters for Antinori Winemakers. NYT, 2013. augusztus 27, 2013, p. C1.

2 Lásd Forster, Kurt W. (ed.): *Meta morph: 9th International Architecture Exhibition*, Rizzoli, New York 2004. A *Landform Building: Architecture's New Terrain* című Stan Allen által szervezett 2009-es konferencia és az ezen alapuló kötet (ed. Stan Allen, Marc McQuade és Lars Müller, Baden 2011) továbblép a témában. Mégpedig annyiban, hogy vizsgálja a „lépték mint táj” és „az épület maga a helyszín” problémáit, a landscape urbanism irányához képest az építészeti diszciplínához közelebb pozicionálva.

3 A kamuflázs jelentése itt: álcázás, palástolás, elleplezés. A HYDEA hivatkozott projektjeiről lásd:

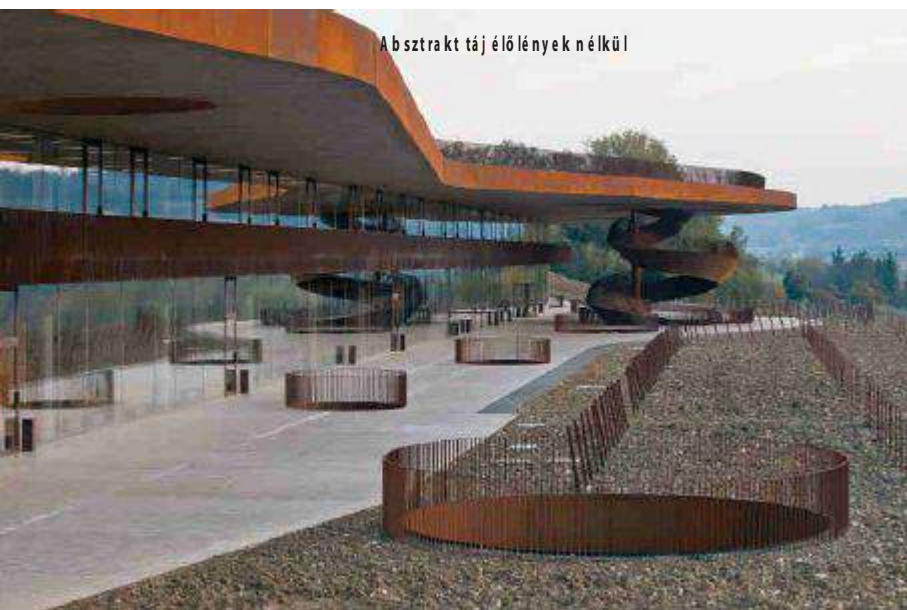
<<http://www.hydea.it/database/progettiview.php?id=33&db1=EN>> [utolsó belépés: 2015. október 28.].

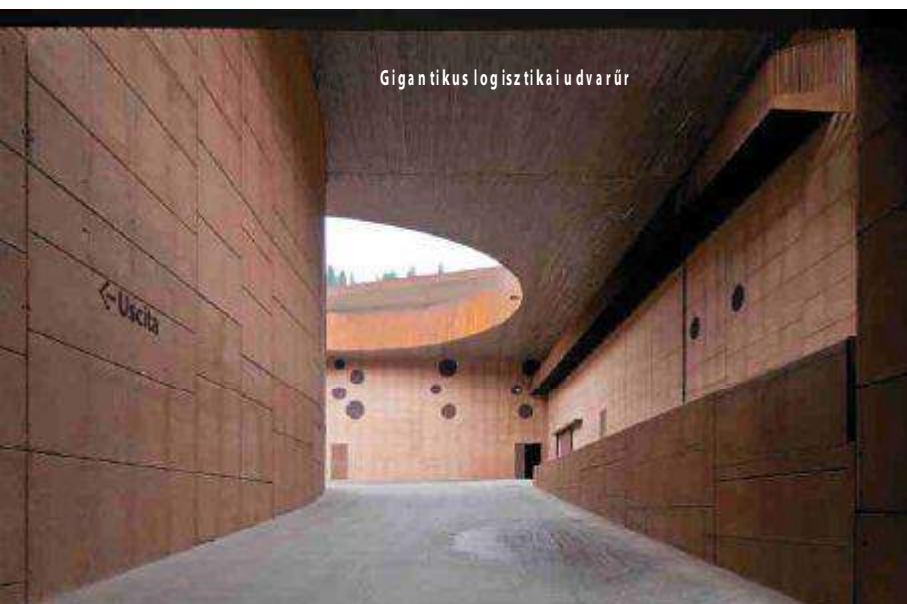
egy mesterséges, de nem is egy természetes tájba kell illeszkednie, így akár bátrabban is felvállalhatná önmagát a rejtőzködés helyett.

Az épület talajhoz való viszonyának másik aspektusa az, hogy hagyományosan legalább három méter vastag földrétegnek kell lenni a pince fölött a belső egyenletes, tizenpár fokos hőmérséklet biztosítására (fenntarthatóságára). Ehhez társul az, hogy a pince – megint csak ha-

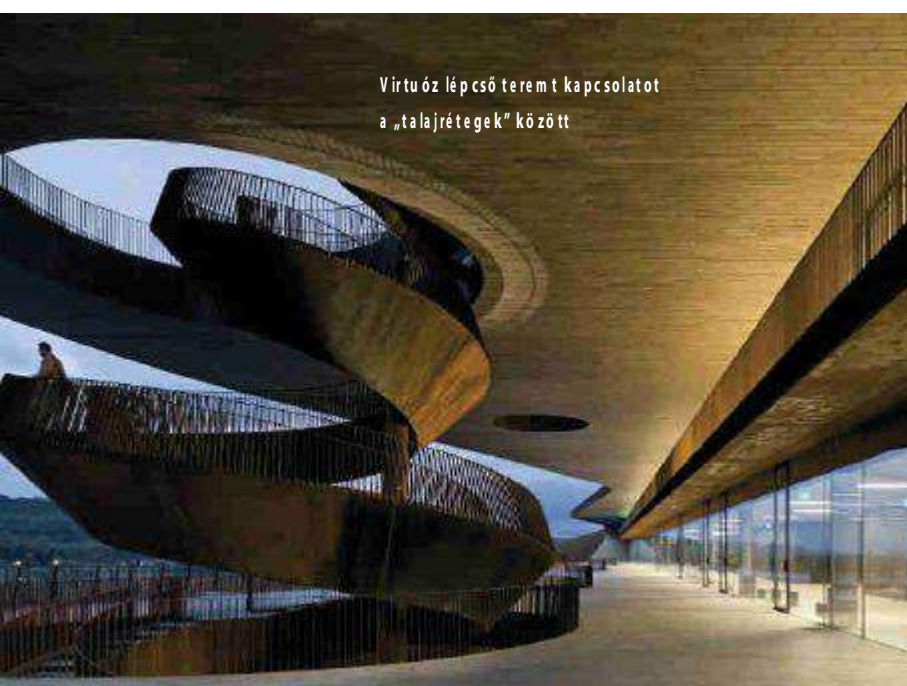
Viszate metett a lágú ránövesztett szőlővel és felülvilágítókkal

Absztrakt táj élő lények nélkül

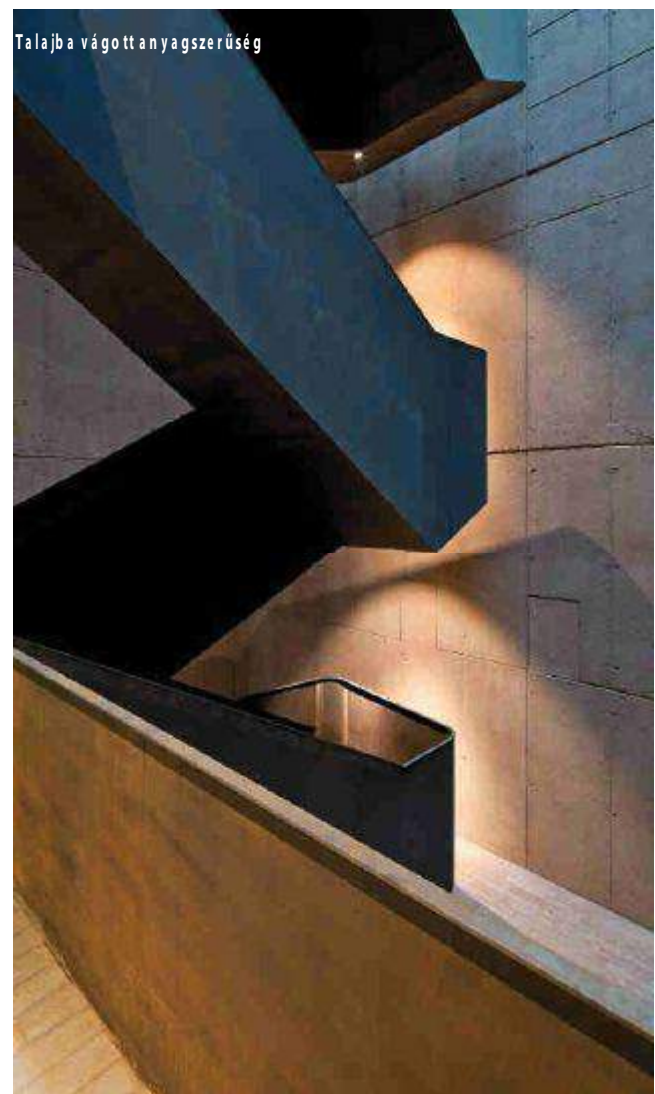
Gigantikus logisztikai udvar

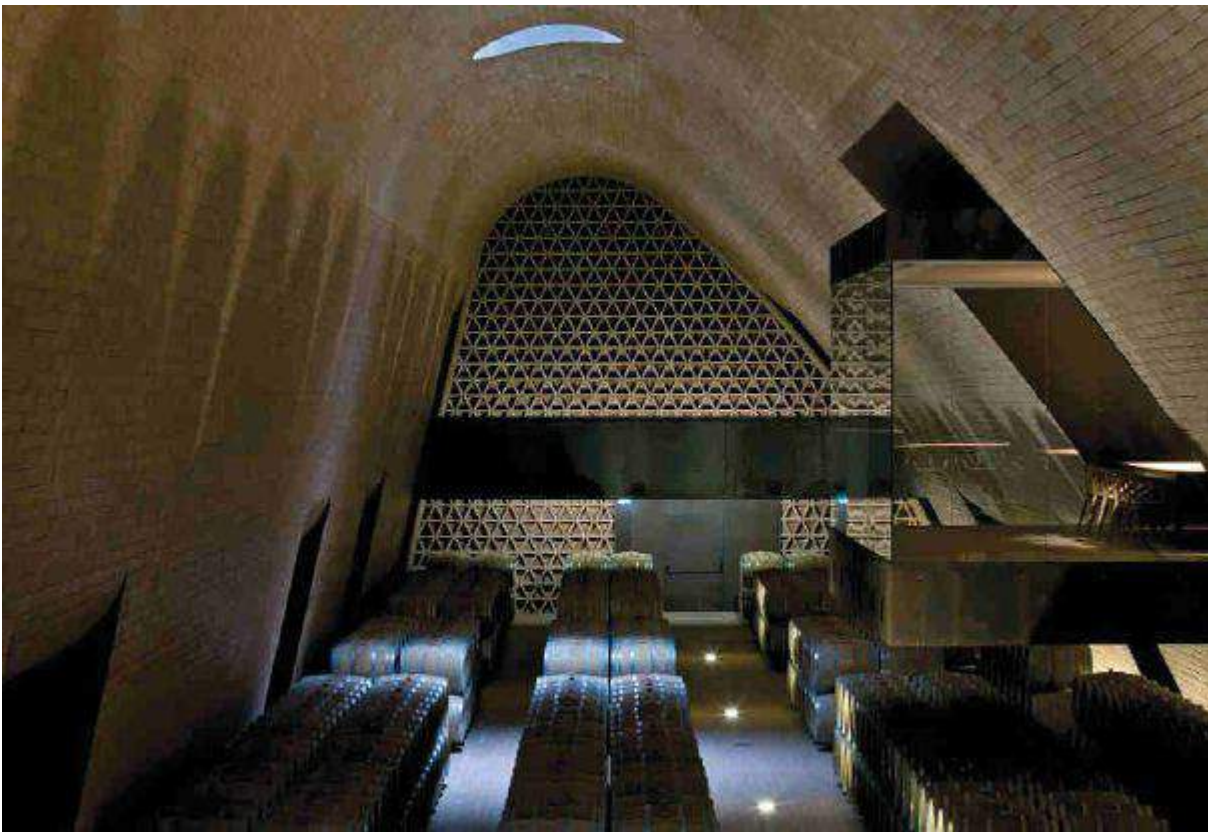
Virtuóz lépcső terem t kapcsolatot a „talajrétegek” között

gyománysan – a területhez tartozó sajátosságokkal bír: az adott talaj megmunkálása közvetlenül, eszerint lehet fűrt vagy épített/boltozott a pince, jellemzően hosszirányban kialakítva. Az Antinori-központ hatalmas érlelőterében viszont egy harántirányú, szabad görbe vezérvonalú keresztmetszet készült, ami a pincehangulatot mímeli, és csak a pincetektonikát ismerők értik a szemantikai-morfológiai játékot. Ami még tovább is fejthető: a keresztmetszet úgy áll elő, hogy az épület egyszerű téglatastalakú vasbeton csarnokába, azt részekre osztva, egy acélkeretsorra függesztett, hullámzó mintha-boltozatot, terrakotta leplet készítettek, ami megmutatja saját „álságát”: a három ív nem támaszkodik le középen a padlóra, mint egy boltozat tenné, hanem folytonos felületként egymásba olvad.

A boltozat burkolata – miként az épület szinte minden felülete – úgynevezett „helyi anyagokból” készült, amely elv összhangban áll a fenntarthatóság és a tájba illesztés ideájával. A pincében sok helyen megjelenő, kézi formázású, egyedi méretű és színű terrakotta lapkák egy szomszédos falu (nagy) gyárából származnak, és tulajdonképpen ugyanebből az agyagból készültek, ami a bo-

Talajba vágott anyagszerűség

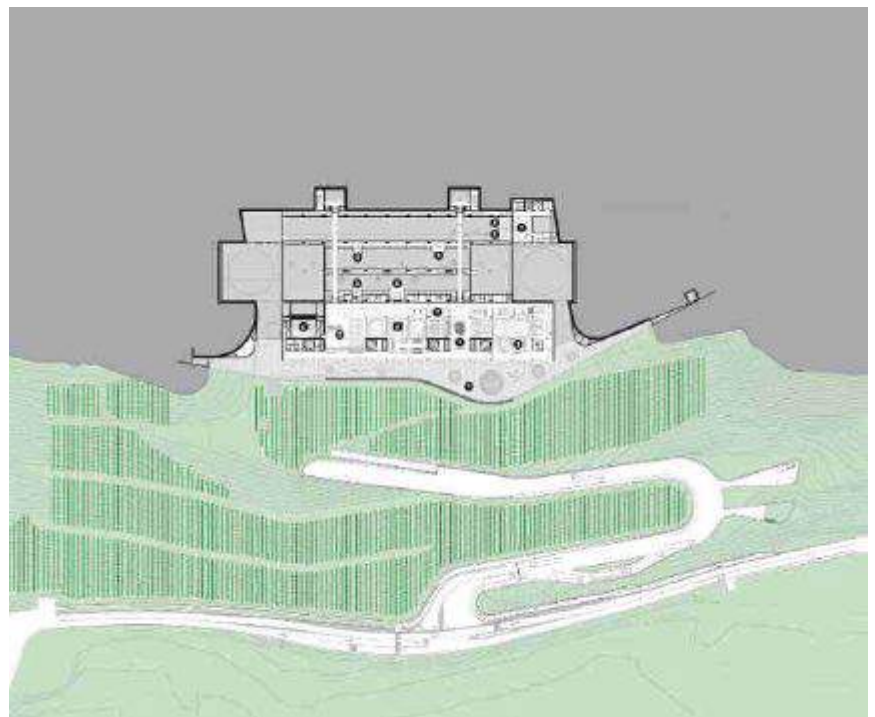

A kóstolóteréből látható kiállítás
címe: *Hordós érlelés*

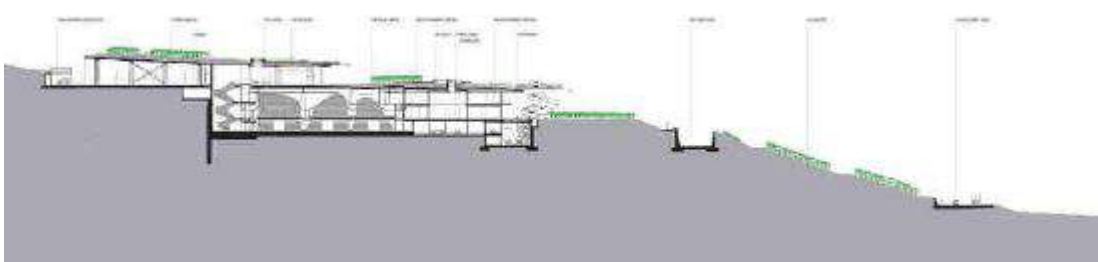
A főszint alaprajza a terepszint alá
tekeredő bevezető úttal: a két oldal-
só logisztikai udvar között elöl az
óriási fedett terasz, az üvegfal
mögött a vendégterek és az irodák,
hátról a hordós érlelő

rok számára is a terroir egy meghatározó tényezője. Az épület monokróm (kamuflázs) megjelenését a dűlők talajához illő színű lapkák, a vörösesbarna (vas-oxid dal pigmentált) monolit látszóbetonok és rozsdás acéllemezek adják. A belsőben fűrészelt felületű tölgy burkolatok is megjelennek a hordók reminiscenciájaként. Tektonikus, egyszerű, nyers, anyagszerű minden – kiemelve és egyben elrejtve a léptéktelent a terroirban.

Bun Zoltán PhD

Jellemző keresztmetszet, jobbról balra: dűlőbe vágott út,
majd alagút és felette a fedett terasz, mögötte a vendégterek,
majd a hordós érlelő, fenn-hátról a gravitációs rendszer tetején
(a feldolgozás elején) a manipulációs és technológiai terek

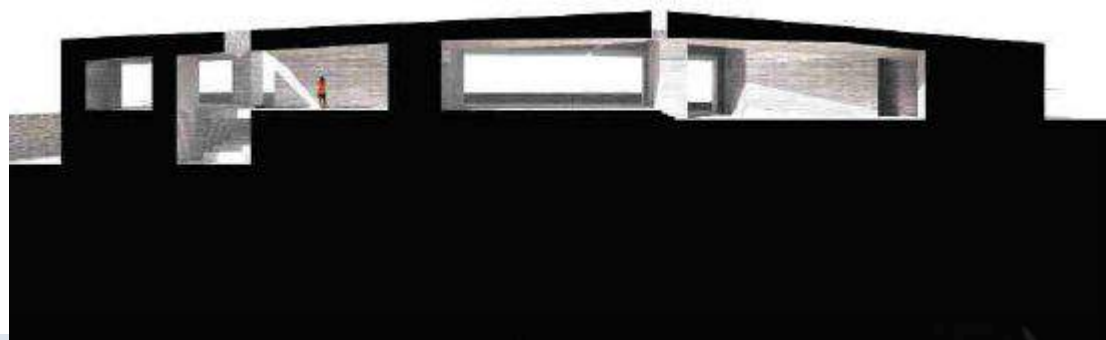
Megbízó: Marchesi Antinori
Építész: Archea Associati
Tervezők: Laura Andreini, Marco Casamonti, Silvia Fabi, Giovanni Polazzi
Statika: HYDEA
Képzőművészet: Marco Casamonti, Francesco Giordani
Fotók: Leonardo Finotti

AHOL AZ ÉPÍTÉSZETET, A TÁJAT ÉS A BORT IS ÉLVEZNI LEHET

Sokol-Blosser Winery, Dundee, Oregon, USA

Metszet

Fentről közelítve táru fel az épület
két szintes kialakítása

Szürkületben leglátványosabb az épület, amikor igazán kontrasztos a kétféle fa burkolat tónus- és iránybeli eltérése

Helyszínrajz

Építész:
Brad
Cloepfil

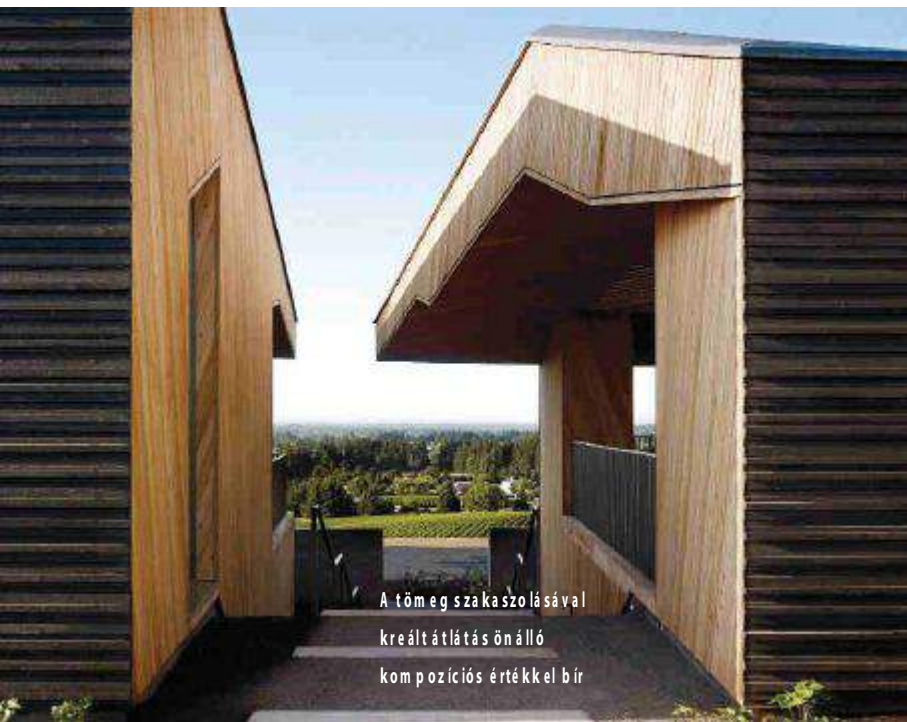

Nemzetközi híró magyar és külföldi kortárs borászatokkal már foglalkoztunk mi is korábbi lapszámainkban, sztárpépítészek és kisebb helyi irodák alkotásaival egyaránt,¹ ám amerikai létesítményekről a mérföldkövet jelentő Herzog & de Meuron-féle kaliforniai projekt óta nem igazán adott hírt a nemzetközi szakajtó. Az Allied Works építésziroda által tervezett Sokol-Blosser Winery új kóstolóépülete azonban feltétlenül széleskörű elismerést érdemel.

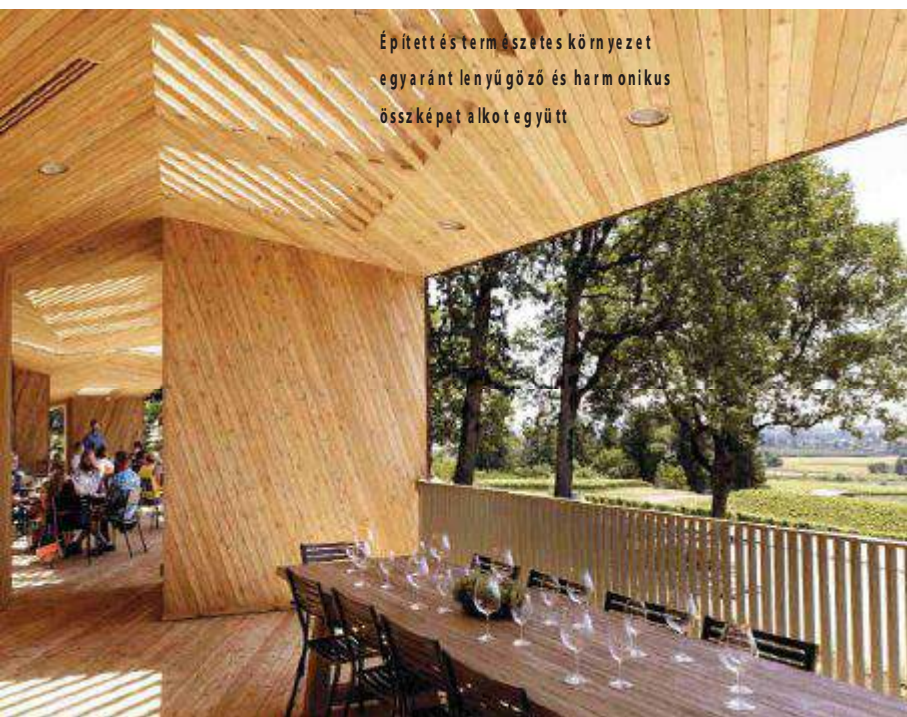
A portlandi és New York-i irodát is működtető Brad Cloepfil javarészt országhatáron belül jegyezte megvalósult projekteket, és főként kulturális célú középületeiről híres. Ezirányú tapasztalata segíthette hozzá azonban ahhoz az egyéni és érzékeny tervezői hozzáálláshoz, mellyel a borászat új elemét a tájba harmonikusan illeszkedő, művészi, de nem l'art pour l'art kompozícióként sikerült megvalósítania. A lejtős terepre kilátóként ültetett hosszanti építmény a környező dombok-völgyek hullámzását követi, és szabad kiosztásban szakaszolva változatos átlátásokat enged a szőlőföldek és erdős területek alkotta tájra, melynek ritmikája a fafelületek megjelenésében köszön vissza. A douglasfenyvesek és a tölgyesek természetes közegébe jegenye és cédrus burkolatokkal illeszkedik az épület. Eltérő irányokban fektetett deszkázata tovább fokozza a mozgalmas térélményt, és

1 Nyáry, Erika: Egy példaértékű borászat. Bodega la Grajera. *Metsz et* vol. 2011/6, pp. 22-25.

2 Lenzér, Péter: Különleges kapcsolatok. Hideg-ház, Kőszeg. *Metsz et* 2014/1, pp. 40-43.

A tömegszakaszolásával
kreált átlátás önálló
kompozíciós értékkel bír

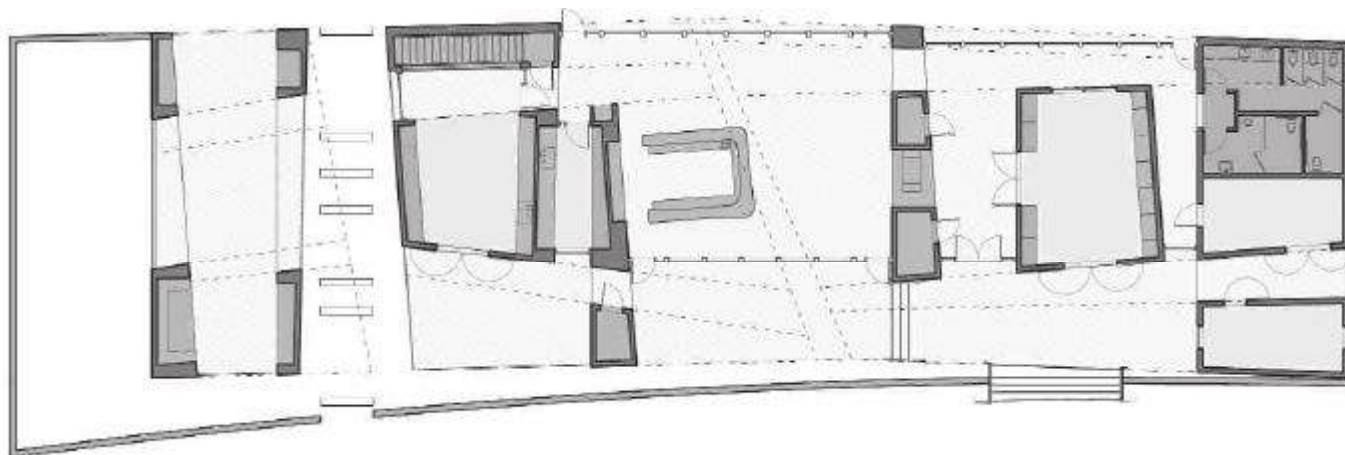
Épített és természetes környezet
eggyaránt lenyűgöző és harmonikus
összképet alkot együtt

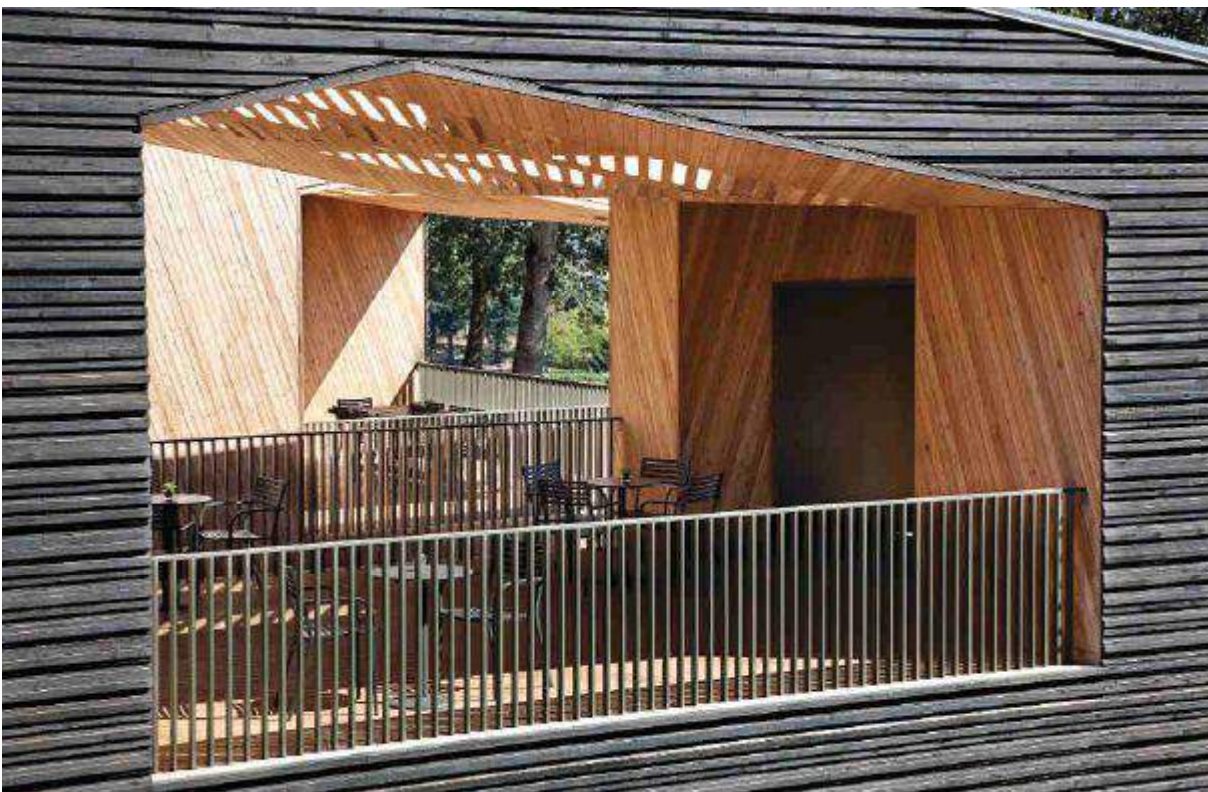
szokatlan módon torzítja a mélység-, a perspektívaérzékelést. Tömegképzése részben nyitott, szeletelt, ezáltal természetes fényárban úszik és pompás panorámát kínál az enteriőrje. A központi fogadó térhez nemcsak terepszintű kilátóterasz, de könyvtár, konyha és klubhelyiségek is csatlakoznak, így a borkóstolásnak számos formája élvezhető. Közel 560 négyzetméteres kubusa már nem jelentéktelen, családiház-méret, így területét részben két szintre osztották, mégsem tornyosul ormótlanul környezetére. Távolról ugyanis mit sem sejteni emeletes kialakításáról, hiszen tervezői az alagsor szuterén-megoldása mellett döntöttek, melyet aztán angolakna elven értékelték fel. A létesítményt fentről, a szőlészet sétatányain megközelítve tűnik csak fel a korlát mögött megbúvó intim alsó terasz, amely tágas méreteinek köszönhetően újabb reprezentatív, zavartalan, privát rendezvények tartására alkalmas teret jelent.

Az amerikai projekt egy magyar épülettel is párhuzamba állítható, a Béres Attila- és Balázs Juszti-féle Hideg-ház² megjelenése sokban hasonlít az itt bemutatott példához. A kontrasztos, kétszínű falécezés a sötét, patinás faburkolattal, amely mintegy keretbe foglalja a nyersebb, világosabb tónusú közben ső teraszokat, mindkét épület esetében meghatározó. Ám a fiatalok tervezte hétvégi ház tömegképzése és enteriőrje is minimalistább, épületük a kilátásra, a környező sziklákra koncentrálnak. A borászat ezzel szemben kívül-belül egységesen rusztikus és mozgalmas, a homlokzat mintegy folytatólagosan befordul a nagy, padlótól plafonig tartó üvegfelületekkel határolt terekbe, elmosva a határt kint és bent között. A tető síkváltásaival, a lécezés irányváltásaival és az épület teljes keresztmetszetén ejtett felülvilágító hasítékokkal olyan lenyűgöző látványt kreál, mely egyenrangú a környező tájszépséggel.

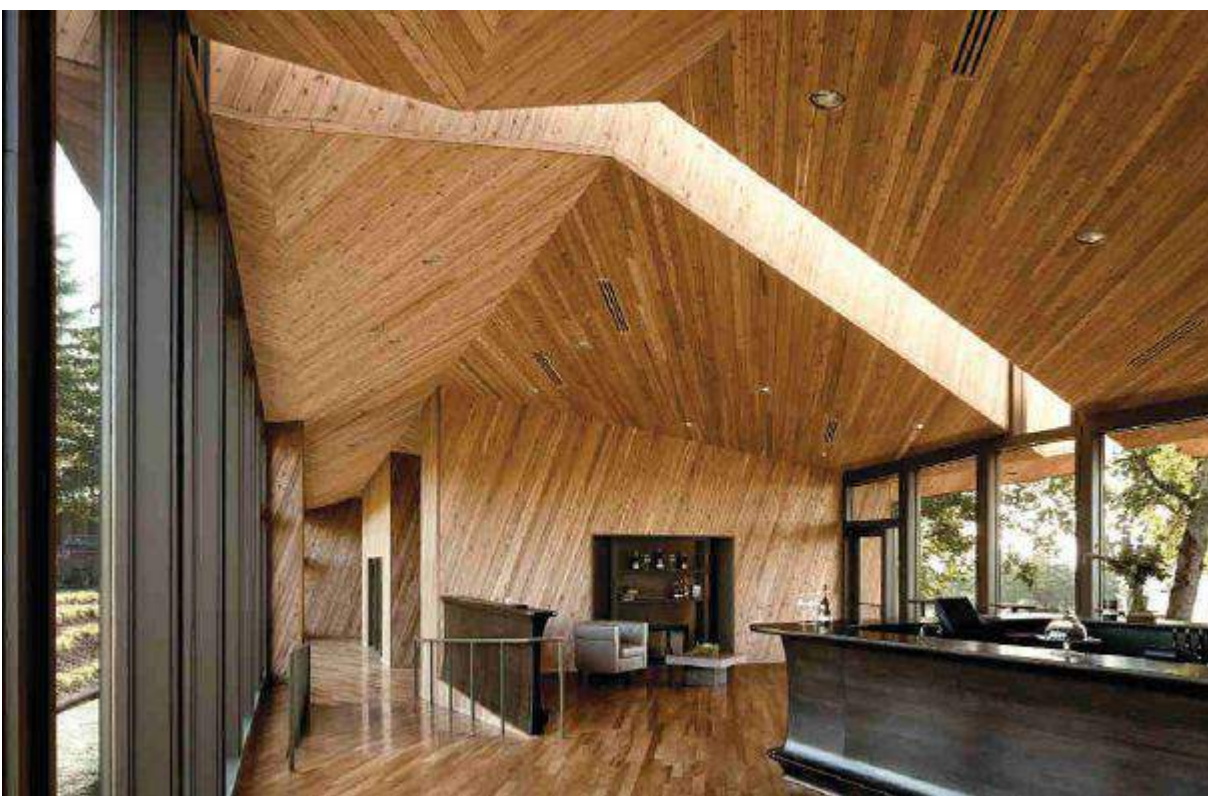
Nyáry Erika

Alaprajz

Csekélyeszköztárral pompás kompozíciókat hoztak létre a tervezők

A síkváltásokkal játszó mennyezet, a tetőt teljes keresztmetszetében végigszelő felülvilágítócső és a többirányú lécezések együttese lenyűgöző látványt nyújt

Építész: Brad Cloepfil

(Allied Works Architecture)

Munkatársak: Kyle Lommen, John Weil, Kathryn van Voorhees, Nathan Hamilton, Jared Abraham, Sushwala Hedding, Neal Harrod, Bjorn Nelson, Henry Adam Weber, Chris Brown

Fotók: Jeremy Bitterman

Egy örült módon zseniális csomópont

Az üvegfelületek merész alkalmazása elmosza a határt külső és belső tér között (belső kép)

CSELÉDSZÁLLÁSBÓL RENDEZVÉNYTEREM

Az Esterházy-majorság revitalizációja

Csak a felülvilágítót a „hizlalt” ké-
mények mutatják a funkcióváltást

Azt hiszem, nem én voltam az egyedüli, akit a 2012-es építéskongresszuson lenyűgözött Herwig Spiegel (AllesWirdGut építésziroda) előadása,¹ többek között a szabadtéri színpaddá alakított szentmargitbányai kőfejtőről, melyet bátor corten acél felületekkel tett izgalmassá. Spiegelék még ugyanabban az évben megnyerték a darázsfalvi (Trausdorf) Esterházy-majorság revitalizációjára kiírt pályázatot.² Érdekes módon a megbízó ugyanúgy az Esterházy Alapítvány cége (Esterházy-tulajdon volt a homokkőbánya is), mint a szentmargitbányai projektnél, mégsem direkt megbízással, hanem pályázattal választották ki a tervezőt.

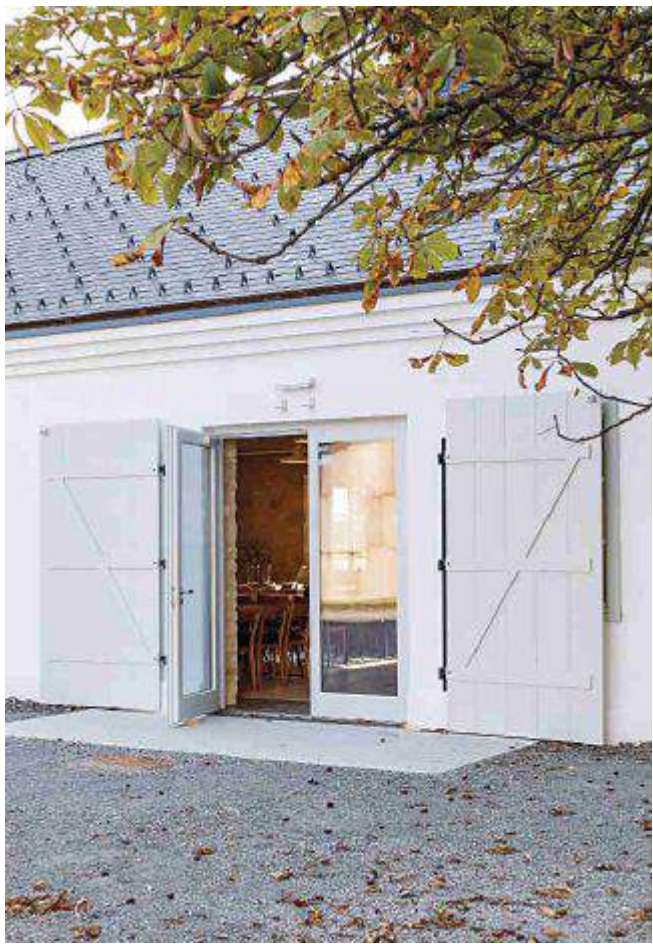
A helyszín Kismartontól pár kilométerre fekszik, a közel fél évezrede szőlőműveléssel foglalkozó, egyébként alapvetően horvát lakosságú Darázsfalva (Trausdorf, Trajštof) határa. A főútról inkább az Anton Mayerhofer tervezte 2006-os modern épület tűnik szembe, emögött találjuk a kétszázötven éves Kalanda-házat, mely most megújult. Egyébként a 2012-es pályázathoz

most elkészült épületnek még más funkciót szántak a tervezők: lemélyített padlóval látványraktár (pince) lett volna, végül azonban rendezvényteremmé alakították. Itt eredetileg cselédszállások voltak, és az alapkoncepció ebben nem változott: a külső falakon és nyílásokon kívül nem tartottak meg semmit: a belső (nyilván már többször átépített) válaszfalakat, a földemet és a tetőt elbon-

É p í t é s z :
J a n
S c h r ö d e r

Látványterv a pályázathoz

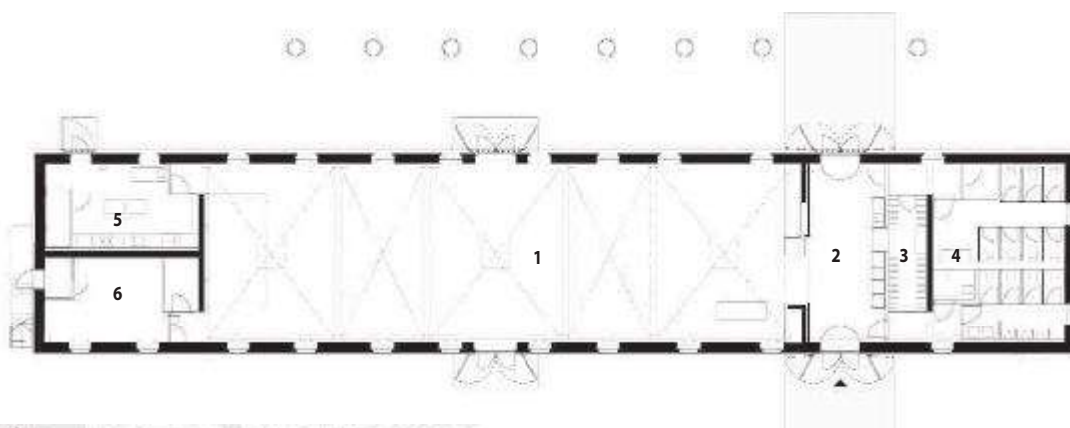
A nyílászárók aránya változott,
a spaletták maradtak (belső)

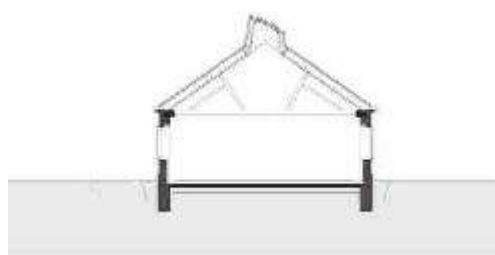
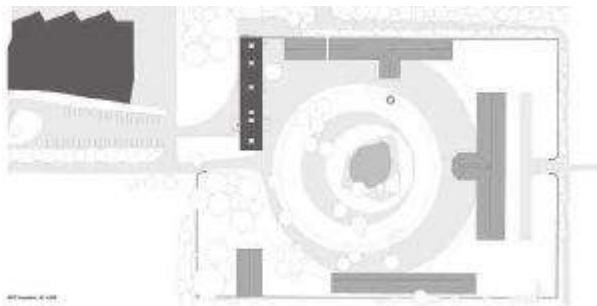
- 1 Timon, Kálmán: Az egyszerűség az építészetben. Építészkongresszus kilencedszer. *Metszet*, vol. 3, no. 2 (2012), pp. 74-77.
- 2 AllesWirdGut Architektur: Hercegi majorságból modern látogatóközpont – traudorfi tervek (ford. Garai Péter). *Építészművészet*, 2012. május 15. CEST 14:28. Hozzáférhető: <<http://epiteszforum.hu/hercegi-majorsagbol-modern-latogatokozpont-traudorfi-tervek>> [utolsó belépés: 2015. november 16].

**Elegáns borkóstolótér
nyitott fedélszékekkel**

**Alaprajz, helyszínrajz és metszet
a felülvilágítón át**

1. Rendezvényterem
2. Előtér
3. Ruhatár
4. Toalett
5. Konyha
6. Raktár

tották, de végül a régihez hasonló kontúrral létesült új tető, a gerincet áttörő kéményeket felülvilágítókra cserélték. Utóbbi nyilván a hő- és füstelvezetést is esztétikusan megoldja, csak kis aszimmetriájuk jelzi: itt valami megújult. A nyílászárók közül az ajtók különösen érdekesekek: a régiből idező fatáblák teljesen elrejtik a modern ajtókat, pusztán a geometriájuk más kicsit: ismét egy apró jelzés. Belül a homokkő falazatot és a téglapadozatot fekete bútorok teszik kontrasztosabbá, míg a fedélszék sötét faszervezetét is fehér acélmerevítések ellenpontosítják.

A megtartott, jellegzetesen őrvideki arányok és a megújítás illeszkedése a borászat filozófiájába jól mutatja: a műemlékvédelem és a gazdasági prosperáció nem zárják

ki egymást. Idehaza is vannak hasonló adottságú épületek, érdemes lenne a módszert eltanulva a hagyományokra építeni, ahogy például a darázsfalvi pincészetben is kínálnak az Esterházy-szakácskönyvtől a Quitten (azaz birsalma) lekváron át a vaddisznószalámiig sok olyan terméket, amit idehaza is lehetne.

Csanády Pál

Építész: Jan Schröder
(AllesWirdGut)

Építtető: Esterházy Wien GmbH

Építész munkatársak: Paula Groß, Harald Groll, Jakub Klíma, Eva Bírová

Pályázatban közreműködő

munkatársak: Ondrej Stehlik, Jakub Klíma, Adrian Leitoiu, David Kovarik

Gépészet: Zentralplan
Planungsges.m.b.H.

Statika: Simon-Fischer ZT-GmbH
Épületfizika:

Dipl.-Ing. Ianko Ivanov

Belsőépítészet: Mobimenti

Látványtervek: AllesWirdGut,
expressiv.at

Modell: Kaufmann Modellbau

Fotó: AllesWirdGut / Guilherme
Silva Da Rosa

LASSÚ ÉPÍTÉSZET¹

Venyige Spa és Borterasz,
Almagyar-Érseki Szőlőbirtok,
Eger

Építész:
Gereben
Péter,
Marián
Balázs

Borterasz. A tört tetőforma az
egykori lábas házak léptékére
redukálja az együttest

Építész:
Gereben
Péter,
Marián
Balázs

Harmadgenerációs borászként Csutorás Ferenc a mesteriséget apai ágon örökölte, egri pincészetüket 1933-ban alapította nagyapja, a középbirtokos borász. Idősebb Csutorás Ferenc az államosítással ugyan elveszítette birtokait, ám ez sem akadályozta meg abban, hogy Puskás Öcsivel borozót nyisson a pesti Belvárosban. A Csutorás Pincészet zászlósborra, a Nagyapa bora vagy a díjnyertes Aranycsapat-sorozat – a Puskás Ferenc emlékére készült Délidő, Buzánshy Jenő Lyukalattija és a Bozsik Józsefnek ajánlott Nagyanya – megannyi tisztelgés a múlt és a családi legendárium előtt.

A természetes borokat készítő Csutorás Ferenc érdeklődésének középpontjában már a kezdetektől a tradíció tartalma, a szokások gyakorlati magva állt. A borászkodástól nem áll messze a mítoszteremtés, ám Csutorás Ferenc meggyőződésévé vált, hogy a hagyományok háttérében feledésbe merült gyakorlati tudás és tapasztalatokból táplálkozó műfogások állnak, ezért tudatosan kezdte tanulmányozni az egri bortörténelmet és szőlőkultúrát. E műkedvelőnek csak részben nevezhető kutatások közben bukkant az elvadult Érseki dűlőre.

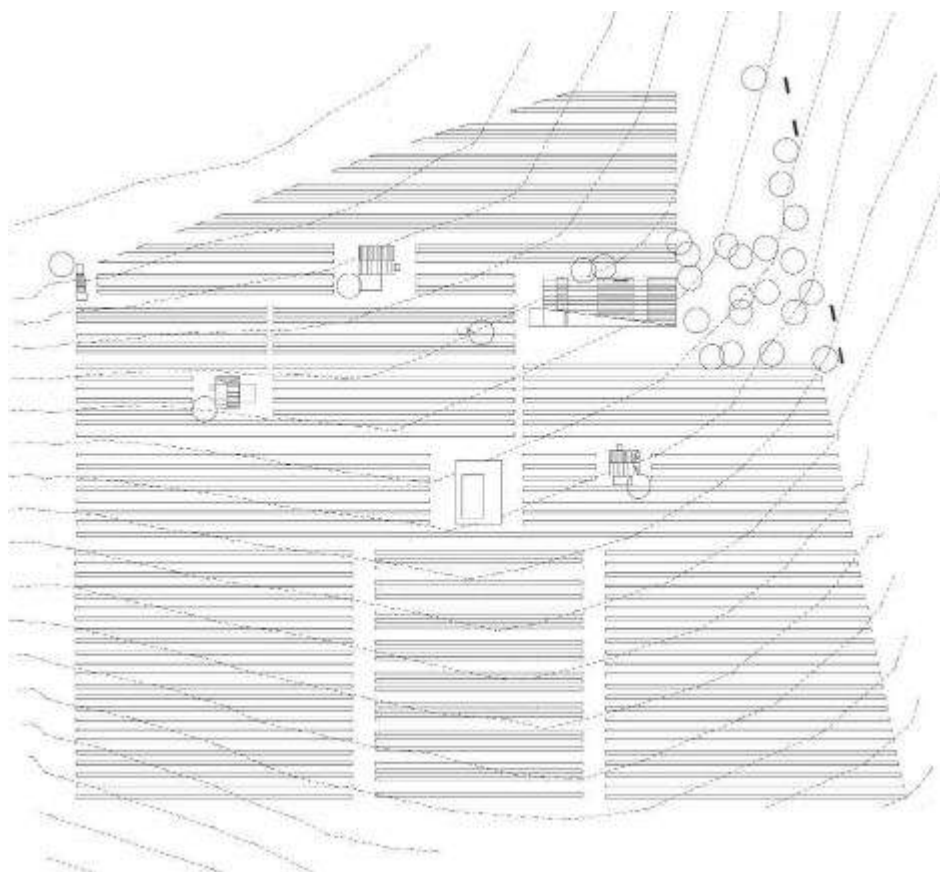
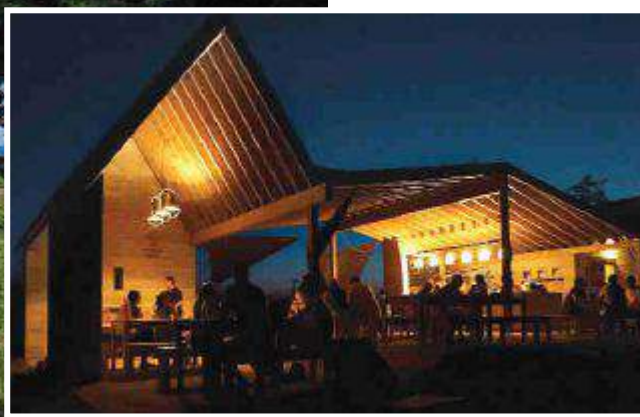
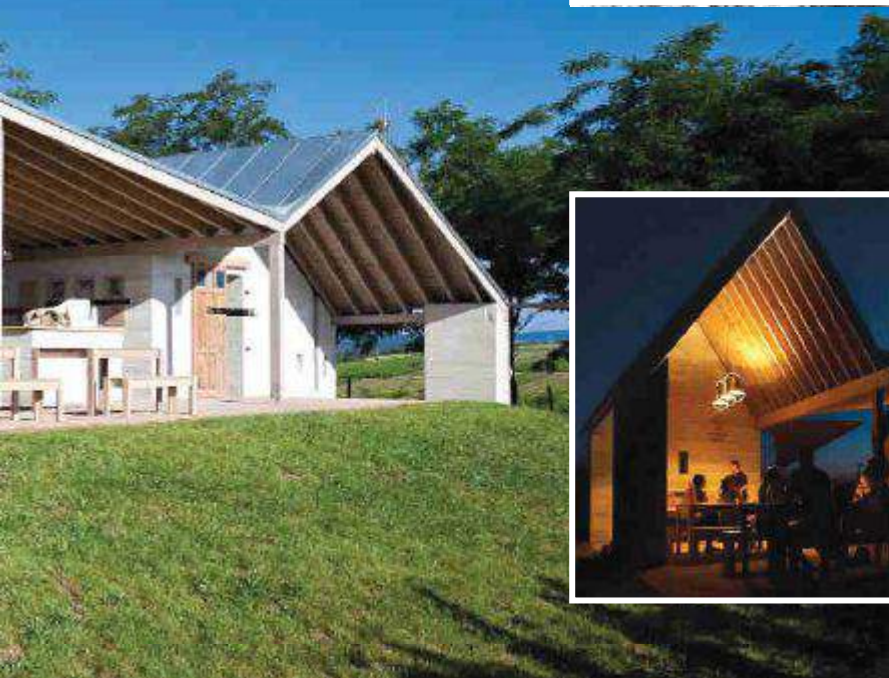
A felhagyott terület a régmúltban akácos volt. A rendszeres lombhullások az átlagnál vastagabb humuszréte-

get halmoztak a talajra, ami megmagyarázta, hogy a források miért hivatkoztak kiemelkedő bortermőként a dűlőre. Érthető hát, hogy Csutorás Ferenc figyelme a birtok irányába fordult, és barátaival – Csernus Imrével és Mészáros Pállal – 2007-ben és 2009-ben is leszüretelte a rég elhagyott, kivágásra ítélt szőlőt. Mindkét gerillaszüret különleges minőségű bort adott, ennek provenienciája azonban bizonytalan volt. Laboratóriumi vizsgálatok sem tisztázták a pontos szőlőfajtát, így a végeredményt Érseki titokbornak keresztelték. Már az első szüret után eldöntötték, hogy továbbörökítik a szőlőt: mivel a birtok megszerzésére nem volt módjuk, a területhez északról csatlakozó Almagyart vásárolták meg, a csapvesszőket átmentették és megalapították az Almagyar-Érseki Szőlőbirtokot (a továbbiakban: AÉS).

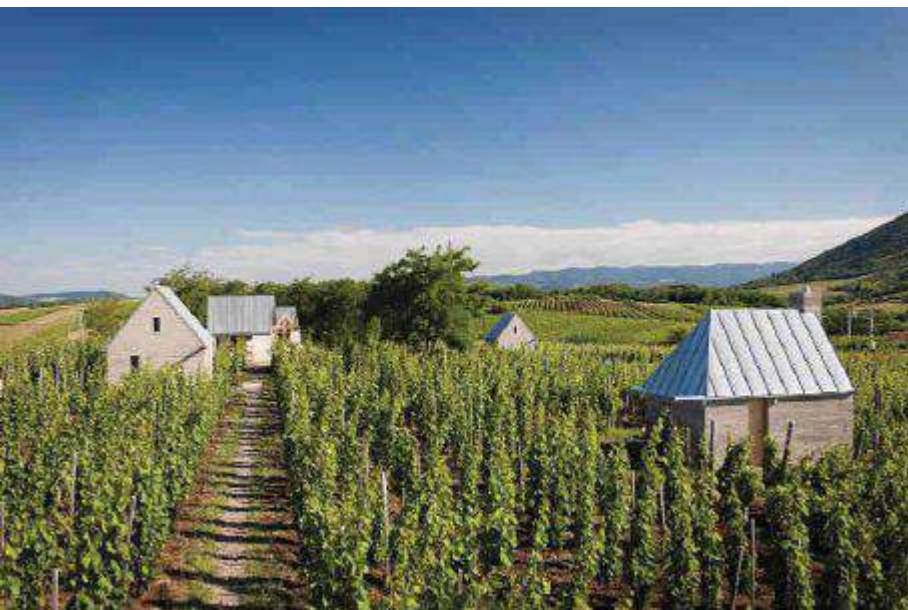
Csutorásék küldetéses attitűdje kiegészült egy jóval gyakorlatiasabb szemponttal is: a pincészetnek egyre nagyobb szüksége lett volna egy klasszikus birtokközpont-ra. A Csutorás Pincészet a Kistályai úton épült fel. A négy pinceágot összefogó technológiai támfalépületet még Gereben Péter és Gyürki Kiss Pál tervezte 2002-ben. A megkapó szépségű ház a 2003-ban felszentelt – Gereben Gábor és Péter által tervezett – százberek

Archív kép az egeri ültetvényeken található egykori házak léptékéről

- 1 Borbás, Péter: *A vidék építészete. Értekezés és a vidéki építészetről Reischl Gábor munkái kapcsán.* Moholy-Nagy Művészeti Egyetem Doktori Iskola, Budapest 2014, p. 45.
Hozzáférhető: <<http://konyvtar2.mome.hu/doktori/ertekezesek/DLAertekezes-BorbosPeter-2014.pdf>> [utolsó belépés: 2015. október 29.].
- 2 Szabó, Levente: A formától az anyagig és vissza: Almagyar-Érseki Szőlőbirtok – borterasz és venyige spa, Eger. *Régi-új Magyar Építőművészet*, no. 8 (2014). pp. 9-13;
Martinkó, József: A titok. Borterasz az érseki dűlőben. *Octagon*, no. 113 (2014), pp. 38-41; Gereben, Péter – Marián, Balázs: Az ember csak vendég. Borterasz és Venyige Spa Eger mellett. *Építészforum.hu*, 2014. augusztus 15. CEST 16:00. Hozzáférhető: <<http://epiteszforum.hu/az-ember-csak-vendeg-borterasz-es-venyige-spa-eger-mellett>> [utolsó belépés: 2015. október 28.].
- 3 Marián, Balázs: *Meta morfológia – eredet és rámkódás.* [Doktori értekezés. Témavezető: Tomay Tamás, Göde András.] Moholy-Nagy Művészeti Egyetem Doktori Iskola Építőművészeti Szak, Budapest 2014, p. 76.
Hozzáférhető: <<http://konyvtar2.mome.hu/doktori/ertekezesek/DLAertekezes-MarianBalazs-2015.pdf>> [utolsó belépés: 2015. október 29.].
- 4 Vő, Vámos, Dominika: Hogyan tanítsunk építészetet a válság idején? *Építészforum.hu*, 2013. február 27. CET 14:38. Hozzáférhető: <<http://epiteszforum.hu/hogyan-tanitsunk-epiteszet-val-sag-idejen>> [utolsó belépés: 2015. október 29.].
- 5 Martin, Heidegger: *A műalkotás eredete.* Európa Könyvkiadó, Budapest 1988, p. 145.

Látvány a kilátóból.

A kulipintyók egyterű vendégházak

Kisboldogasszony Római Katolikus Templom ikervariánsa. Noha pozíciójuk eltér, a masszív, vágottkő architektúra, a falasság metafizikus ereje, továbbá a csiszolt tömörszerűség rokonítja a pincészetet a megejtő intimitású templommal. A borászat azonban egy ipari park tözsomszedságában épült fel, és vitathatatlan építészeti értékeivel együtt sem teremthette meg azt az atmoszférát, amelyre Csutorás vágyott, és amely a már híresebb hazai borászatok jellemzője volt. Kapóra jött hát az Érseki dűlő: közel hét évig tartó tervezés eredményeként a Nagy-Egeddel szemben fekvő Almagyar-domb idilli építészeti együttes foglalta lett.

Gereben Péter és Marián Balázs 2007-ben kezdtek el dolgozni az AÉS birtokközpontján. A különlegesen hosszú tervezési folyamat a program alakítását is lehetővé tette. Javaslatukra maradt meg a telek sarkában lévő akácos, amely – noha borász szemmel nem képviselt értéket – a kemping ideális helye lett. De a tervezők képviselték a fedett borteraszt ideáját is. Csutorásék két alapkoncepció mentén képzeltek a birtokközpontot: terem tse meg és képviselje sikerrel az AÉS arculatát, továbbá olyan magas atmoszférájú vendéglátóhelyet hozzon létre, amely utána visszavárja az odalátogatót. Hamar egyezsége jutottak abban, hogy ennek központi eleme egy borteraszt lenne, ám ezt a tulajdonosok eleinte lugasként képzeltek el. Mariánék ugyanakkor azt hangsúlyozták, hogy bármilyen arculat megteremtéséhez egy lugasnál határozottabb építészeti gesztusra van szükség.

A vendéglátás és az ikonikus birtokközpont kettős programját a tervezők úgyszintén két koncepció mentén, az eredettörténet megjelenítésével és a hely akcentuálásával akarták teljesíteni. A kérdésre, hogy milyen építészeti illik egy szerethető legendához és a lélegzetelállító környezethez, válaszként hamar adódott az apró egységekből álló halmaz ötlete. Eleinte négy tulajdonos

számára terveztek kunyhókat, ám a megbízói kör stabilizálásával már csak három házikóra lett szükség. Az első lépésként lezajlott tőketelepítés azonban négy szabad helyet hagyott az ültetvényben, így a megüresedett területen előbb egy szálláshely kereste, végül a medence találta meg végleges helyét.

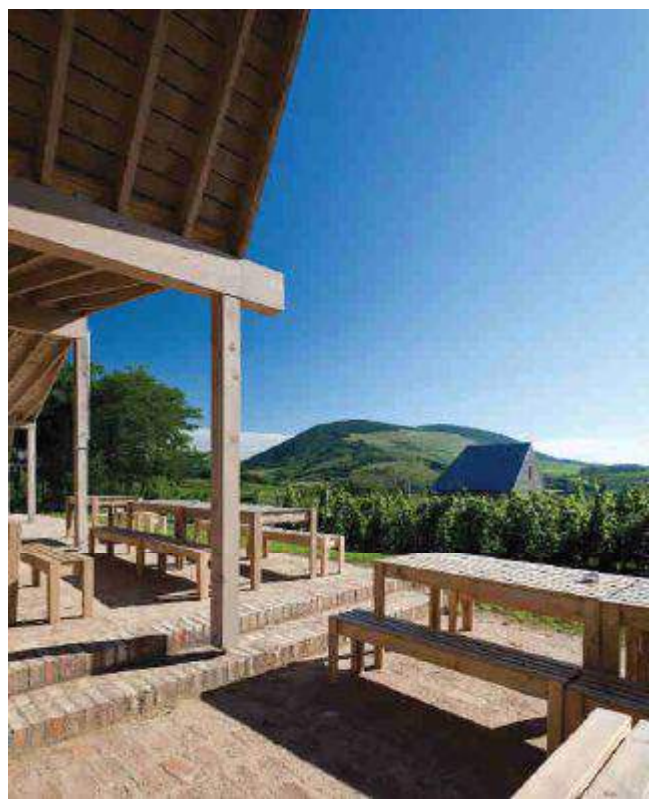
Egy kilátó, a kulipintyók és a borteraszt. Három épülettípus, három eltérő viszonyulás a tőkékhez: a kilátó fölötté, a borteraszt *rajta*, a szállások pedig *benne*. A kilátóból Nagy-Eged táru fel, a terasztól a tőkék teteje, a kunyhókból pedig a tőkesorok fala. Intenzív, hatásaiban rétegzett környezeti viszonyulás ez, ami nem engedi, hogy a táj pusztán kép maradjon. Anyagszerű közelségbe kerül a dolog maga; az ember feladja természeturaló hiúságát, amint menedékre lel a szőlősorok között. Helyénvaló viselkedés ez, amely sikerrel oldja fel a természetes és az épített konfliktusát: az ültetvényt és a házat egyaránt tervezettként kezelve a tőkék közé simítja a kunyhókat. Mesterséges eszközökkel jön létre egy olyan harmónia, amely azonnal természetesnek, magától értetődően ottlévőnek hat.

Az Almagyaron megvalósult lassú építészeti több tanulsággal is szolgál. Az első a kísérlet lehetősége. Egy rövidebb átfutású, netán erőltetett tervezési menet nem adott volna lehetőséget a tufabetonfal-próbákra. Az egri pincéből kivájt anyag mint háttér itt alakká lesz. Adalékként került a 60 cm-es sávokban – írnam: giornátákban – csömöszölt földnedves betonfalakba, leheletnyi rózsaszín árnyalatot kölcsönözve a felületnek. Költői kapcsolat teremődik városi pincejاراتok testnélküli térbeli-

Helyszínen szerkesztett kemping-csapok a borteraszt oldalsó falánál

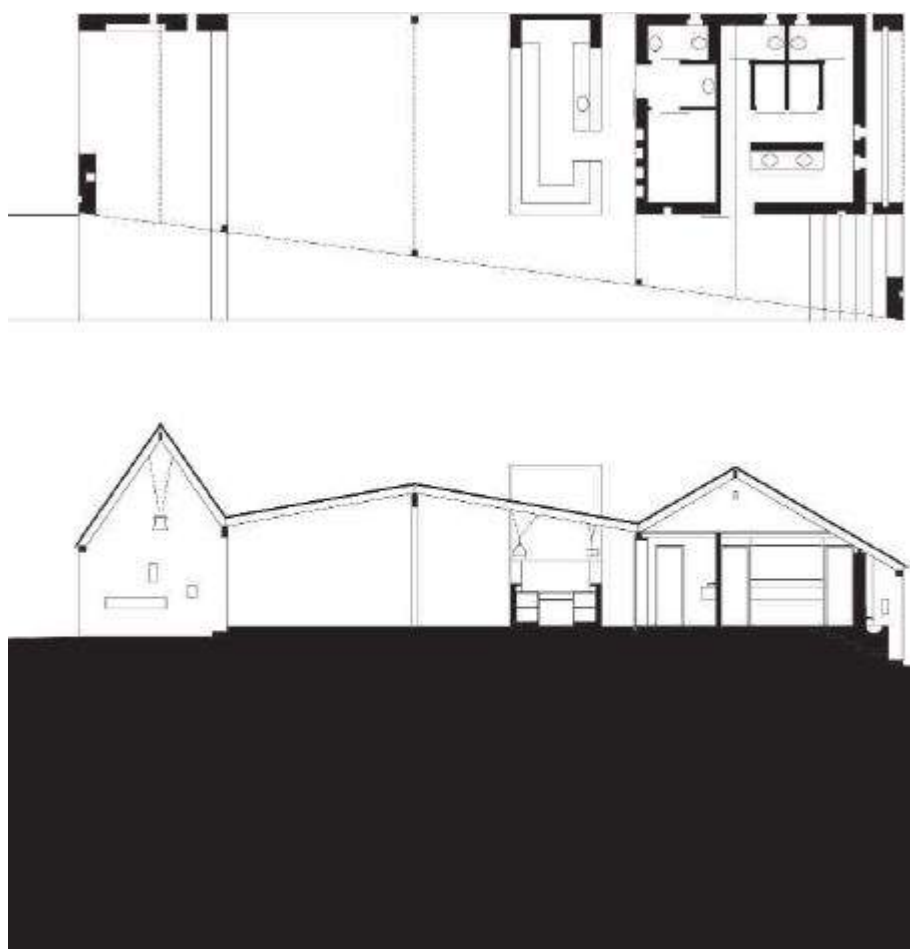
Kilátás a borterasztól a Nagy-Egedre

ségével és viszont: a pincék metaforikus párjukat lelik a kunyhók testszerű realitásában. Ez a termékenyítő lassúság, az érlelő idő adott lehetőséget a helyben szerkesztett épületszerkezetek és gépészeti megoldások kivitelezésére is. A kemping-mosdó részcsapjai a túlbuggyanó kreativitás emlékei; helyben hozott döntés eredménye: kevésbé hirtelen, mint inkább könnyű – a lassú következetesség logikus következménye. Az idő olyannyira fontos ágense ennek a háznak, hogy a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem építészképzésén is nyomot hagyott.³ A halmaztelepítésű kunyhók testszerű csoportja, az együttestről elképzelt látképek hangulata köszön vissza megannyi MOME-s építésrajzon, hangsúlyozva azt, hogy a legfiatalabb generáció már feladja a térbeliséget a testszerűségért, a funkcionális tökélyt a hangulatért. Fontosabb a telepítés, mint a kompozíció, a lépték helyessége váltja fel az ideális méretet. Monumentális tájkép lesz a látványtervből, mely tájképen az ikonográfia drámája is elsimítani igyekszik a mesterséges és a természetes közötti gyűrődést. Tekinthető mindez egy lelkes kritikus ráolvasásának, de ha így is lenne, az úgyszintén a lassúság gyümölcse. Amily jóleső elveszni a helyszínen a kordonok között, oly üdítő végigjárni az együttes által nyitott megannyi értelmezési lehetőséget.

Tanulságos lenne megértenünk, hogy a lassú építészet időbelisége nem pusztán adottság, érlelő tényező, hanem tervezési eszköz. Az idő, az önkorlátozó lassúság billenti helyre a még kétségesnek tűnő részleteket is. A borterasz teteje – a divat finom érintésén túl – a léptéket feltörő mütáj. A környéken fellelhető egykori lábaskunyhók méretére redukálja a tömeget, amely eleinte három nyeregtető addíciója volt. Az agglutinációval járó iskolás formát idővel egyé simította a tetőoromzat ferde nyése, és ez önazonos házegységként definiálta a teraszt. Mindez szép és jó, a ferdeség azonban kilóg az ültetvény ortogonális rendjéből. Ad hoc mozdulat egy olyan helyen, ahol minden gesztust kristályossá szikkasztott az idő. A megoldás értelmére – a tervezők szándéktól függetlenül – a hátsó kunyhó irányából derül fény. Innen ugyanis a nyéses által lesz érzékelhető a három бүтү; enélkül nem házként, hanem bizonytalan bádogsíkhalmazként tűnne fel a terasz.

Az együttes magától értetődősége még az olyan, kissé szépelgő részleteket is önmagába szüli, mint a terasz pecséttel kifelé fordított bontottégla-betétei. Leválnak azonban róla az információs táblák. A kiskunyhók a méretük ellenére sem liliputiak, a tér a geometriája ellenére sem korlátos. Nem érződik határosság, épp ellenkezően, a végtelenség békéje fogja el a látogatót. A tökében vagy felettük a házak a szomszédosság és az intimitás határán gubbasztanak, a magány élménye a másik közelségének tudásával egyszül ki. Mese-könyvivé rontja

mindennek hatását, ahogy megjelennek a gügyögő, föld-beszúrt táblák a medence vagy épp egy asztal helyét jelölve. Felesleges: tudjuk, látjuk, érezzük, hol is vagyunk, mi történik körülünk. Túltolódik itt a kukiság: panoptikumivá tesz egy szituációt, amely enélkül is jól megtalálta helyét – amúgy heideggeresen szólva⁵ – az ég alatt.

2014-ben a Média Építészeti Díja alkalmából – mely díjat, a Molnár Péter- és Piranesi-díjakkal együtt a ház el is hozott – Bardóczy Sándor meleg szavakkal laudálta az együttest. Mondanivalóját úgy fejezte be: bármennyit tudna még beszélni, de inkább abba hagyja. Hasonló érzésekkel fordulok saját kritikám záró passzusára. Ha tehetném, kimereviteném az időt, hogy kortyonként ízlelhessük Gereben Péter és Marián Balázs együttesének minden tanulságát. Ez ugyanis az a komótos építészet, amely minden szegletében önmagáról szól, építésének mikéntjéről mesél az építészet lassú, nyugodt nyelvén.

Wesselényi-Garay Andor

Megbízó: Csernus Imre, Csutorás Ferenc, Mészáros Péter (Almagyar Érseki Szőlőbirtok Kft.)

Építészet: Gereben Péter, Marián Balázs (Gereben Marián Építész Kft.)

Tartó szerkezet: V. Nagy Zoltán

Épületgépészet: Mészáros Olivér

Épületvillamosság: Paizs István

Berendezések: Nyilas Kálmán

Grafika: Mészáros Péter

Kivitelező: Mészáros Imre

Fotó: Frikker Zsolt, Marián Balázs

Építész: **A FÜVESEMBER HÁZA**
 Krizsán
 András Gyógynövény-feldolgozó, Zánka

A domboldalból hagyományos házak kortárs átíratái emelkednek ki

Zánka és a Káli-medence határán áll Takács Ferenc új műhelye és közösségi háza, amelyet Krizsán András DLA tervezett. A református templom és parókia közelsége, valamint a település felső szélén való elhelyezkedés egy már-már kiveszett, ősi bölcsességet, a helyi növények gyógyító erejébe vetett hitet emeli újra szakrális szintre. Az épület telepítését egyszerre határozza meg a

„határon állás” és a központi szerep: a domboldalba kinövő támfal vonalmentisége és az általa körbeölelt együttes, a gyógynövények termesztésének, gyűjtésének és feldolgozásának épületben sűrűsödő centralitása. E kettősség mellett a ház harmonikusan együtt él a község építészeti hagyományaival is.

A szigorúan egymás mellett álló két tömeg körül szabadon áramló átmeneti terek teszik körüljárhatóvá, nyitott és befogadó közösségi helyé a központot. Gyógynövényültetvény övezi az épületet, folytonosságot képezve a természet, a tágabb értelemben vett kert felé. A ház egyszerre feldolgozó manufaktúra, oktatóközpont, ahol a termékek egy kis teázóban megkóstolhatók, valamint az erdőn-mezőn át vezetett gyógynövényútak kiindulópontja is.

Az alsó szinten működik az ültetvényvel intenzíven együtt élő manufaktúra. A gyűjtés vagy betakarítás utáni válogatás, szárítás, lepárlás vagy épp a tinktúrák készítése zajlik itt. A műhely látogatható, mégis védett helyzetű, optimálisan szolgálja az elmélyült munkavégzést. Egy szinttel följebb, az utcáfrontról megközelíthetően turisztikai iroda, tárgyalók, oktatóterem és teázó, valamint az ezeket kiszolgáló egyéb szükséges funkciók találhatóak.

A tájolás és a mai technológia párosítása fenntartható épületet eredményezett

A két emberléptékű tömeget könnyen befogadja az épített környezet

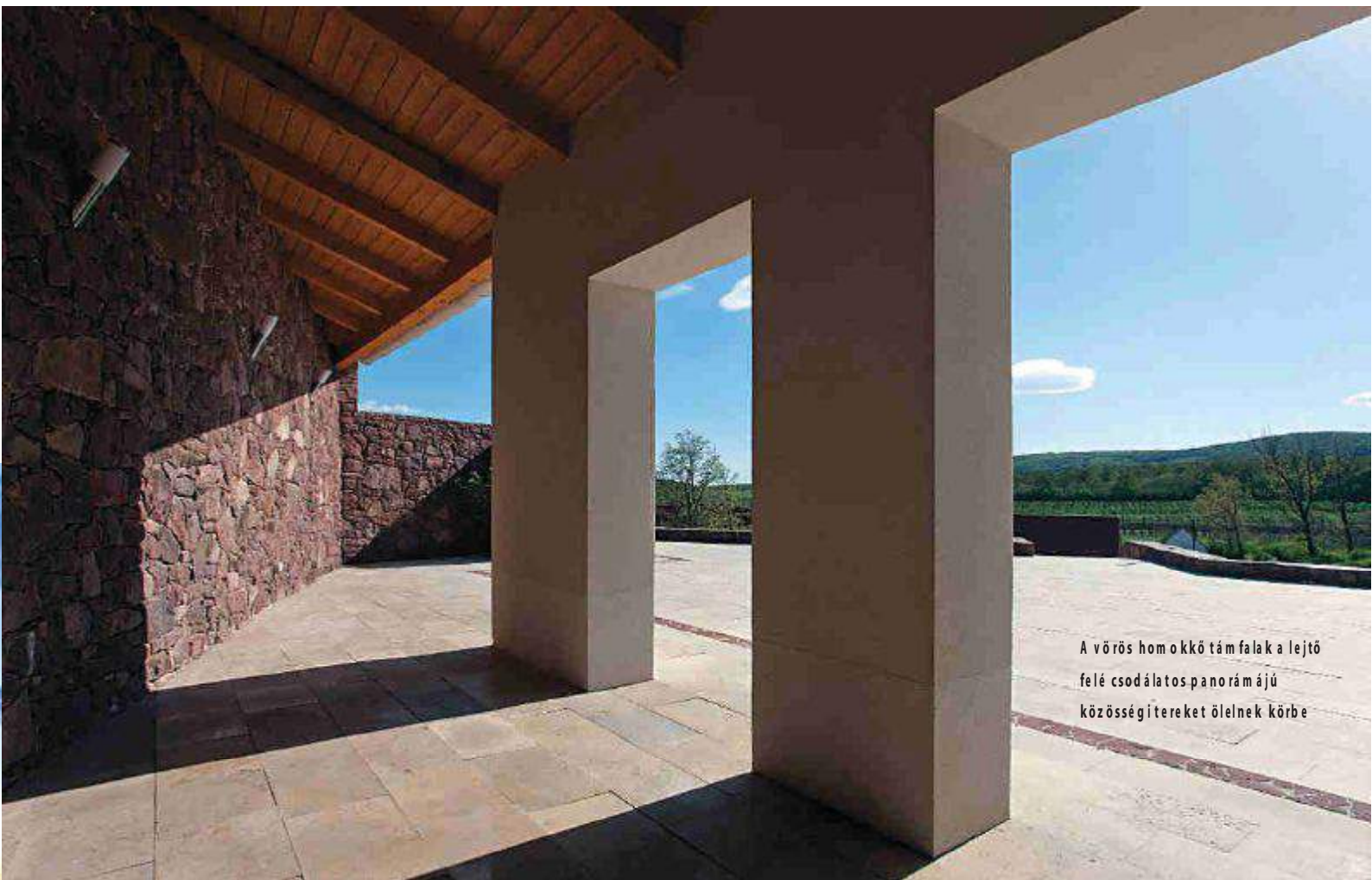

Az utcáfront egyszerű, mégis
gazdag építészeti formálással
hívogatja az érkezőt

1 Kósa László: „Kin épeivagytk?” Magyar néprajz. Planétás Kiadó, Budapest 1998, p. 108.

2 Vajkai, Aurél: Balaton melléki résháza k. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Budapest 1958, p. 38.

A vörös homokkő támfalak a lejtő felé csodálatos panorámájú közösségi tereket ölelnek körbe

Az összetett program kőből és vakolt falakból öltött testet Krizsán András tervezőasztalán. A munka eredményeként két hangsúlyos, a déli lejtő felé hófehér oromfallal forduló archetipikus ház¹ jelenik meg a közösség magaspontján. Széles, nyeregvetésű tömegükben, tömör, fehér falaikban a Balaton-felvidék építési hagyománya dominál.² Tájékozásból, a dombtetőn való kitettségükből előnyt kovácsolva a tetőn elhelyezett napelemek szolgáltatják a működéshez szükséges villamos energiát.

A házakat összekötő nyitott és félnyereg tetőkkel

fedett árka dos külső tereket permi vörös mészkő falak jelölik ki. A terepbe illeszkedő, lépcsőzetesen kialakított falak műtárgyként való megjelenése világos tervezői szándékról és vizuális kommunikációról mesél. Így a völgy felől a domboldalon felvezető lépcsősorból természetes módon bomlanak ki a csoportok fogadására is alkalmas teraszok. A felső, utcai oldalon kerítésként jelenik meg ugyanez a támfal. A népi építészet kortárs átírataiként a vörös kő rusztikus felületébe mint foglalatra ágazódik a két finoman faragott-csiszolt, fehér tömeg.

A turisztikai és mezőgazdasági funkciókat a tájban organikusán értelmező, rendező központ méltó helyszíne a benne működő funkcióknak. Természetes illeszkedés, a méreteket, anyaghasználatot illető szigorú önkontroll, hagyományok és a mai technológiák alkalmazása biztosítja az épületegyüttes ökológikus jellegét, hosszú távon fenntarthatóvá és értékállóvá téve a nemrég átadott épületegyüttest.

Mizsei Anett

Magától értetődő a templom dombján álló kis együttes

Építész: Krizsán András
(Modum Építésziroda Kft.)

Építész munkatársak:
Takács Gabriella, Nagy László

Statika: Medek Ákos,
Szarka Gergely

Épületgépészet: Rosza Csaba

Elektromos: Kovács Zsuzsa

Tűzoltó szakmérnökök:

Segesdi Ferenc

Megbízó: SF Alapítvány

Kivitelező: Szegő László
(Bordatore Bt.)

Műszaki ellenőr: Epres Róbert

Fotó: Bujnovszky Tamás

KEVESEBB GONDOLAT, TÖBB RÉSZLET

A Strabag TPA¹ Labor épülete az Illatos úton

Építész:
Olbert
Krisztián

Előcsarnokként működő lépcsőház.
Az ablakotól a Strabag-telep
másik ipari épülete

Kortárs ipari építészetünk státusza hasonló valamelyest a fociéhoz. Dicső múlt, mitikussá váló szereplők, problémás örökség és értelmezhetetlen jelen. Puskás Öcsi és az Iparterv nem pusztán aktorok, hanem a hajdanvolt dicsőség szimbólumai. Örökségek, amelyek mögül a norma és az aranyfedezet már egyaránt elfogyott, és ez lehetőséget adott egy tán sosemvolt Árkádia rekonstrukciójára. Legyen bár abszurd a párhuzam, de ahogy a futball volt az ötvenes években a hétköznapi valóság euforikus-traumatikus alternatívája, hasonlóképp vált az Iparterv Szendrői Jenő szárnyai alatt a szocreál elől menekülők kreatív azíliumává. Ahogy a futball összerokadt a be nem váltott ígéretek, a korrupt teljesítmények és a vele szemben támasztott elvárások súlya alatt, úgy ürült ki, fogyott el és bizonyult selejtesnek az ipari reneszánsz motorja, az erőltetett industrializáció össztársadalmi hazugsága. Ahogy aztán az 1986-os, mexikói szovjet-magyar 6-0 katalizmája mitizálható irodalmi toposzként szülte újjá a focit,² éppúgy vált a rendszerváltással az ipari építészet egy utolsó aranykor pecsétyszerű emlékévé. Egy olyan világ építészeti lenyomatává, mely világ bízott a cél állandóságában, a modernizáció – és vele a végső harc sikerében. Alternatíva nélküli, monumentális freskóként jelent meg a jövő, melynek beteljesülésére – akkor legalábbis úgy tűnhetett – már csak keveset kell várni.

Az Iparterv tudatosan ápolta nimbuszán túl különösen kontúrossá válik a világháború utáni két évtized építészete, ha azt bárki a sztaniolcsarnokok irányából vizsgálja. A magyarországi városokkal szemben elkövetett első ösbűn a hetvenes évekkel kiépített paneltömb-fal volt, a második a bekötő utak mentén dugóként felhalmozott urbánus szemét. A rendszerváltással jelentek meg az ipari építészet köpönyegébe rejtett plázák, áruházak és logisztikai központok, amelyek társadalmi megítélése azért korántsem olyan egyoldalú, mint ahogy jelen sorok indulata sugallja. Noha kétségbeejtő volt a tempó, ahogy küresítették – pontosabban: a koruk igényei szerint ér-

telmezték a jövő, hely, funkció és kultúra nélküli, vagyis a globális gazdasági realitások mentén realizálódó ipari építészetet – mégsem lehetett eltagadni, hogy a jelenség pusztán egy jobb élet és az azzal járó fogyasztás indikátora.

Míg az Iparterv építészei a szigorú funkcionalitás képzetével bújtak ki a szocreál pár éves stílusdiktátuma alól, addig a kilencvenes évek csarnokszerkesztői azzal szembesültek, hogy ugyanezen – az építészet hagyományos szemantikai potenciálját már-már tökéletesen felszámoló – funkcionalitás igazolja a pléhdobozokat is. Nem pusztán az derült ki, hogy folytathatatlan például az anyagszerűség épp ez idő tájt regionalista koncepciókkal feltöltődő (forma)hagyománya, hanem az is, hogy még a legbénább, építészeti mibenlétüket tudatosan tagadó vagy fel sem vállaló házkasztnik is egy feladat tökéletes megoldása lehetnek. Egy műfaj tarvágása volt tehát a rendszerváltás, ami magyarázatul is szolgál arra, hogy arányait tekintve miért is oly szórványosak a zsánerépítészeti is jegyezhető kortárs darabjai, illetve hogy miért is ennyire illusztratív az a fejlődési ív, amelyet a városzéli csarnokok az elmúlt húsz évben befutottak. Egy hosszabb elemzés tárgya lehetne, de így is szembe-tűnőek a lépések, ahogy a lépényeket fölváltják a patkolt vagy fejépületes csarnokok (Pethő László-Földes László: W.E.T. 2002), ahogy egy pillanatra az ipari csarnok palota lesz (Artgroup: Enersys, 2007), majd megjelennek a műfajazonos, reprezentációjukban önkorlátos, mégis autonóm akaratok mentén formált házak (Pethő László: Mikropakk Black II., 2013). Noha stilisztikai szempontból is érdekes a fenn bemutatott ív, tanulságosabb annak felismerése, hogy létrejött végre valamiféle *sensus communis* annak tekintetében, hogy hogyan is kell / illik bánni manapság a tépett hagyományú zsánerrel. Még ha a szakma csendesebb sodrású vizein evez is, különösen ebből a szempontból tűnik rendben lévőnek az Óbuda Építész Stúdió és Olbert Krisztián TPA Laborja.

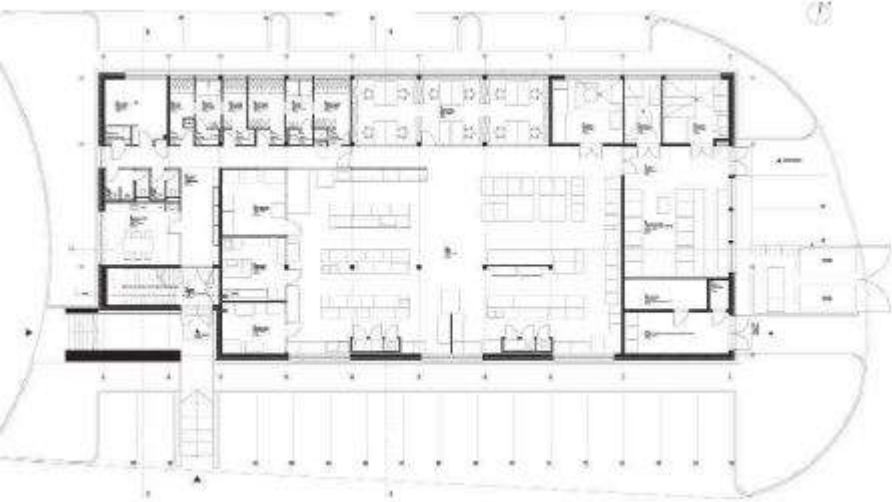
A földszinti és az emeleti program a Strabag-sztrenderdek szerint alakult. A burkolat színváltásai és a bejárat kiemelés szervesen komponált, tetrisz-szerű tömbe zárja a helyiségeket

1 A „Terra Patch Asphalt” magas minőségű, költségkímélő eljárás az aszfaltfelületek foltozására és felújítására. A burkolaton megjelenő kisebb kátyúk idővel a teljes felület felrepedezéséhez vezetnek. A technológia a lyukak feltöltésével nemcsak a további töredezt elözi meg, hanem meg is erősíti a burkolatot.

2 Csak a legfontosabb szerzőket említve: Mándy, Iván: *Apály szélén*, Magvető, Budapest 1963; Hamvai, Kornél: *Márton partjelző fázis*, Ab Ovo, Budapest 1995; Kukorelly, Endre: *A futball mint akarat és képzet*, in K.E.: *Napósterület*, Pesti Szalon, Budapest 1994; Darvasi, László: *A titokzatos világ válogatott a: a bádárúgás története*, Magvető, Budapest 2006; Esterházy, Péter: *Utazás a tizenhatos mélyére*, Magvető, Budapest 2006; Körösi, Zoltán: *Az utolsó meccs: történetek a titkos magyar focikönyvből*, Kalligram, Pozsony 2012. A feketesírből kitűnik, hogy a téma igazán akkor találja meg irodalmi pozícióját, amikor az Aranysapát sikerei kikopnak a biografikus emlékezetből.

A ház a Strabag Illatos úti aszfalt- és betontelepén, egy utakkal körülvett szigeten épült fel. A program olyan 21. századi iroda- és laborépület felépítését célozta, amely mellett, hogy tökéletesen körülveszi a funkciót, a kötött fesztáv ellenére is kulturált munkahelyet hoz létre. A nemzetközi TPA-laborokhoz hasonlóan a magyarországi épület is kétszintes: az emeletre került az

A bejárat sarokkiharpást itt a tetőn kialakított gépészeti udvar kulisszafala ellensúlyozza (fent)

adminisztráció, földszintre pedig a labor és kiszolgáló-helyiségei. A típusú érlelt helyiségkapcsolatok kisebb alapterület elhelyezését kívánták az emeleten, ami kissé tetrizszerű tömeghez vezetett. A kibillentett súlyok és aszimmetriák kompozíciós elve alakítja a házat: az épület kiharapott bejárat sarka és az eltérő színű hullámlémezek nem posztamensre tett tömegként, hanem a gé-

A bejárat üvegszélifogó átmeneti tere a raszterizált TPA-felírat árnyékával

3 Olbert, Krisztián: TPA labor.

Építészórn.hu, 2015. június 29. CEST

16:22. Hozzáférhető: <<http://epiteszorum.hu/tpa-labor>> [utolsó belépés: 2015. október 28.].

pészet sarka felé emelkedő gestalként alakítja a házat. Nem lehetett ez könnyű feladat. A lépték kicsi ahhoz, hogy egy ekkora ház jelle váljon, netán narratívákat közzöljön, a programba kódolt aszimmetria pedig lehetetlenné tette, hogy egyneművé váljon. A kettő között egyensúlyozni és ipari épületté létezni: ez tán a ház egyik legnagyobb erénye

A betonkockák és aszfaltminták vizsgálatával foglalkozó épület fő funkciói korábban a Strabag különböző telephelyein voltak szétszórva. Ezek összevonásával a vállalati sztenderdnek megfelelő munkahely jött létre, ami lehetőséget adott arra, hogy az ipari építészet általános gyakorlatával szemben a közösségi helyiségeket magasabb használati igények szerint alakítsák ki. „Ennek tükrében – fogalmaz a műszaki leírás – a közlekedők természetes bevilágítása a nagy megnyitásokkal, a konyhák-étkezők tágas kialakítása, üvegezett kapcsolatai a nagyobb térérzetet segítik, a tereket jobban összekötik. A lépcsőházi belső kiképzés ezek mellett – utalva az épületben vizsgált anyagra – látszóbeton kialakítást kapott: fehér cementtel, illetve betonba kevert festékekkel tovább fehérített beton fa-

Bejárat üvegszélifogó a raszterizált TPA-felírat

lakkal, valamint szintén betonba kevert festékekkel antraciszürkére színezett előregyártott lépcsőkarokkal. Ezt egészíti ki az orsótérbe befüggesztett üvegorlát fal, melyen a homlokzati logó stilizált változata jelenik meg. Többi vonatkozásban – folytatódik a szöveg – az épület nem kíván a szigorúan vett funkciójához képest többet mutatni, inkább okosan megoldott gépészeti és elektromos rendszerei kerültek fókuszba, figyelve arra is, hogy a különféle elektronikus egységek, panelek, kamerák és kapcsolók diszkrét elhelyezése, elrejtése is biztosított legyen.”³

Nagyon is helyénvalónak tűnik hát Olbert Krisztián stratégiája ezen a terrain vague-on, van ugyanakkor néhány részlet, amely érthetetlen. A színuszlemez burkolatok egy könnyűszerkezetes csarnokot sejtetnek, miközben a ház monolit vasbeton falakkal épült. Posztmodern értelmezési pozícióból persze miért is ne, de abból kilendülve megkerülhetetlen az inkoherencia, a hamisság érzete: ornamentikává lett ugyanis az acéllemez.

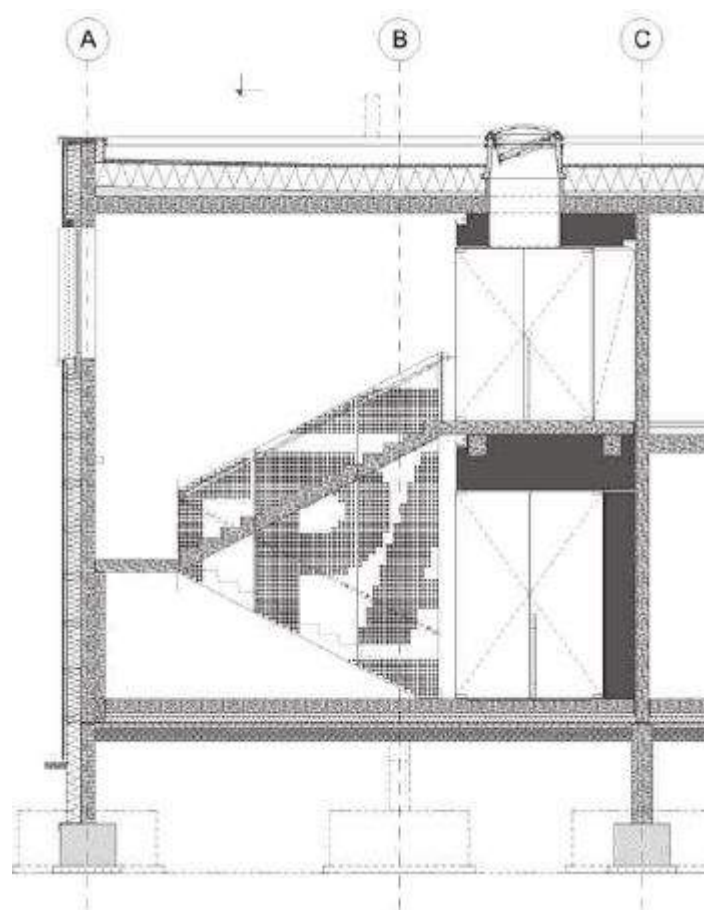

Előcsarnok-jellegű lépcsőháza a raszterizált motívum megismétlésével

Egy építőipari tour de force: előregyártott nyersbeton lépcső és látszóbeton falak

Nagyon eltalált ugyanakkor a bejárat: Olbert Krisztián személyes tervezői sikere a TPA raszterizált felirata a szélfogó üvegén, és reprezentatív, de mégiscsak arányos előcsarnokként értelmeződik a bejárat és a lépcsőház. Bizonytalan viszont az enteriőrbe forduló acéllemez státusza, és ez hangosan csattanó karambolhoz vezet kissé beljebb, a földszinti konyhával szembeni vitrinnél. A cég „relikviáit” bemutató, a szürke színuszlemezzel keretezett üvegkabinét háttérét ráadásul egy felnagyított fest-

ményrészlet alkotja. Ez látványában nem pusztán konkurál az eléje pakolt tárgyakkal – gépmodellek, adalék-minták, emlék- és technikaértékű műtűrök: a cég display-be sűrített arca és filozófiája –, hanem azok báját önmaguk ellen fordítja, karikatúrává változtatja. Menthetetlenül gyerekes és amatőr ez a részlet egy olyan helyen, amely nagyon is profi és felnőtt. Míg pár méterrel beljebb a tesztelésre váró aszfaltsütik és betonkockák egy-az-egy „installációja” elementáris, addig ez itt snassz. (Ez persze nem zárja ki azt, hogy a dolgozók ne szerethetnék a helyet: bizonyos értelemben ugyanis emberit, otthonosat csempész az egyébként ipari környezetbe.)

Mely környezet – hangsúlyozom – arányos és eltalált. Olbert Krisztián a gyakorlatban is jól működteti a „kevesebb gondolat, több részlet” elvét: sztemder megoldások mentén megvalósított magas fokú elrendezettség, problémamentessé simított találkozások. A rendelkezésre álló lehetőségeket a legnagyobb mértékben kihasználva hozott létre korszerű munkahelyet egy városnak nem is igazán nevezhető maradéktérületen.

Wesselényi-Garay Andor

Építető: Strabag Építő Zrt.
Építész tervező: Olbert Krisztián (Óbuda Építész Stúdió Kft.)
Építész munkatársak: Plájer János, Belgya Anna, Geiszter Róbert, Lendvay Ádám, Molnár Lilla, Mondvai Márton
Statikus tervező: Vértessy Tamás
Épületgépész tervező: Pavlics György
Víziközmű tervező: Encs Mihály
Épületvillamos tervező: Ivanics Zoltán
Tűzvédelmi tervező: Papp János
Környezetvédelmi tervező: Hajdú Balázs
Akustikus tervező: Csott Róbert
Közlekedés tervező: Ötvös Zsuzsanna
Generálkivitelező: Strabag-MML Kft.
Fotó: Batár Zsolt

AZ IPARI ÖRÖKSÉG ÉS A MŰEMLÉKI BEMUTATÁS

Pusztuló örökségünk halálra ítélt emlékeiről

Az ipar számára kidolgozott speciális építészeti alkotások létrejötte a kezdetét a 18. század közepére teszi az építészettörténet. Ez az az időszak, amikor a termékek kézzel történt előállítása, a manufaktúrális termelés helyett előtérbe kerül a használati cikkek gépesített vagy vegyi úton történő gyártása. Az újfajta fonó- és szövőgépek kifejlesztése és alkalmazása elsőként a textilipar termelékenységének robbanásszerű növekedését hozta magával a gyártási folyamatban. Ekkor alakul át a vasgyártás technológiája is, ami lehetővé tette a nagy fesztávú mérnöki szerkezeteknek, mint például a hidaknak az építését. A változások nyilvánvaló következménye volt, hogy a korábban a lakóházakban vagy azok mellé tele-

pült műhelyek helyett a gyártás számára speciálisan kialakított, az esetek többségében nagyméretű csarnokok építése vált szükségessé az igények kiszolgálására. Az új épülettípus számára a 19. század historikus felfogásának megfelelően történeti előképek felhasználásával fogalmazták meg a homlokzatokat. Az egyik legkorábbi textilgyár, a leeds-i Temple Works irodaépületének homlokzata a denderai Isis templom képét formálta. Az irodaépület mellett álló, mai szemmel is impozáns csarnok homlokzatán is felfedezhetők az egyiptomi pálmalevel oszlopok és a jellegzetes egyiptomi párkány formai jegyei. A csarnok ma is megvan, de a gyár fotói szerint igencsak rossz állapotban. Általában az ipari épületek

Noisel (Franciaország) a Jules
Saulnier által tervezett vízimalom,
ma a Menier Csokoládégyár

azért tekinthetőek a legsérülékenyebbeknek, mert a technológia vagy akár a gyártás megváltozásával olcsóbb a tulajdonos számára a régi elbontása után új épületet emelni, mint a történeti épülethez igazítani a gyártást. Lényegében ez figyelhető meg a 19. század közepén épült csarnok használatán is.

Az ipari műemlék mint önálló kategória az építészeti emlékek sorában viszonylag rövid múltra tekint vissza a műemlékvédelem több, mint 200 éves történetében. A II. világháborút követő gazdasági fellendülés negatív hatásként számos ipari emlék vált a „modernizálás” áldozatává. A veszteség jelentőségére Angliában a '60-as évek elején döbbsen rá, amikor a londoni Euston Station együttes bejárat kapuzatát, az 1837-ben diadal kapu formájában megépített Euston Arch-ot elbontották. Ezt követően szinte robbanásszerűen alakultak az ipartörténeti emlékek számbavételére és megőrzésére létrejött szervezetek. Elsőként 1971-ben az USA-ban és Kanaadában a „Society for Industrial Archaeology”, majd 1973-ban az Egyesült Királyságban az „Association for Industrial Archaeology” alakult meg. Az első szervezetek létrejötte után alig öt évvel hívta életre az ENSZ szakosított szervezete a szakterület első nemzetközi testületét „The International Committee for the Conservation of the Industrial Heritage” elnevezéssel (TICCIH), amely az UNESCO mellett működő Icomos tudományos szakbizottságává vált.

Sokak véleménye szerint az ipar számára épített első (1) ipari épület a franciaországi Noisel egykori vízimalma, amely ma csokoládégyárként üzemel. Az épületet nem az építető molnárról nevezték el, és nem is a mai tulajdonos a Menier Csokoládégyár a névadója, hanem az építész Jules Saulnier. Az 1872 óta használatban lévő épület első a fémvázazs szerkezetek között, ahol a vázaszerkezet megjelenik a homlokzaton. Az épület lényegében egy fémszerkezetű „fachwerkes” ház, melyet az Architectural Review az ipari forradalom ikonikus alkotásának nevezett egy szerkesztőségi cikkében. Egyet kell értenünk az értékeléssel, mert nem csupán egy víz fölé emelt, nagyterű, gépek és berendezések befogadására tudatosan tervezett épületről van szó, hanem a konst-

rukció maga is követi azt a gondolkodást, amit az új anyag alkalmazása kínált. Kérdés, hogy ez a két jellemző elegendőnek tekinthető-e az emlékek mint az ipari építészeti kiemelkedő alkotásának az értékeléséhez. Véleményem szerint nem. Lehet, hogy egy 18. század előtti épült falusi kovácsműhelyt, amely jellegzetes funkcionális és berendezési elemeket őrzött meg, azért nyilvánítunk védettnek, mert 300-400 éves, vagyis a régiségét értékeljük. A régiségérték a műemlékvédelem egyik első

értékkategóriája, nyilvánvalóan azért, mert minél régebbi egy épület, annál fontosabb megtartani a dokumentumértéke miatt. A régiségértéket tehát szinte a dokumentumérték szinonimájaként is kezelhetjük. A régiségérték másik következménye az emlék előfordulásának gyakoriságával függ össze. Minél régebbi az épület, annál kevesebb hiteles típusa maradhatott fenn, vagyis ritkaságértékkel bír. A tárgyalt épülettípus szempontjából a ritkaságérték másik jellemzője az, hogy az ipari épületek funkciójukból következően gyorsabban vesznek el aktualitásukat, a technológia fejlődése miatt gyakrabban válik szükségessé az átalakításuk, mint más épülettípusok esetében. Így, ha fennmarad egy elavult technológiát használó vagy befogadó épület, akkor azt eredetisége miatt, illetve az idejétmúlt funkció kiszolgáltatását ellátó tér megmaradása érdekében, a korábbi funkcionális érték megőrzésének szándékával tarthatjuk védendőnek.

Bár nem szokás az építészeti alkotásokban manifestálódott szellemi teljesítményt értékelni, az esztétikai vagy a használhatóságból következő minősítés általában elnyomja az alkotásban megfogalmazott újdonság építészeti-műszaki jelentőségét. Nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy a szellemi örökség fogalmán ma szinte kizárólag a népi hagyományt, a szóban, tudásban, képességekben, szokásokban létező és az élő közösségekhez kapcsolható kulturális gyakorlatot tekintik. Holott akár Szentgyörgyi Albert, Gábor Dénes vagy Zielinsky Szilárd munkásságát is alapvetően szellemi teljesítményük alapján értékeljük, és így a szellemi örökség részeként viszonyulunk mindahhoz, amit létrehoztak. Zielinsky korai vasbeton szerkezetei, akár a víztornyok

USA, öntőde üzem

USA, étterem mé alakított
öntődei tér

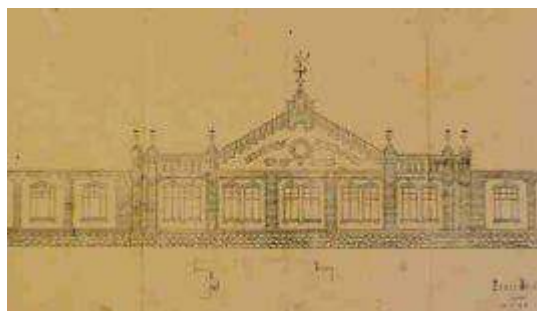
USA, egykori öntőde eredeti
részlete az étteremben

Budapest, Északi járműjavító
úgynevezett Eiffel-csarnoka,
belső kép

kat, akár például a Zeneakadémia tartószerkezeteit nézzük, a maguk korában értékelhető és értékelt szellemi teljesítményt jelentettek. Vagy Menyhárt István Hamzsabégi úti autóbusz garázsának szerkezete elméleti vonatkozásban is úttörő jelentőségű volt a vasbeton héjak építését tekintve.

Az eredeti technológia téregényét tükröző ipari épületek nem elhanyagolható történeti értéket is képviselnek. Lényegében máig változatlan Gropius épülete, a Fagus Művek, és a funkcióváltásig az volt Matté-Trucco Fiat

Köszeg, az egykori posztógyár homlokati rajza

A posztógyár archív levelezőlapon

Művek autógyára. Mindkét épület a 20. század emblemikus alkotása, és esztétikai értelemben is értékes, az esztétikai érték hordozó. Ez utóbbi példa igazolja, hogy a valódi építészeti érték új funkció befogadására, sőt új érték létrehozására is alkalmas – értő és érzékeny beavatkozás mellett.

Hasonló metamorfózis teremtett új értéket a XI. kerületi egykori katonai ruharaktár épületének revitalizációjával. Tima Zoltán és munkatársai az elhanyagolt, használaton kívüli épületben egy európai rangú, multifunkcionális irodaházat hoztak létre, amit ma Dorottya Házként ismerünk. Meg kell jegyezni azonban, hogy Renzo Piano és Richard Rogers 1976 megépült emblemikus épületének, a párizsi Pompidou Központnak ipari hangulata erőltetettnek tűnik a műves anyagok és belsőépítészeti megoldások mellett.

Nem feledkezhetünk meg azokról az „elveszett” alkotásokról sem, amelyeket az építészettörténet az építészeti fejlődése szempontjából meghatározó ipari épületeknek tart. Látni kell, hogy az új anyagok és szerkezetek alkalmazása minden esetben kitapinthatóan kapcsolódik a korábbi korok jól bevált megoldásaihoz. És ez a kapcsolat általában a faszervezetű előképek részletmegoldásait

idézi. Evidens és minden bizonnyal általánosan ismert példa a görög dór templomépítészeti kőszervezeteinek a kötődése a korábbi faszervezetű előképekhez. August Choisy az építészettörténetében már a 19. század végén látványos magyarázatot adott a kőépítészeti és a fa előképek között meglévő szerkezeti-formai összefüggésekre. Hasonló, az acsszerkezetekre emlékeztető csomóponti megoldások figyelhetők meg a korai vas-, illetve acélszerkezeteken a 19. század végén vagy a 20. század elején megépült első vasbeton szerkezetű épületeken, amint például a szegedi Szent István téri víztorony néhány konstrukciós megoldásán látszik. Az acélszerkezetű csarnokok közül mára eltűnt az 1850-51-ben épült Crystal Palace. 1936-ban leégett az első nagy fesztávú épület, ami a 92.000 m² alapterületével és fém-üveg szerkezetével világraszóló szenzációja volt a londoni világkiállításnak. Hasonlóan korszakot meghatározó csarnok volt a Párizsban 1889-ben megépült Galérie des Machines a maga 115 m-es fesztávú rácsos keretszerkezetével, igaz „mindössze” 48.300 m² alapterületével – ezt 1910-ben bontották le. A fenti méretek azt jelentik, hogy keresztben több mint hat darab labdarúgópálya lett volna elhelyezhető az elbontott kiállítócsarnokban. Számos, a kézműves iparhoz kötődő kisebb épület maradt meg szerte a világban. Ezek a döntően kistelepüléseken álló és működő műhelyek még ma is munkahelyet adnak a tulajdonos mesternek és segédeknek. A nagyléptékű épületek sorsa nem ez. Ha a tulajdonos számára értéktelenné válnak, mert nem képesek már befogadni egy új, korszerűnek mondott technológiát szívfájdalom nélkül elbontják és újat építenek a helyén. Jó példa erre a tervezett Kormányzati Negyed sorsa a Nyugati pályaudvarhoz tartozó területen, ahol a projekt előkészítésekor még néhány 19. századi ipari épület állt, és reménytelenül várta végzete beteljesülését. Az épületeket elbontották, de a kormányzati negyed nagy ívű programjából sem lett semmi. Esetleg, ha költséges lenne a bontás (mint a torinói Fiat Művek bemutatott gyáregpülete esetén lehetett), az ebek harmincadjára hagyott, használaton kívüli épületek sorsa csak addig lenne az enyészet, amíg örökségi értéküket felismerve nem születik hasznosítási terv a megmentésükre. Fontos kérdés azonban, hogy miként őrizzük meg az épületet. Az építészeti alapvető princípiuma az építészeti tér. Az eredetitől gyökereken eltérő funkció akkor válik hitelessé, az épület szempontjából elfogadhatóvá, ha tere, terei felismerhetően érvényesülnek. Egy USA-beli öntőde csarnokának eredeti és új funkciója jól érzékelteti az elmondottakat. A vasgyártás megszűnése után étterem került az egykori ipari csarnokba. A falakat megtisztították a több évtizedes szennyeződéstől, de alapvető változást nem hajtottak végre a felületeken. A lefedés filigrán szegecselte fém-

A posztógyár belső tere a bontás előtt

szerkezete is változatlanul szolgálja az új használatot. A helyigény megváltozása miatt beépített galériák természetes részévé váltak az eredeti belső térnek.

A közelmúltban a Zsolnay Vilmos által épített pécsi manufaktúra épületeiről bizonyosodott be, hogy a gyárrá vált üzemből a termelés számára már nem megfelelőek a régi épületek. Az Európa Kulturális Fővárosa program keretében a gyártás számára új épületeket emeltek és a történeti csarnokokat oktatási, szórakoztató és kulturális intézmények otthonává tették. Elengedhetetlennek tartjuk, hogy az egykori csarnokok az új funkció befogadása után is lehetőleg őrizhessék meg eredeti építészeti karakterüket, és ne váljanak az eredeti szándék karikatúrájává.

Fontos, hogy az új használatot megvalósító szándék nyilvánításakor a döntéshozó ismerje föl a történeti épület értékét és esetleg használhatóságát is. A kőszegi posztógyár példázza az elmondottakat. Az ideiglenes védelem alatt álló egykori ipari csarnok helyén bevásárlóközpontot terveztek. Az építető az új funkció számára csak egy korszerűnek mondott doboz-architektúrát tudott elképzelni. Hiába bizonyítottam be vázlatokkal, hogy a posztógyár térsora alapterületi és magassági értelemben is alkalmas a gondolk és a pénztárak elhelyezésére, raktárterek kialakítására, a város történeti emlékeiért felelős alpolgármesterének a támogatásával és jelenlétében alig egy nap alatt pusztították el az épületeket. Az értékromlásért cserébe az új doboz mellé fájdalomdíjként megépítették az elbontott gyáregépület sarokelemét – ékesen bizonyítva, hogy a doboz magassága nem nagyobb az eredeténél.

A hiteles funkció megválasztásának nehézségét nem nehéz igazolni. A közelmúltban egy diplomázó hallgatóm a terv helyszínén az egykori MÁV Északi Járműjavító Kőbányai út–Hungária körút–Népliget által határolt területét választotta. Az évtizede használaton kívül álló iparterület néhány épületét ideiglenes védelem alá helyezte az egykori Örökségvédelmi Hivatal. Az épületek relatíve még jó állapotúak, újrahasznosításuk reális költség szinten megvalósítható. Természetesen a méltó funkció meghatározása itt is kérdéses. Horváth Imola Emese diplomatervében a főváros és az agglomeráció területén szétszóródott történeti járművek bemutatóhelyét kísérelte meg racionális rendszerbe szervezni. Így a kevésbé értékes épületek helyén szabadtéri hajó- és repülő-bemutatóhelyet alakított ki. A nagy fesztávú, mintegy 20.000 m² alapterületű, úgynevezett Eiffel-csarnokba mozdonyokat és vasúti kocsikat helyezett. Annál is inkább alkalmas még a csarnok a funkció befogadására, mert a gőzmozdonyok belső mozgatására szolgáló toló- és forgatopadok még működőképes állapotban megvannak. A hazai ipari építészeti minőségét igazolja a '70-es években

épült úgynevezett 37. számú csarnok, az egykori gép- és hegesztőműhely. Ebben a diplomázó a nyugat-európai autógyárak házi múzeumának mintájára személyautó- és motorkerékpár-kiállítóhelyet rendezett be, illetve ebben az épületben tervezte meg a múzeum fogadófunkcióját is. Az Északi Járműjavító a városon belüli elhelyezkedése, megközelíthetősége és a tervezett funkció befogadása szempontjából alkalmasabb helyszín, mint a Városligetben álló, egykor Pfaff Ferenc által tervezett és 1896-ban felavatott Közlekedési Csarnok. Alkalmatlansága miatt a kiállítási épületet már a millenniumi kiállítás után, 1920-ban elbontásra javasolta a város vezetése. Az eklektikus épület értéke meg sem közelíti Alpár Ignác Vajdahunyad várának parafrázisát. Kifejezetten elhibázott döntésnek tartjuk, hogy a II. világháború rombolásai miatt jelentősen visszabontott épület teljes elbontása után egy 8.000 m² alapterületű, térszín alatti kiállítóter megépítését tervezik. Ennek elkészülte után az aktuális elgondolás szerint az építészeti nem jelentős millenniumi csarnok visszaépítése következne. Igaz, az ipartörténet hazai gyűjtőhelye továbbra is széttagoltan működik majd, mert a térszín alatti kiállítóterben biztosan nem lehet elhelyezni a legendás, hazai fejlesztésű és gyártású, közel 150 tonna tömegű 424-es gőzmozdony egyetlen példányát, Kandó Kálmán V40-es, vagy V60-as villanymozdonyait, a NOHAB M61-es dízelmozdonyt vagy Rubik Ernő nagyszerű vitorlázó repülőit, Fa Nándor Földet kerülő vitorlásait.

Az Északi Járműjavító területén ma döntően berraktározás folyik, és a helyenként romos környezetet kihasználva háborús filmeket is forgatnak a helyszínen. Ahelyett, hogy az összefüggő és ipartörténetileg is jelentős területet egységben hasznosítanák, már folyik az Eiffel-csarnok „áttervezése”. A 19. század végén épült csarnok a jövőben az Operaház díszletraktáraként és díszletépítő műhelyként funkcionálhat majd.

A világ jelentős egyetemein nem csupán műemlékvédelmet oktatnak, hanem önálló diszciplínaként az ipari örökség védelme (az industrial archaeology) is a curriculum részét képezi. Amikor a műemlékvédelemnek mint önálló szakterületnek hatósági felügyelete működött, a népi építészetet elismert önálló ágazatként kezelték. Az ipari építészet, annak ellenére, hogy a 20. század harmadik negyedében igen magas színvonalú alkotásokat hozott létre a magyar építészet, sohasem kerülhetett a műemlékvédelem hazai tevékenységének homlokterébe.

Mezős Tamás

A posztógyár maradványai a bontás után

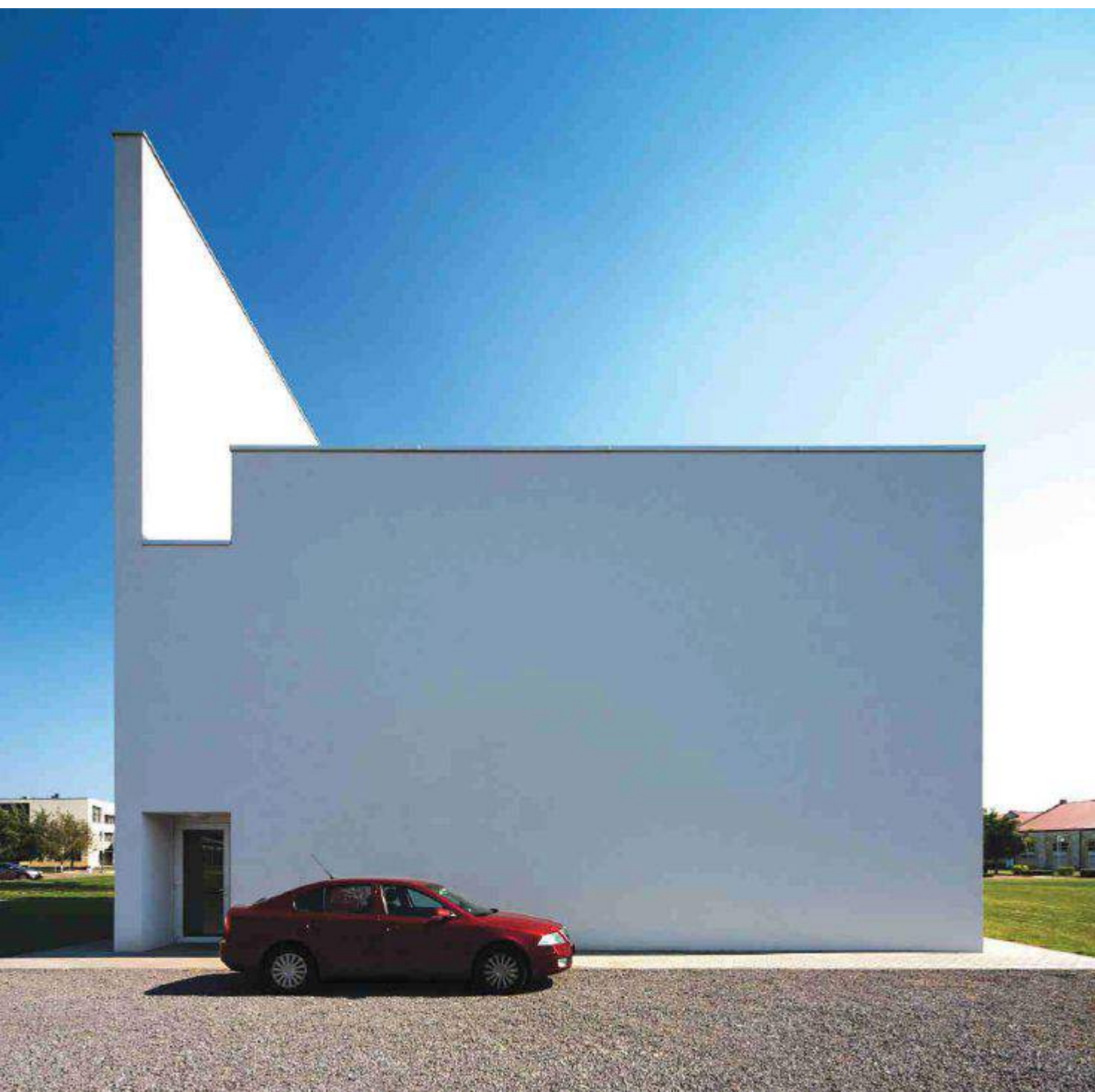

Kőszeg bevásárlóközpont a posztógyár helyén

„A SEMMI ÁGÁN ÜL SZÍVEM”

Szuperszámítógép-központ, Debrecen

Oldalsó bejárat

Az épület főhomlokzata

A debreceni egyetem új kutatóépülete, s egyben Ferencz Marcel új épülete nyilván nem véletlenül került a másik épület, a DEM (Fenntartható Épületenergetikai Információs Központ) mellé. Úgy gondolom, nem is tárgyalható a két épület egymás nélkül, mert az új szuperszámítógép-központ építészetének egyik kulcsa éppen ez a viszonyulás a meglévő épülethez.

A korábbi épület kockát formáz, melynek alja tömör fémlemezekkel fedett, a teteje viszont egy egyszerű fém váz, immár belső tartalmak, helyiségek nélkül. Alul vannak a funkciók, felette semmi sincs, azaz épphogy a semmi van.

Az új épület ugyanúgy a kocka apoteózisa, de ha lehet, még szofisztikáltabb formában. Ha ott az alsó szinteken vannak a funkciók, itt nem különben. Ha ott a felső szinten a semmi van, itt semmi sincs. Hiszen mindannyian tudjuk, hogy az a kocka ismétlődik itt meg, amit a korábbi épület jelöl ki, pusztán más anyagokból, vagyis más anyagok hiányával. Hiszen itt sem az anya-

gok ölelik körül vagy hasítják ki, csupán kijelölik a teret, és ebben a kijelölésben a korábbi kocka is értelmező szerepet kap. Ha van a semminek költészete, akkor ez az épület éppen az.

Költészet ez a ház, a népdalok egyszerű józanságával, de mégsem csak a funkciót fogva, sőt szinte annak ellenében. Van egy szuperszámítógép, amelynek nagyobb számítógépház kell a szokásosnál, és akkor már a kezelő is a dobozban lakva kezeli. A hátsó frontokon nem is történik ennél több. A szellőzés drámáját éppen csak kezeli egy egyszerű, a tetőszint körül futó takarófal. Az egyetlen homlokzat, ahol ennél több történik, az a bejárati főhomlokzat, az összes többi egyszerű, nyílások nélküli vakolt fal. Ez a nyílás nélküliség nem új: a DEM-kockán sincs nyílászáró, azaz nincs mindig, mert a mobilfalak eltakarták.¹

A főhomlokzat szinte külön életet él, és ez aligha szándék nélküli: elszakadása a tömegtől hangsúlyosan ünnepeelt, kialakítása szinte ellentéte a többi résznek. A

¹ Csanády, Gábor: A szentély kutatása, a kutatás szentélye. Fenntartható Épületenergetika Információs Központ, Debrecen. *Metszet*, vol. 4, no. 6 (2013), pp. 10-17.

Az épületek egymásra adott válasza

Homlokzati részlet (belső kép)

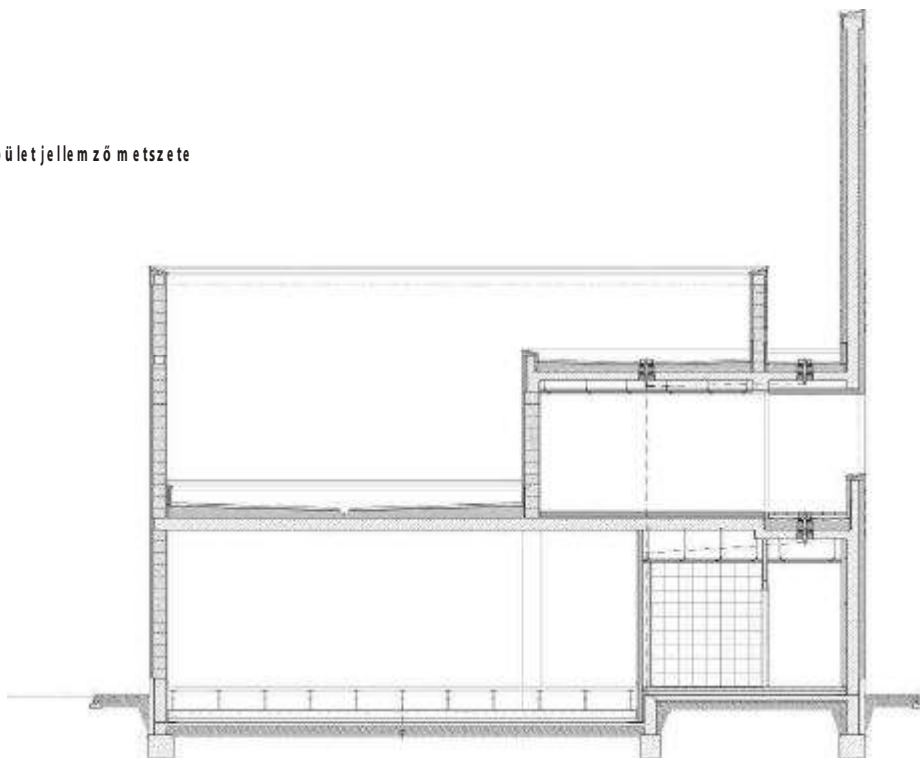

funkcionális tömegek zártak, visszahúzódóak, dísztelen sápadtak, egyszerűek és ipariasan józanok. A főhomlokzat ezzel szemben vérbő, erősen formált, nyílásokkal és utalásokkal díszített, arányokkal és felületi játékokkal ékes. Hogy a felállított négyzetlap egy NYÁK (aaz nyomtatott áramköri) lapot formáz-e, vagy inkább egy képernyőt a géphez, esetleg egy információs táblát, értelmezés kérdése, de az világos, hogy a visszahúzott fek-

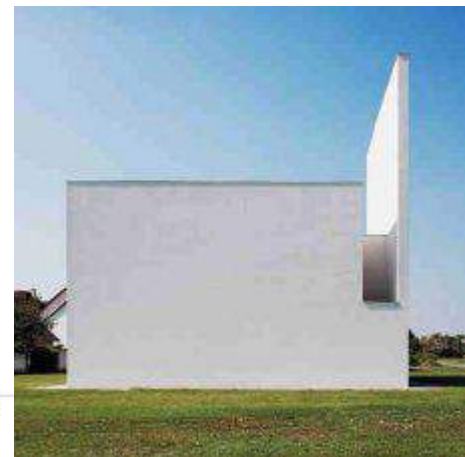

Szerverterem

Az épület jellemző metszete

Dél-keleti homlokzat

vő loggia vagy a sarokbejárat építészeti viszonyrendszerre, előképeinek elemzése nem is volna értelmezhető a többi homlokzaton. A loggia vajon premodern előképre vezethető-e vissza vagy kortárs modern épületekre? Nem tudom, de a homlokzat túlzó megnyújtása, hogy nagyobb, rangosabbat mutasson a ház, nem idegen a vidéki városi polgárság büszkeségétől sem.

Ha valami komoly kérdéseket vet fel, az mégis éppen ez a felállított négyzet. Hogy mire jó? Meg hogy kell-e ez? A kérdés egyszerű, józan, ipari válaszokkal nem is válaszolható meg. Mert egy épülettől valóban elvárjuk, hogy kifejezze a funkcióját, meg hogy felismerhető legyen, de ezek nem lennének őszinte válaszok. A választ alighanem az építészet saját területén kell keresni: van-e az építészetnek mint művészetnek értelme? A kérdésre adott válasz átvihető erre az épületre is: líra ez a ház, vers.

Az épület egy kéttagú épületegyüttes eleme, amely elfogadható léptékátmenetet teremt a családi házak felé, de nem tagadja meg a Bán Ferenc-féle kollégiumépület rokonságát sem. Az együttes bővíthet még további kockákkal, s az ember kíváncsian várja, képes-e az alkotó – lehetséges-e egyáltalán – tovább desztillálni a spirituális kockát az anyagtalan semmi felé.

Csanády Gábor DLA építész

Alaprajz

Idegenvezetés egy szuperkockában

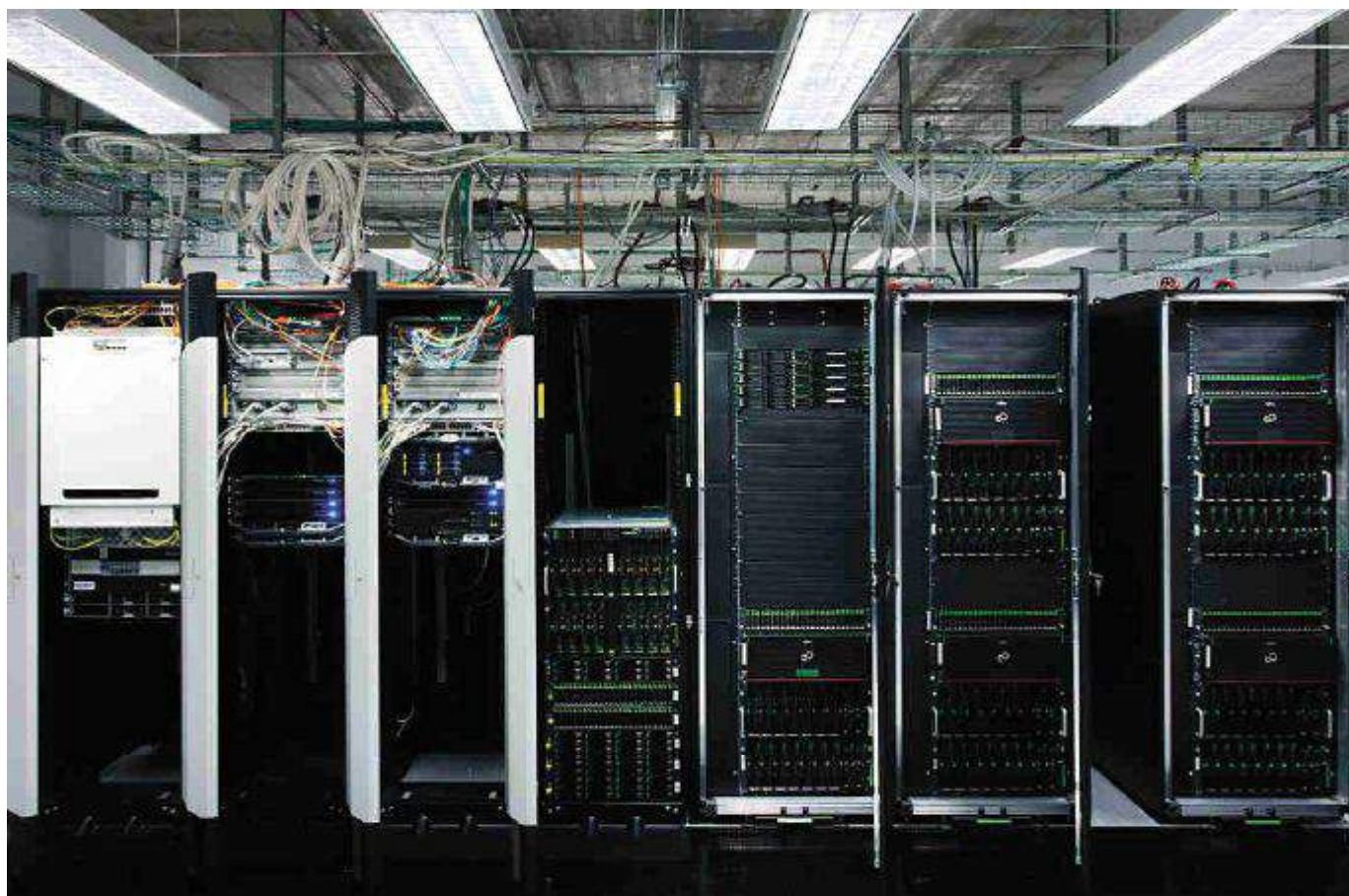

Fotó: Bujnovszky Tamás

Kockafejű kisgyerek: így nevezte a Debreceni Egyetem területén elkészült épületenergetikai információs központot megépülte után Ferencz Marcel, a Napur Architects tervezője. Nos, mára kockafejű ikerpár áll a kampusz területén, hiszen elkészült az épület párja, egy szuperszámítógép-központ, amelynek architektúrájában rímel a szomszédjára – annyi különbséggel, hogy míg az idősebb testvér kubatúrája áttört rácsosattal teljeseedik ki, addig az új jövevény tömör térfalat alkot az egyetem területén. Utóbbihoz kapcsolódik egy alternatív energiatermelő telep is, amely az épülettől elhúzva helyezkedik el. Az építészeti terveket Ferencz Marcel DLA, Ybl-díjas tervező mellett Détári György jegyzi.

„A tanulság az acélkocka után az volt, hogy merhetünk egyszerű formát letenni a kampuszra, mert szeretik az emberek” – foglalja össze Ferencz Marcel. „Ezért a másodiknál még bátrabban, tömör testként fogalmaztuk meg a kockaság egyszerűségét.”

A költséghatékony anyaghasználattal készült ház homlokzatán egy relief látható, amely a belső funkciók kivetülése. A Debreceni Egyetem Kassai úti kampuszán a „Szuperszámítástechnika (HPC) a felsőoktatásban” elnevezésű projekt keretében jött létre, a Nemzeti Információs Infrastruktúra Fejlesztési Intézet (NIIFI) és a Debreceni Egyetem Tudományegyetemi Karok együttműködésének köszönhetően. A fejlesztés eredményeképpen egyébként Magyarország a világ szuperszámítógépes Top 500-as listájának 308. helyére ugrott.

Ha belépünk a kockába, a szuperszámítógép 150 négyzetméteres tere mellett kiszolgáló helyiségeket és irodákat is találunk a kétszintes, összesen 400 négyzetméter alapterületű belsőben. A közönségforgalmi terület a földszinti rész, ugyanakkor a tervek szerint összesen tíz főnél több egyszerre nem tartózkodik az épületben. Az emeletre kerültek a speciális elektromos és gépészeti helyiségek, továbbá a szuperszámító-

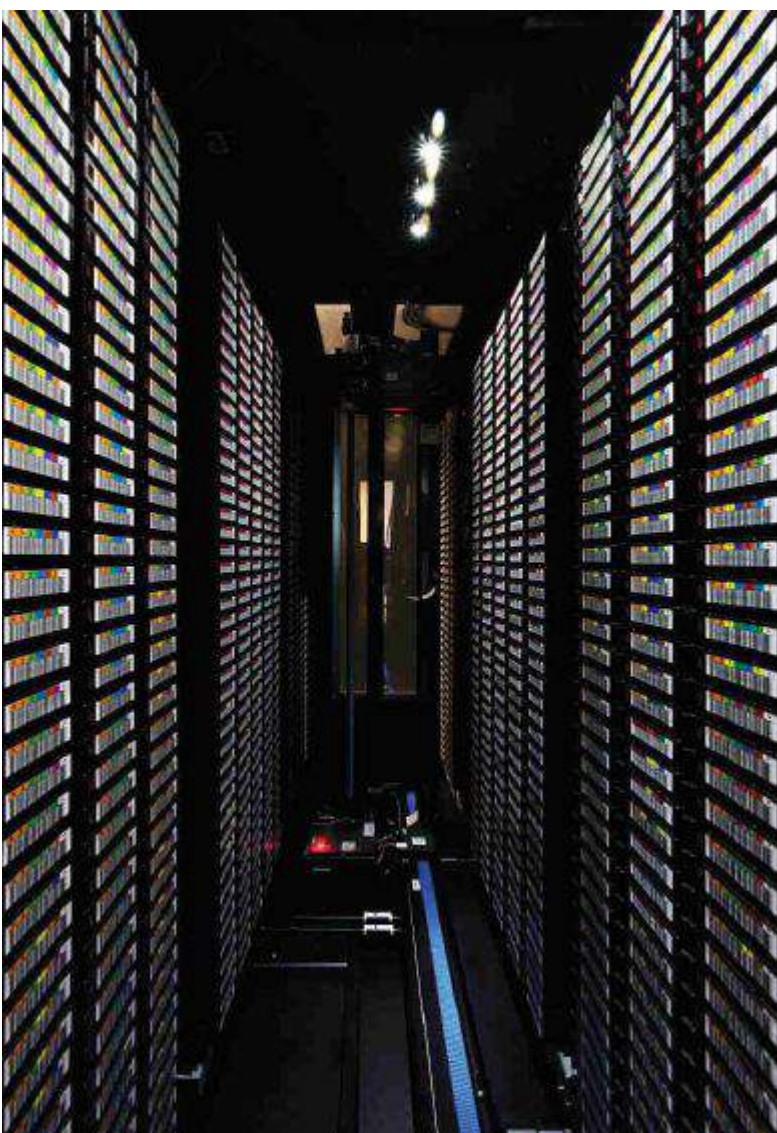
gépek hűtőegységei, amelyek falakkal körbezárt, nyitott, szabadtéri gépészeti terekben kaptak helyet. Található továbbá az emeleten egy 70 négyzetméteres kutatólaboratórium és munkaalomás is.

Igen jelentős kihívás a szuperszámítógépek hűtése. Tervezés közben felmerült, hogy a közelben lévő uszoda bővítésénél a nyitott 50 méteres medence vizét fogják bekapcsolni a hűtőkörbe, de ez távlatos elképzelés volt. A vasbeton pillérváz, kitöltőfalas kocka irodáinak és szociális helyiségeinek fűtéséről és hűtéséről egy 15 kW teljesítményű hőcserélő gondoskodik, amelyet a magas hőmérsékletű hűtővízzel üzemelő rack szekrények visszatérő, 32/40 °C fokos vizével fűtenek. Esetleges üzemszünet esetén 15 kW-os villamos kazán gondoskodik az épület hőellátásáról. A berendezést a téli-nyári üzemmód között kézzel lehet átkapcsolni, hűtési üzemmódban a konvektív hőleadók fűtési körre automatikusan kizáródik.

A kocka még korántsem érte el maximális kapacitását: a tereket úgy tervezték, hogy néhány éven belül lehetővé váljon akár a számítógép kapacitásának megduplázása is.

Ongrádi Melinda

Magyar Könyvtartudatos Építés Egyesülete (H uGBC)

Tervpályázatok

Oktatási terek a XXI. században

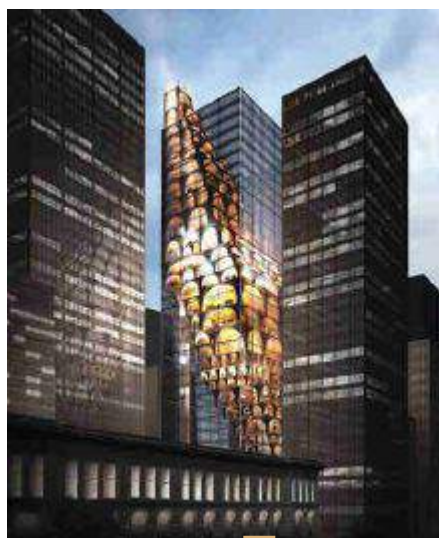
Október végén meghirdették az elmúlt tíz év legnagyobb magyar oktatásiintézmény-fejlesztését, a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, MOME Campus Kreatív Innovációs Tudáspark című építészeti tervpályázatot. Az egész MOME átalakításáról szóló programtervben a kiírók szakítani kívánnak az eddig ismert oktatási formával, és egy olyan felsőoktatási intézményt akarnak létrehozni, mely nyitott a piaci szereplők és az általános érdeklődők felé is. A jövőben a három művészeti ág (építész, formatervező és médiaművész) hallgatói egymással együttműködve, egy térben hozhatnak létre új alkotásokat. A diákok munkáját otthontermek (műtermek), műhelyek, laborok és stúdiók segítik. Az eddig gyakorlattól eltérően az iskola az alkotások piacra történő előállítását, termékekkel való fejlesztését is megpróbálja segíteni, így képezve hidat a felsőoktatás

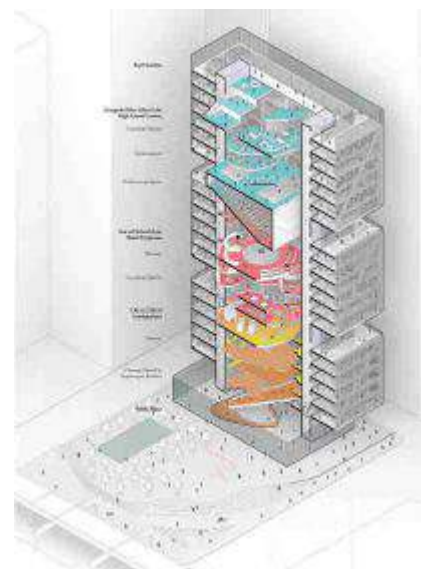
és a piac között. A tervpályázat leadása lapunk megjelenésével egy időben, 2015. december 16-án történik, ezért az eredményről még nem tudunk beszámolni. Azonban a nagyszabású magyar tervpályázat kapcsán érdekes bemutatni, hogyan gondolkoznak a témáról külföldön. Az USA egyik leghíresebb napilapja, a Chicago Tribune írt ki a közel-múltban ötletpályázatot „a jövő oktatási terei” témakörében.

A pályázóknak az egyre nyitottabbá és egyre inkább közösségivé váló oktatási terek mintájaként szolgáló építészeti, dizájn- és oktatási központot kellett tervezniük, ahol lehetőség nyílt az oktatási terek új típusainak kidolgozására. A központ nem csak diákokat oktató épületként működne, a terek lehetőséget adnak élénk szakmai és közösségi események megtartására.

A központnak több funkciót képzeltek el. Egyik szerepe szerint építészeti és kulturális központ lenne, amely a chicagói építészeti értékeket és hagyományt öröközheti tovább, másrészt pedig új építészeti innovációkat is

várnak tőle. Az épület a Chicago Építészeti Alapítvány központja is lesz, amely építészeti programokat, túrákat, eseményeket szervez. Benne működne annak a városépítészeti tanácsnak az irodái, amely a felhőkarcolók és a jövőbeli városok tervezésével, kivitelezésével és működtetésével foglalkozik. Design- és Összművészeti Gimnázium, mely hatszáz diák

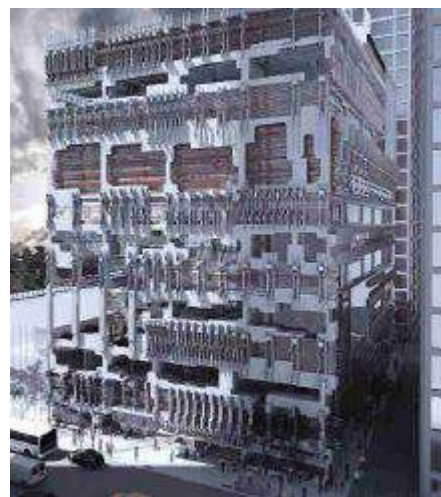

számára biztosít magas technológiai felszereltségű és a tanulást motiváló termeket. Az iskola a tanulást tevékenységként kezeli, a változó igényeknek megfelelő tereket hoz létre, és személyre szabott oktatást biztosít. Az intézmény ezek mellett iskolán kívüli, fiataloknak szóló innovációs képességeket fejlesztő programokat is szervezne.

A zsűri a beérkezett pályaművek közül öt győztest hirdetett ki. A munkák alapkonceptcióját röviden ismertetjük.

Frank Gesualdi moduláris, de egyénileg specifikált épületelemeket helyezett el az üvegfalak között kialakított belső térben. Az optimálisnak tekinthető építőelemek között élményszerű átlátások segítik a szervezeti egységek közötti hatékony interakciót. (1. kép)

Job Florisnál az épület válik építészeti oktatótérre. Az ide látogatók az épületben lévő alap geometriai elemekkel építkező tereket felfedezve tanulhatnak. (2. kép)

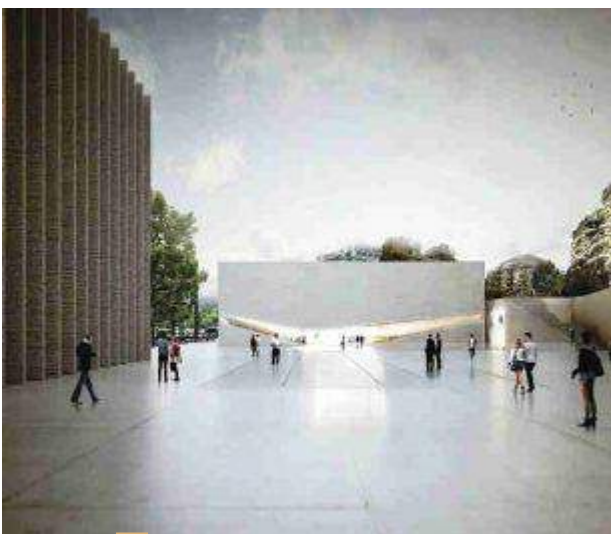

Michael Charters épületében egy ősi építészeti alapelem, a boltív újszerű kísérleti téralkotásként jelenik meg. Az épületet a chicagói tradíciók szerint acélváz keretezi, amiben a funkciók és a felfelé növekvő intimitás alapján különböző méretű, egyedi faszerkezetű boltíveket helyezett el az alkotó. (3. kép)

Nicolas Lee a Ludvig Mies van der Rohe-féle Chicago-típusú felhőkarcolót gondolta újra. A földszinti lobbyt kiterjesztette, megnyitotta a városi tér felé, és a közlekedő mag helyett egy olyan kreatív magnak hívott térsort hozott létre, amely a fő funkcionális egységeket tartalmazza. Az adminisztrációs tereket a kreatív mag köré helyezte el. (4. kép)

Seth McDowell a rétegekre bontás elve szerint ötszáz moduláris egységből hozott létre individuális tereket, amelyek mindegyike kapcsolatban áll a publikus területekkel. A helységeket nem funkcióként, hanem együttesen kezelte, és az információfelhasználás szerint helyezte el az épületben. (5. kép)

Képenként – válogatás a közelmúlt pályázati tervei közül:

6

8

Válogatás a közelmúlt pályázati terveiből:

6. Pôle Muséal of Lausanne, Svájc – Aires Mateus, első díjas pályamű
7. NASA Mars kolónia – Foster & Partners, második körbe jutott pályamű
8. Seoul Olympic Művészeti Múzeum, Kültéri installáció, Szöul, Koreai Köztársaság – H G-Architecture, első díjas pályamű
9. Cinisi Templom, Cinisi, Olaszország – Studio Kuadra, első díjas pályamű

Amikre érdemes figyelni

Közeledő határidővel leadható pályázatok:

- Balti országok emlékműve
beadási határidő: 2015. 12. 30.
- Albertov Campus, Prága, Csehország
beadási határidő: 2016. 01. 15.
- Tainan Közkönyvtár, Tajvan
beadási határidő: 2016. 01. 21.
- Film City Torony – Bollywood, Mumbai, India
beadási határidő: 2016. 02.

Burián Gergő

7

9

Fotó: Sándor Burián Gergő

A koppenhágai Trollbeads Ház nyerte a 17. Európai Réz az Építészetben Díjat

1

Brüsszel, 2015. november 19.: A 17. Európai Réz az Építészetben Díj nyerteseit ma hirdetik ki online csatornáinkon Európa szerte. A nemzetközi díj a réz vagy rézöt-vözetet alkalmazó különleges építészeti megoldásokat rangsorolja. Idén egy dániai épület, a koppenhágai Trollbeads Ház (Dánia) lett a végső győztes.

<http://copperconcept.org/hu/videos>

Ebben az évben az Európai Réz Intézet online hirdeti ki az eredményeket, az építészekkel készült video interjúkkal bemutatva a győztes és elismerésben részesült projekteket, közösségi média kampánnyal kiegészítve, valamint egy a díjazottakat bemutató kiadvány és a legfrissebb Copper Architecture Forum magazin segítségével. Mindezek elérhetőek a www.copperconcept.org/hu/europai-dij-oldalon.

A 17. alkalommal megrendezésre kerülő verseny, melyet két évente hirdetnek meg, a réz és ötvözetek növekvő népszerűségét bizonyítja a kortárs építészetben. Nem mellékesen széleskörű nemzetközi bemutatkozási lehetőséget biztosít ezen inspiráló épületeknek, melyek amúgy esetleg észrevétlenül maradtak volna. Idén 17 országból több mint 50 pályázat érkezett.

Az idei év építész zsűrije négy építészből állt, mindannyian a Réz az Építészetben verseny korábbi díjazottjai voltak: Ulla Hell

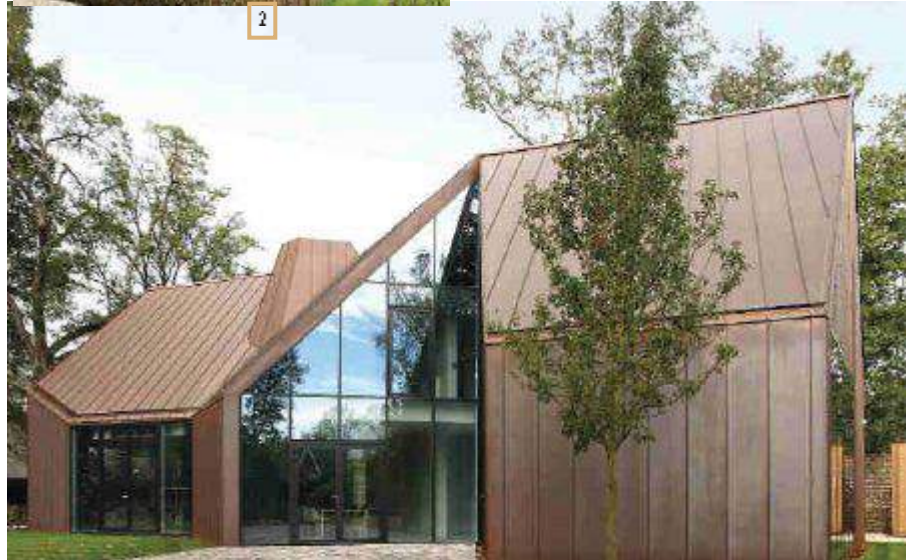
(PLASMA studio, Olaszország), Erik Nobel (NOBEL arkitekter, Dánia), Fernando Sá (Pitágoras Arquitectos, Portugália) és Keith Williams (Keith Williams Architects, Egyesült Királyság). A zsűrit lenyűgözte a benyújtott projektek általánosan magas színvonala. Végül sikerült kiválasztaniuk a tíz rövidlistás

épületet, melyek között végül öt díjat osztottak ki.

A 2015-ös Díj végső győztese a Trollbeads Ház lett Koppenhágában, Dániában, melyet a BBP Arkitekter tervezett. Az 1960-as években épült irodaház egy kiemelt biztonsági fokozatú épületté alakították át a velencei kereskedőházak mintájára, ahol az üzlethelyiség a földszinten található, fölötté a raktár és irodák, a legfelsőbb szinten pedig a tulajdonos lakása és egy tetőterasz került kialakításra. Kívülről egy mintás, perforált arany színű rézöt-vözet függöny ereszkedik az épületre, ami motorizáltan csukódó elemeket tartalmaz, melyek ténylegesen megváltoztatják az épü-

2

3

letet. A zsűri értékelése: „Az átalakuló épület egy különleges és erőteljes válasz a városi kontextusra – meglepő mégis egyértelmű. A meghatározott koncepciót hígíthatlanul vitték véghez, nagy figyelmet szentelve a lenyűgöző részleteknek.”

Négy „elismerésben részesült” díjat is odaítéltek. A belgiumi Destelbergenben épült VDV Háznál a Graux & Baeyens Architecten a telekre vonatkozó kötelező tervezési előírásokhoz igazodva igazán modern felfogásban alakított ki egy hagyományos nyeregtes házformát rézből és üvegből.

A zsűri így értékelte: „A fallal körülvelt kertben álló pavilon kialakításának absztrakt, sematikus logikája megnyerő és meggyőzően kivitelezett.”

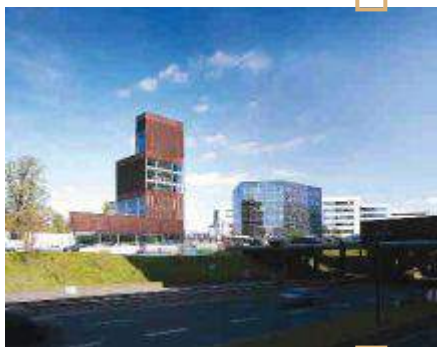
Ez a pályázat nyerte el a közönségsdíjat is, a legtöbb online szavazatot szerezve a copperconcept.org weboldal látogatóitól.

Szintén elismerésben részesültek a kezelt sárgarézből burkolattal fedett stockholmi komp-állomás épületek Svédországban, melyet a Marge Arkitekter a város egyik leglátogatottabb részén, a királyi palotával szemben tervezett. A zsűri ítélete: „Valóban nagyon különleges ez az erőteljes épületegyüttes Stockholm vízpartja mentén dacol a kompterminálok földhözragadt épületipológijával. Méretükkel megadják a tiszteletet nagy múltú szomszéaiknak, de nem kötnek építészeti kompromisszumot, és azonnal a városi épített örökség részévé váltak.”

A zsűrit szintén lenyűgözte az Ausztriában található St. Martin Sportközpont egyszerűsége, a Dietger Wissounig Architekten terve. Az épület karakterét a profilozott, perforált rézlemezek adják, amelyek áttetsző fátyolként borítják be a csarnokot. Így értékelték: „A sportcsarnok doboz formája szépen kidolgozott. A végső kivitelezés példaértékű a folytatólagos üvegezés és perforált réz finom használatával.”

4

5

Az utolsó elismerésben részesült projekt a LAN által tervezett Euravenir Torony lett a franciaországi Lille városában, ahol központi elhelyezkedésével új városi teret hoz létre, ami vegyíti a magán és közteret, a vertikálisan a horizontálissal. A zsűri hozzátette: „Ez a szabadon álló, kristályos réz torony saját jogán is mutatós egyszerű formájával, megfontolt anyaghasználatával és határozott részleteivel. De fontos városépítészeti szerepet is játszik elhelyezkedése miatt, egyesítve és értelmet adva környezetének.” (x)

További információ:

www.copperconcept.org/hu/europai-dij

képek:

1. Trollbeads Ház, Koppenhága (fotó: Jens Markus Lindhe)
2. VDV Ház, Destelbergen (fotó: Filip Dujardin)
3. Kompállomás épületek, Stockholm (fotó: Johan Fowelin)
4. St. Martin Sportközpont, Villach (fotó: Paul Ott)
5. Euravenir Torony, Lille (fotó: Julien Lanoo)

ami Otthonunk

- » Háznéző, lakásbemutatók
- » Építészeti, lakberendezési ötletek
- » A jövőre gondolva: építünk passzívházat!
- » Szakértő tanácsok építőknek, felújítóknak

Digitálisan is olvasható
a digitalstand és a dimag weboldalán!

Elkészült a Nemzeti építészetpolitika

Évtizedek óta szorgalmazta a szakma, nemzetközi konferenciákat hívtak össze, kamarai verziók készültek. Végül októberben a Miniszterelnökség elkészült a Nemzeti építészetpolitikával. „A Nemzeti építészetpolitika a Miniszterelnökség Építészeti és Építésügyi Helyettes Államtitkárságán készült a Nagy Ervin vezetésével működő Építész Kerekasztal, valamint Bodonyi Csaba DLA több éves munkájának felhasználásával. Lét-

rehozásában Fülek Zsolt helyettes államtitkár és Katona András főosztályvezető vezetésével közreműködött Balogh Bence, Balogh Simon Viktória, Bartos Cecília Abigél, Bendsák Ágnes, Bodnár Tibor, Dauner Márton, Gécsi Zsuzsanna, Horváth Imola Emese, Kolossa József DLA, Pálfalvi Ferenc, Riedel Miklós, Sütő Levente, Szij Zoltán, Sztankovics Sarolta, Tarnai Gergely és dr. Vörösmarty-Molnár Enikő. Szakmai lektor: Balogh Balázs DLA, Perényi Tamás DLA – olvashatjuk a kétnyelvű (magyar-angol) kötet impresszumában.

„Nemcsak Magyarország kormányának célja, hanem személyes elkötelezettségem is, hogy olyan építészet megszületését segítsük elő, amely aktív résztvevője a jövő formálásának, és teljesítménye nemcsak a mának, hanem a következő generációnak is szól” – írja köszöntőjében Lázár János miniszter.

„Az építészet közvetlenül meghatározza környezetünk minőségét, ezáltal az emberi lét méltóságát” – kezdődik a preambulum. Utána a szépen szerkesztett, építészeti fotókkal gazdagon illusztrált könyv 13 fejezetben bontja ki ezt:

Az építészeti társadalmi jelentősége / Építészeti és természeti örökségünk / Minőségi tervezés és kivitelezés / Középkorok példamutatása / Jogszabályi környezet és intézményrendszer / A főépítési rendszer / Területrendezés, városépítész / Okosváros / Környezettudatos tervezés / Környezetpszichológiai nevelés / Építészeti kutatás / Kommunikáció és népszerűsítés / Magyar építészeti múzeum.

Érdekes gesztus, hogy a 145–149. oldalakon egy grafika formájában Építészünk címmel minden ma tervező és korábban alkotó, de örökérvényű építész felsorolnak apró betűvel.

A kötet teljes anyaga (a Bujnovszky Tamás által készített szép képekkel együtt) a www.epiteszetpolitika.hu oldalon olvasható.

Az MTI híre az esemény kapcsán így fogalmazott: „Ahhoz, hogy a Magyarországról alkotott országkép esztétikai értelemben is változzon, szükség van az építésügy reformjára, amelynek kereteit a most elkészült nemzeti építészetpolitika adja – mondta Lázár János, a Miniszterelnökséget vezető miniszter szerdán, amikor Budapesten bemutatta a keretdokumentumot.”

Magyarország idén 2300 milliárd forintot költ az ország fejlesztésére az Európai Unió költségvetéséből. 2016-ban ez az összeg 2000 milliárd forint lesz, ezért „egyáltalán nem mindegy, mit hozunk belőle létre” – fogalmazott a Lázár János. „A magyar építész-társadalom régen is érdemben tudta befolyásolni az ország képét, a kormány ezt a lehetőséget szeretné újra megteremteni, egyebek mellett a bürokrácia csökkentésével” – tette hozzá a miniszter.

1000 oldal? Kevés!

A Közti november 26-án, elegáns fogadás és koncert keretében bemutatott, elképesztő méretű, közel 1000 oldalas, 66 évet felölelő kétkötetes cégtörténete (szerk. Ferkai András és Rubóczki Erzsébet, tervezte Hübner Dorka, kiadta a Vince Kiadó) olyan léptékű, hogy e dimenziók árnyékában nyugodtan lehet akár telhetetlen is az ember: miért nem hosszabb és részletesebb az az izgalmas tanulmány, amely az egykori szocialista tervezővállalat megmaradásának okaira kérdez? *Hogyan alakult ez így*, teszi fel a kérdést, ami bennem tovább gyűrűzik: ~~miért~~ maradt fenn a Közti, és olvadt el a nagy rivális Iparterv vagy a harmadik mamut, a Lakóterv? Az okok a nyilvánvaló társadalmi és gazdasági környezetváltozáson túl (véget ért az ország erőltetett iparosítása és az állami lakásépítés dömpingje) talán egyszerű emberi tényezőkön alapulnak: azokra a személyiségekre leszünk kíváncsiak, akik az átmeneti időszak, majd a túlélés tanúi voltak. A vezetők vagy a közösség érdeme a megmaradás, illetve kudarca a felbomlás? Bizonyára mindkettő. Hogy a megmaradás érdem, nem lehet kétséges még akkor sem, ha tapasztalatból is ismerjük az árnyoldalait is. Ahogy a nagyvállalati munkahely előnyei mellett (a közösség szelleme és ereje, egymás segítése) is ismerjük az összezártságból fakadó fóbiákat és versenyhelyzeteket – nem mindenkinek való ez a létforma. Kíváncsiságból végigbőngésztem az Archdaily százas listáját, ahol az 1370 építész foglalkoztató amerikai iroda (Aecom) és a 96 építészek munkát adó, a sorban századik kanadai

iroda (Diamond Schmitt Architects) közötti tartományban egyetlen építésziroda sem származik a kelet-közép-európai régióból. Visszatérve a kíváncsiságomra: az épületek és a többi nagy tervezőiroda még megírandó története mellett az alkotók története is kíváncsiakra – független kismonográfiák formájában –, hogy a miértekre is választ kaphassunk.

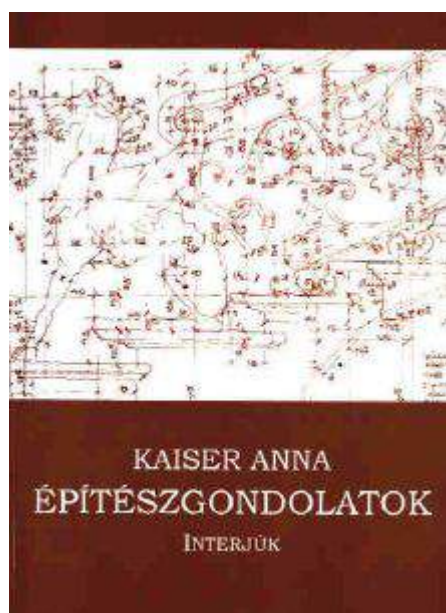
Masznay Csaba

EURÓPAI HÁZAK

ÉPÍTÉSZETI MAGAZIN

Keresse az újságárusoknál!
Előfizethető: bármely postahivatalban.
Megjelenik évente négy alkalommal.
www.europai hazak.hu

Kaiser Anna: Építészgondolatok – Interjúk

A könyv a szerző saját kiadása, 2015-ben másodszor jelent meg. Szerkesztette Borsos András. Az Előszót Bugár Mészáros Károly okl. építészmérnök írta.

A tíz nyilatkozót a kötet két fejezetbe rendezi: A főváros és a műemlékek szolgálatában (5), illetve Alkotók emberközben (5). Az interjúkat rövid életrajzok vezetik be. A rengeteg érdekes és informatív nyilatkozatból csak néhányat lehet kimazsolálni. Ezt tettem.

Gerő László (1909–1995) a Dercsényi Dezső által létrehozott OMF-nél megszervezte a kivitelezői részleget. A budai vár helyreállításánál sokat harcolt Rákossal. A római magyar kápolnát tervezte. Megalapította a Műemlékvédelem című folyóiratot.

Pereháy Károly (1921–2000) a magyar vasművesség szorgalmas kutatója volt. Kifogásolták, hogy Pereháy ipsisilonnal írja a nevét, mintha főrendi származású lett volna, és ez nagy bűn. „Mondják meg neki, hogy két y-nal, a Károlyt is ipsisilonnal írom” – válaszolta szellemesen a kritikára.

Dragonits Tamás (1924–) szintén a budavári helyreállításnál dolgozott, főleg a Várnegyedben, de több várat is tervezhetett. Egy mondata: „Mi az egyetemen még úgy tanultuk, hogy az eklektika értéktelen dolog, a szecesszió pedig förtelmes ízléstelenség.”

Dr. Merényi Ferenc (1923–2006) a Római Magyar Intézet igazgatója, az OMF igazgatója az új OMF székházat – Dercsényi Dezső tilta-

kozása ellenére – partizán módon megszerezte, Perényi miniszterhelyettessel a háta mögött. Ismét Itáliába került. Utasítást kaptak, hogy adják el a Római Magyar Akadémiát. Feladtak egy újsághirdetést, de a telefonszámot egy számmal elírták. Senki sem jelentkezett – jelentették. Így őrizték meg az épületet magyar tulajdonban, amit előtte gyönyörűen helyreállítottak. Igen összeszedetten beszélt, övé a legjobb interjú.

Dr. Perényi Imre (1913–2002) szociáldemokrata tanár apja 1919 után a börtönből személycserével a Szovjetunióba került. Később családja is követte. Fia ott végzett építészetet a moszkvai egyetemen, sztahanovista módon négy és fél év helyett három és fél év alatt. A nagy honvédő háború alatt Barnaulban a hátországot építette. A háború után Rákossal találkozott. 1945 végén hazajött. Megalapította az Építéstudományi Intézetet, a Városépítési Tanszék vezetője, majd Budapest főépítésze lett. Több könyvet írt. A magyar nyelvet nem beszélte tökéletesen.

Fischer József (1901–1995) élete végéig szociáldemokrata és jó építész volt. A CIAM magyar csoportjának, majd a CIRPAC-nak a vezetője. 1944-ben saját házában üldözötteket bújtatott. A Bauhaus elvek szerinti funkcionista modern építészeti legkövetkezetesebb magyar képviselője. A Fővárosi Közmunkák Tanácsa elnökeként Budapest háborús kárainak helyreállítását irányította. Az orosz hadvezetés az Andrássy utat Sztálinról akarta elnevezni. Nem engedte meg. Az Erzsébet tér lett Sztálin tér. Cserébe az Akadémia előtti teret Rooseveltről nevezte el. Jel-szava egy táblára volt írva: „A szabadság titka a bátorság.” Perikléz. Ezt követte, soha semmi baja nem lett, a szovjetekkel való tárgyalás után sem.

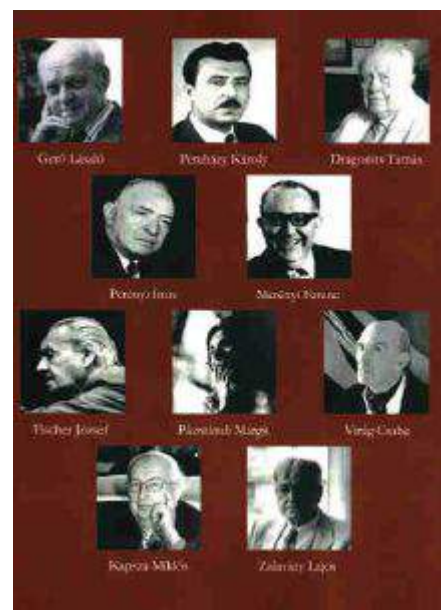
Virág Csaba (1933–2015) Weichinger Károly professzor mellett a Középülettervezési Tanszéken tanított, aztán az Ipartervben, majd a Lakótervben dolgozott, végül saját Építészirodát alapított. Tervezett épületeit maga rajzolta végig, 60 építészrajzzal. A korrigálásnál ötperces skiccekkel mondta el véleményét. Kemény kritikát mondott Makovecz Szentkirályi utcai, öt emeletes, acél timpanonokból álló házbovításáról.

Pázmándi Margit (1930–1995) Virág Csaba felesége lett. Minden nagy épülete megépült

(mintegy 40-45), mert előtte megbeszélte a politikusokkal. Az ÁÉTI-ben HM és MSZMP munkákat csinált. Soha nem volt párttag. „Az országban az egyetlen nő vagyok, akinek két Ybl-díja van” – mondta büszkén.

Kapsza Miklós (1929–2007) főleg lakóépületeket és sportlétesítményeket tervezett. Arra emlékezett vissza, hogy Major Máté gyöngye előadásokat tartott, azokat marxista elveken építette fel a gazdasági alaptól a felépítményig. Sose rajzolt a táblára. Kapszát azonban cserbenhagyta az emlékezete, mert tanársegéd társa nem Halász Gyula, hanem Halász Imre volt, aki nem sokkal disszidálása után Bostonban már egyetemi tanár lett.

Zalaváry Lajos (1923–): „Papok neveltek. 1942-ben kezdtem a József Nádor Műgyémét. 1944-ben elhagytuk Magyarországot.”

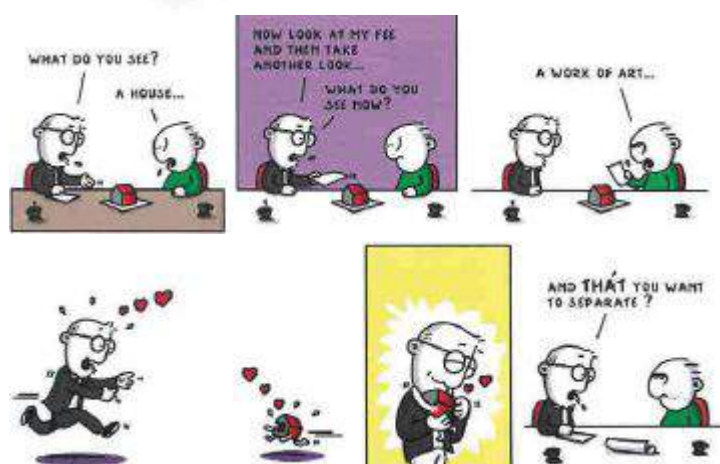
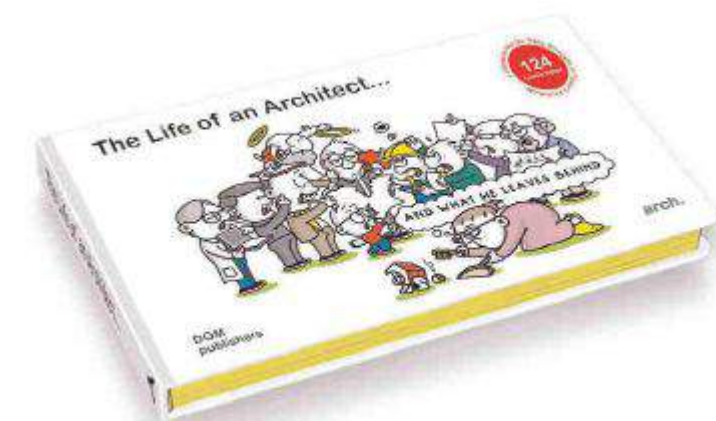

Először Breslauba, azután Halléba, végül Dániába mentek. Tanáraik ott folytatták tanításukat. Összesen mintegy száz fő lehetett. 1947 őszén tért haza Dániából. Befejezte az egyetemet és id. Janáky István mellé került a Köztibe. A miskolci Műszaki Egyetem tervein dolgoztak együtt.

A borítón Erdei Ferenc építész dekoratív felmérési rajza látható a Római Magyar Akadémia lépcsőkorlátjáról. Kaiser Anna könyve rendkívüli figyelemre tarthat számot a 20. századi építészet története iránt érdeklődők körében.

Timon Kálmán

Önálló képregénykötettel jelentkeznek az ArchMaaik, az építészképregények szerzője

A Metszet olvasói jó ismerősként üdvözlnek Archibaldot, nem egy képsorban ráismertek már magukra az építészet iránt elkötelezett olvasók. A legjobb 124 képsor került be a kötetbe, melyet angolul beszélő kollégáknak ajánlunk!

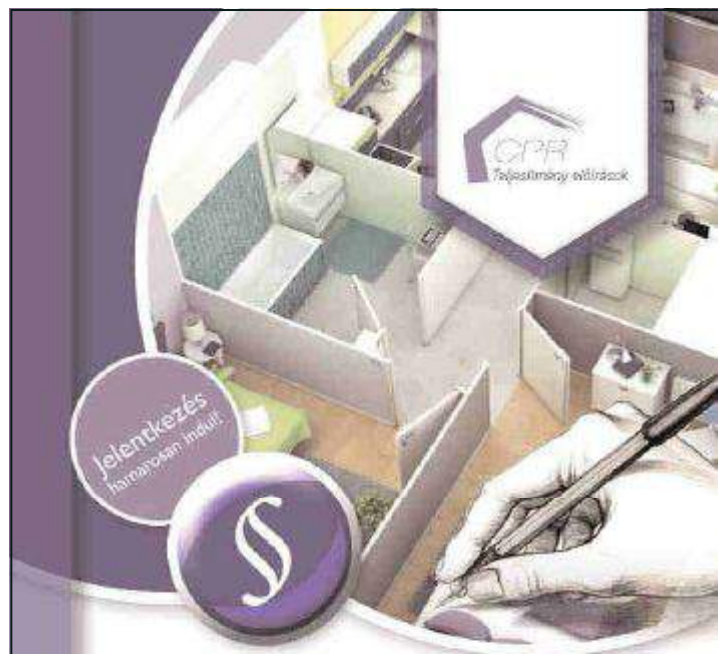
A belga építész szerző Antwerpenben született, és az antwerpeni egyetemen hallgatóként eredetileg a homlokzatokon, metszeten a méret szemléltetésére rajzolt kis figurákat, melyek aztán önállókká váltak, és kis szöveg-buborékokkal kiegészítve megszületett Archibald, a romantikus, álmodozó, kissé hiú és önző építész figurája, aki Geraldal, a statikus partnerével közös irodában dolgozik. Fredde, a kivitelezővel, George-dzsál, a hivatalnokkal, Julius-szal az ügyféllel, no és persze feleségével és kislányával sokat veszekszik, míg a tervét jelképező Makett feltétlen szeretetét élvezzi.

Csak két példa a könyvből:

- Az első rajzon a terv és az építész szerelme. Kérdés a megrendelőhöz: „És ezt választaná szét?”
- A másodikon a megrendelőt kérdezni Archibald: „Mit lát?” „Házat.” „Most előbb nézze meg a tervezési számlát! Most mit lát?” „Egy műalkotást” – mondja elkerelkedett szemmel a megrendelő.

A kötetbe a több mint háromezer képsorból a legjobb 124 került be. A szerző honlapja: www.archmaai.com. A könyv angolul rendelhető meg, például az amazonon vagy a kiadó Dom Publishers honlapján.

Csanád Pál

SZAKSZERŰ ÉS JOGSZERŰ konferenciasorozat tervezőknek

2016. február 3. – március 16. között

Budapest, Győr, Kecskemét, Pécs
Székesfehérvár, Nyíregyháza

(A pontos helyszínek és dátumok egyeztetés alatt)

A 1567/2015. (IX. 4.) Korm. határozat előíranyozza az építésügy magyarországi átalakítását.

Az építész tervezőknek új eljárástípussal, új fogalmakkal, új rendeletekkel kell megismerkedniük, emellett még mindig tanulják a 275/2013 (VII.16.) kormányrendelet alapján a betervezett építési termékek elvárt műszaki teljesítményének megadását.

Az előadások a tervezés során felmerülő konkrét műszaki, szakmai és jogi kérdésekben nyújtanak segítséget és a napi munkában jól használható információval támogatják munkát.

MÉK akkreditáció folyamatban.

Előadók

Fülek Zsolt, a Miniszterelnökség helyettes államtitkára
Dr. Jámor Attila ügyvéd, építési jogi szakértő, a SZIE-YMÉTK oktatója, az epitessijog.hu főszerkesztője
Csanád Pál, a Metszet folyóirat főszerkesztője

Szervezők

METSZET

Szakmai védnök: [építéssijog.hu](http://epitessijog.hu)

www.tervlap.hu

Ludmann Mihály:
A magyar építészet mesterei

1

2

A L'Harmattan Kiadó és a Kossuth Klub közösen megjelentetett kötete a magyar „Építészet éve” (2014) alkalmából, az építészet népszerűsítése érdekében. A könyv felépítése öt korszakra osztva tárgyalja a témát: magyar barokk (3), magyar klasszicizmus (3), magyar eklektika (9), szecesszió és a századforduló építészete (7), magyar építészet az első világháború után (11), zárójelben a mesterek száma (összesen 33 alkotóval foglalkozik a szerző), végül összegzés zárja a művet. Az elől található Tartalomjegyzék azonban ettől eltérő címeket jelez, például A szecesszió és népi romantika.

A tipográfia felépítése nagyon tudatos és jól szervezett. Egy-egy korszak bevezetője terjedelemben egy nyitányt foglal el: balra egész oldalas kifutó kép, jobbra az ismertető, különböző, jellemző színlátnyomással. A mesterek

bemutatása hasonlóképpen balra nagy állóképpel, jobbra a munkásság ismertetésével kezdődik. Egy-egy mester 4-6 oldalnyi terjedelmet foglal el. Hat oldalt öt építész kapott: Fellner, Pollack, Ybl, Steindl és Makovecz. A mesterek alkotásait precíz leírások ismertetik, kevesebb, de nagyobb képpel. Így a könyv igen látványos. Az Összegzés fejezet 14 alaptervrajzot, építészeti és műveit, valamint települések és építészeti listáját, illetve Irodalomjegyzéket tartalmaz.

Kár, hogy az ötödik epochán belül, az első világháború után nem kapott külön fejezetet a második világháború utáni kor. (A 21. században, 2009-ben épült makói Hagymatikumot az első világháború utáni korszakba sorolni enyhén szólva is bizarr!) A tízből négy mestert sorolnánk át ebbe a korszakba: Szabó Istvánt, Csaba Lászlót, Makovecz Imrét, Csete Györgyöt, így hét, illetve négy építész képviselné a 20. század első és második felét.

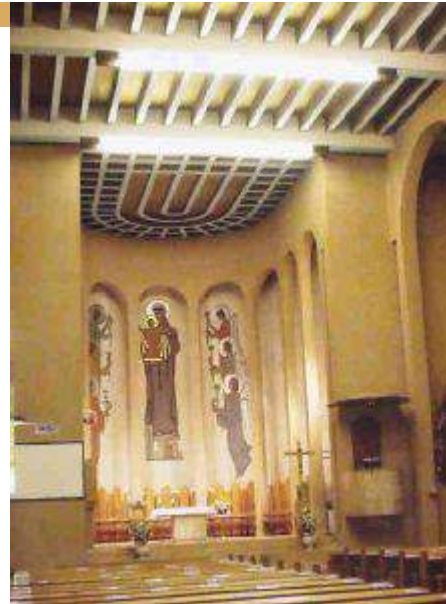
Építészeti könyvben elengedhetetlen a pontos helymeghatározás. A tévedések közül

3

4

5

6

egyet említünk. Kós nem a Wekerle telepre, csupán a Főter rendezésére és épületeire kiírt pályázatot nyerte meg. A telep szigorú geometrikus szabályozási tervét Győry Ottmár főmérnök készítette. A Budavári palota újjáépített valódi kupolája mellé Hauszmann Alajos nevét írni (66.o.) anakronizmus. (Az újjáépítést Hidasi Lajos vezetése alatt Tiry György, a Közti építész tervezte. Hauszmanné alacsonyabb álkupola volt.) A fásori református templom nem Alpár Ignác, hanem Árkay Aladár műve. Sajnos a képanyag és a rajzi anyag is hagy kívánnivalókat maga után. Viszont a nagyméretű illusztrációk közül különösen tetszett Magyar Ede szegedi Ungár-Mayer ház sárokkupolája.

Timon Kálmán

1. A könyv címlapja
2. Medgyaszay István: Petőfi Színház, Sopron, 1908-1913
3. Magyar Ede: Ungár-Mayer ház sárokkupolája, Szeged, 1910-1914
4. Kismarty-Lechner Jenő: Remete-kertvárosi templom, 1908
5. Rimanóczy Gyula: Pasáreti plébániatemplom belső tere, 1934
6. Szabó István: Krisztus király templom, Márkháza, 1979

„Képtelen vagyok követni,
hogymikor milyen
építési jogszabály változik...”

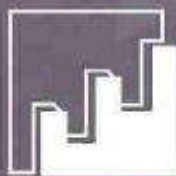
„Rengeteg időm elmegy
azzal, hogy megtaláljam a választ
építési jogi problémáimra...”

„Bizonytalan vagyok,
hogymilyen jogszabályra hivatkozzam
építési jogi vitámban...”

„Tartok tőle, hogy egyszer
bírságot kapok vagy nem fizetik ki
a munkámat, mert nem ismerem
valamilyen jogszabályt...”

ITT A SEGÍTSÉG:

ÉPÍTÉSI § JOG

PONTOSAN, EGYSZERŰEN, KÖZÉRTHETŐEN

- értesítés minden fontos építési jogi változásról
- közérthető, gyakorlatias magyarázatok a jogszabályok értelmezéséhez
- pontos hivatkozások a hatályos jogszabályokra

www.epitesijog.hu

A PORTÁL HASZNÁLATÁVAL

- ✓ naprakészen tájékozódhat az építési jog dzsungelében
- ✓ értékes mérnökórákat takarít meg a gyors információszerzéssel
- ✓ elkerülheti a fölösleges jogvitákat és bírságokat

Időben értesítjük Önt a jogszabályváltozásokról – iratkozzon fel
az **INGYENES** változásértesítőre!

Tájékozódjon az **ELŐFIZETÉS** lehetőségéről és előnyeiről az Építésijog.hu
oldalon!

Most **10 SZÁZALÉK ENGEDMÉNYT** kaphat az
előfizetés árából, ha ezen az oldalon rendeli meg:
<https://epitesijog.hu/elofizetes10szazalek>
és az űrlapon beírja ezt a kódot: MET-2015-06

Civilek a műemlékvédelemben és a Tizenkét pont – 27. OMK

Beszámoló a 2015. november 4-i XXVII. Országos Műemlékvédelmi Konferenciáról

Az örökségvédelem a szakma, a civilek és a kormányzat közös ügye – hangsúlyozta előadásában L. Simon László államtitkár a november 4-i XXVII. Országos Műemlékvédelmi Konferencián. Szemléletváltás történt az örökségvédelemben – folytatta –, megerősödött a területiség elve a régészeti örökségvédelem területén. A legtöbb vita ezen a területen volt, de a szakmával való egyeztetés folyamatos, aminek egyik gyümölcse a fémkeresők használatának szigorítása és az illegális műtárgy-kereskedelem visszaszorítása. A műemlékek védelmére új ösztönzők bevezetése várható jövő év első felében – az idei bevezetést csak a jövő évi adótörvények korai elfogadása akadályozta. A cél az, hogy ne csak helyreállítsák, hanem gazdaságilag fenntarthatóvá tegyék a műemlékeket. Akár a kétharmados Nemzeti Vagyon Törvény módosítása is szóba kerülhet, mert azon állami műemlékek, melyek felújítására előreláthatólag sem nemzeti, sem uniós forrás nem lesz, jobb, ha magán vagyonkezelésbe kerülnek (a látogathatóság és a felújítás előírása mellett), mintha tovább pusztulnának. Újraalkották az ágazati jogszabályokat, a cél a tulajdonosok, a gazdaság és a műemlékvédelem érdekeinek összehangolása. A Forster Központ már 2015-ben az új elvek mentén vizsgálta felül és osztályozta a műemlékeket, a III. bírságkategóriából 66,6 százalékot a II., 5 százalékot az I. kategóriába sorolnak. A maradék 28 százalék besorolása nem változik, ezek január 1-től nyilvántartott műemléki értékűként szerepelnek. Az államtitkár kiemelte a példa nélküli örökségvédelmi programokat, a 43 milliárdos Nemzeti Kastélyprogramot, a 25 milliárdos Nemzeti Várprogramot, az eddig 16 milliárddal támogatott Nemzeti Hauszmann Tervet és az évi 200 milliós támogatást jelentő Rómer Flóris Tervet.

Utóbbiról Puskás Imre helyettes államtitkár beszélt bővebben. A határon túli kisebb műemlékek, örökségi értékek védelmére a korábbi összegeknél nagyságrenddel többet, évi 200 millió forintot osztanak el pályázati, eseti döntési és szükség (vis major) esetén gyorsított módon. Erre azért van szükség, mert az adott ország csak csökevényes módon, visszafogottan óvja örökségünk ottani részét. A példák azt mutatják, hogy néhány millió forint is jelentős javulást tud hozni egy-egy műemlék sorsában, és fontos a tudás megosztása is.

A konferencia további programjában Fejérdy Tamás, az Icomos MNB elnöke a civilek szerepének fontosságát emelte ki, akik lehetnek szakértők vagy laikusok. Fontos, hogy ezek mind különböző szerepek, amiket nem szabad összekeverni. Az Icomos és az Artifex Kiadó nemcsak ezt a konferenciát hozta tető alá, de a HAP Galériával együtt a tavalyi Örökség a jövőnek, jövő az örökségnek rendezvénysorozat szervezője is, ami bizonyítja, hogy a párbeszédre szükség van. Martina Markusova a magyartól több helyen különböző, szintén átmeneti állapotban lévő szlovák műemlékvédelem működését és gyakorlati eredményeit mutatta be. A szlovák műemlékvédelem hajdan a magyar

mintára szerveződött, azt fejlesztették tovább. Gyakorlatuk elérte, hogy a tervezés előtt, már a szándék, a programalkotáskor tudják az első egyeztetést megtartani az érintettekkel, amikor a résztvevőket tájékoztatják a követelményekről és a lehetőségekről. Ehhez anyagi támogatási rendszert is rendeltek – mindez példa lehet számunkra.

Szóba került még a bonyhádi templom előkerült maradványainak ügye Visy Zsolt előadásban, melyre első kézből reagált Ódorné Tóth Tünde Tolna megyei régészeti felügyelő. Mint kiderült, a napi sajtóban megjelentekkel szemben itt a vita nem arról szólt, hogy a romot visszatemessék-e, mert ez evidens volt. Polémia arról alakult ki, hogy a visszatemetés előtt milyen mélységig tájékoztassák és dokumentálják az épületmaradványt. A döntő végül az volt, hogy a további, mélyebb, a templomot valószínűleg övező sírok szintjéig elvégzett feltárás a maradványok épségét, konkrétan a falak állékonyságát veszélyeztette volna. A tanácskozás végén a műemléki szakemberek még egy tizenkét pontból álló javaslatot szerkesztettek, a jelenlévők javaslatai szerint módosítva, pontosítva az Icomos MNB elnökének indítványát. A végső szöveg:

Tizenkét pont	6. Értékvédelmet támogató, kétfélcsoportos pályázati-finanszírozási rendszer bevezetése: az előkészítés-tervezés és a megvalósítás szakaszolásával.
a magyar műemlékek, épített örökségi értékek és környezetük jövőjéért	7. Kiszámítható, tervezhető állami támogatási rendszer működtetése az értékvédelem, a karbantartás, fenntartás ösztönzésére; kedvező gazdasági feltételek biztosítása az e területen szakmai szolgáltatást nyújtó vállalkozás(ok) számára.
1. Országos műemléki, épített környezeti értéklétrehozás, naprakészen tartás, a benne foglaltak teljes körű hozzáféréseinek biztosítása.	8. Szakemberképzés, továbbképzés. Jogosultságok rendezése minden szinten (a kutatás, tervezés, engedélyezés, szakértés, beruházás, kivitelezés, restaurálás, fenntartás területén) hozzáértés alapján.
2. Áttekinthető, egységes, valós érték- és érdekvédelmet szolgáló jogszabályi környezet biztosítása a tulajdonosi és a társadalmi érdekek összehangolásával.	9. Örökség tudatos, értékmegőrző szemlélet integrálása az oktatás és a nevelés minden szintjén.
3. Országosan egységes, komplex szemléletű műemlék-felügyeleti szolgáltatások működtetése a proaktív, integrált szemléletű műemlékvédelem biztosítására.	10. Értékvédő civil szervezetek működésének segítése, szakmai és anyagi támogatása, a helyi épített környezeti értékvédelem ösztönzése.
4. A felügyeleti munka szakmai háttérét biztosító műemléki tudományos központ, valamint központi anyagvizsgálati labor működtetése a kutatók és a restaurátorok munkájának támogatására.	11. Műemléki referensek bevonása az épített örökségi értéket érintő vagy arra hatással lévő, bármilyen szintű döntéshozatalba.
5. A (védelem) történeti épületek és környezetük, valamint történeti kertek és közterületek megújulásának, helyreállításának segítő felügyelete a tervezéstől a megvalósulásig; a hitelesség és az integritás megtartásának, a műemlékvédelmi és kortárs építészeti szakmai színvonal meglétének ellenőrzése a műemlékek értékmegőrző, fenntartható és fenntartó használatának biztosítására.	12. Nemzetközi szakmai együttműködés, szakmai kapcsolatok újraépítése. A határon túli magyar értékek megőrzésének hathatós segítése.

Csanád Pál

Abstracts

OVERWRITTEN METAPHORS

14

WINERY, GYÓRÚJBARÁT, HUNGARY BY DEZSŐ EKLER

When asked to provide a building that is unforgettably special the result will need to stand out from the ordinary. The geometric form placed in a rolling landscape is directly intended to catch one's eye, as is the choice of colour and scale. Metaphors relating the wine industry directly translated to built form.

HIDDEN GRANDEUR

22

WINERY, BARGINO, ITALY BY ARCHEA ASSOCIATI

This grand statement gives the feeling that the land has been peeled open to reveal a landmark project. In reality it might also be described as an act of camouflage to conceal a luxury complex. However the message is one of quality, prestige and market dominance. The game played with spaces, materials and technology do not attempt to recreate the original landscape as the intention is present a new attraction.

WHERE ARCHITECTURE, LANDSCAPE AND WINE

MAY BE APPRECIATED

26

WINERY, DUNDEE, OREGON, USA BY BRAD CLOEPFEL

This winery being relatively small in scale offers a welcome alternative to some of its larger contemporaries. The soft use of materials and landscaping allow the visitor to meander, at free will, throughout creating public, semi public and private spaces.

FROM SERVANT'S QUARTERS TO FUNCTION HALL

30

ESTERHÁZY MANOR REFURBISHMENT, (KISMARTON) EISENSTADT, AUSTRIA BY JAN SCHÖDER

The basic concept of retaining original structural walls, clearing away all non-structural elements and providing a new roof have been undertaken as originally proposed. Clarity of materials has established a balance between the use black roofing, interior walls and natural stone, brickwork, all offset by minor acts of asymmetry and natural light.

SLOW ARCHITECTURE

32

SPA AND WINERY, EGER, HUNGARY BY PÉTER GERE BEN and BALÁZS MARIÁN

Often the logical solution to a problem can be found by slowing down a little and taking pleasure in what can be found at hand. The use of standard items, brass taps and old bricks for example, can suffice the creative urge to develop well informed spaces. Here the sense of place is the real dominating factor and motive behind works by this pair of young architects.

THE GRASSMAN'S HOUSE

36

HERBAL WORKSHOP, ZÁNKA, HUNGARY BY ANDRÁS KRIZSÁN

Traditional Hungarian architectural motifs have been used in this project to emphasis a sense of place and belonging in combination with modern environmental technological solutions providing an attraction which is both functional and ethical. This organic approach to agricultural development also assists in the building's primary function, herb garden and processing areas, and as a tourist attraction.

THINK LESS, DETAIL MORE

40

STRABAG TPA LAB, BUDAPEST, HUNGARY BY KRISZTIÁN OLBERT

To often a building might be over conceived in terms of theoretical experimentation, in this case standard ideas have been adopted as the normative as a means of avoiding problematic situations. The result being a highly functional facility that is correctly proportioned without need for further ado.

INDUSTRIAL HERITAGE AND THE PRESENTATION
OF MONUMENTS

44

HOW OUR HERITAGE IS SENTENCED TO DEATH IN THE FORM OF MEMORIES BY TAMÁS MEZŐS

Industrial archaeology now appears as a curriculum subject at most of the worlds leading universities. Although Hungarian architecture has addressed this subject area it is still not recognised as part of the preservation of monuments process. The wealth of potential projects, in Budapest alone, is worthy of further research and investment as it can enrich the value of a nation's heritage.

UPON A BRANCH OF NOTHINGNESS

48

DEM SUPER COMPUTER STATION, UNIVERSITY OF DEBRECEN, HUNGARY BY MARCEL FERENCZ

Situated alongside a cube shaped research facility, designed previously by the same architect, this domestic scaled installation follows a similar aesthetic quality concealing the technology housed within. As the functional requirements of this building are provided the question arises of appearance, should a building's facade match its function? This is where the art of architecture come in – or the elemental beauty of building a cube.

AllesWirdGut

Az AllesWirdGut irodát a Bécsi Műszaki Egyetemen végzős Andreas Marth, Friedrich Passler, Herwig Spiegel és Christian Waldner alapította 1999-ben. Az iroda többek között az Ecola Award

2010; Best architects 11 gold; Pilgrampreis 2010, az Európai Bizottság 2012 Zöld Építészeti Díj, a luxemburgi „Prix Luxembourg d'Architecture” díjazottja, közel negyven tervpályázat nyertese, számos távol-keleti és európai kiállítással büszkélkedhet. Nyolc országból negyven munkatárs van.

Archea Associati

Laura Andreini (Firenze, 1964), Marco Casamonti (Firenze, 1965), Giovanni Polazzi (Firenze, 1959) építészek a Firenzei Építészkaron végzetek, és 1988-ban alapították ugyanitt Studio Archea irodát. Silvia Fabi 1999-ben csatlakozott a céghez. Különböző léptékű tervezési munkáik mellett széleskörű tudományos tevékenységet is végeznek. Marco Casamonti a Genovai Egyetem Építészkarának építészeti tervezés-professzora, Laura Andreini a Firenzei Építészkar kutatója. Marco Casamonti az Area magazin főszerkesztője, 1999-től Paolo Portoghesi-val együtt a Materia magazin társszerkesztője. Az iroda jelenleg Firenze, Milánó, Róma, Peking és Sao Paulo mellett Dubaiban is aktív, összesen mintegy 90 fővel.

Brad Cloepfil / Allied Works Architecture

Az Allied Works Architecture 1994-ben alakult, 35 főt foglalkoztat az oregoni Portlandban, és 15 főt New York városában, vezető tervezője Brad Cloepfil. Leginkább kulturális funkciójú épületeiről közismert, mint például a denveri Clyfford Still Museum, a Contemporary Art Museum St. Louis, a Museum of Arts and Design New Yorkban, a Seattle Art Museum, a Michigan Egyetem Museum of Artja, a Booker T. Washington Középiskola Performing and Visual Arts-a, mely a Dallas Arts District része, és a Schnitzer Center for Art and Design, mely a portlandi Pacific Northwest College of Art része Oregonban. Portfóliójában találni még lakóépületeket és irodákat is. 2011-ben munkásságáról kiadvány jelent meg Sandy Isenstadt és Kenneth Frampton írásaival. 2016-ban Case Works címen utazó kiállítása nyílt építészeti modelljeiből és rajzaiból a Denver Art Museumban. (fotó: Adrian Gaut)

Ekler Dezső

Az építészdiploma megszerzése után városszociológiával foglalkozott, majd néhány évig együtt dolgozott mesterével, Makovecz Imrével. 1991-ben önálló építész irodát nyitott. 1985 és 1998 között tanított a Magyar Iparművészeti Főiskolán és a Budapesti Műszaki Egyetem Városépítési, majd Építészettörténeti Tanszékén. 1999-ben DLA mesterdiplomát szerzett, 2005-ben habilitált. 2000-tól tanít a győri Széchenyi István Egyetemen, ahol 2006 óta az Építészettörténeti és Városépítési Tanszék vezetője. 2000 és 2012 között a Magyar Művészeti Akadémia

Bun Zoltán PhD

Építész, a Fírka Építész Stúdió Kft. projektvezető tervezője. 2005-ben diplomázott a BME Építész-mérnöki Karán, ahol diplomaterveit a különdíjban részesült. Ugyanitt, a Csónka Pál Doktori Iskolát elvégezve 2012-ben védte meg „Az elmélet és a tervezés módszertan változása a dekonstrukciótól a topográfikus gondolkodás felé az ezredforduló építészétében” című doktori értekezését. Számos publikációja jelent meg építészeti szaklapokban és kulturális folyóiratokban, interdiszciplináris konferenciák résztvevője, meghívott oktatóként tanított a BME-n.

Burián Gergő

2008-ban szerzett diplomát a BME Építész-mérnöki Karán. Tanulmányai során félévállhatgáson vett részt a Miami University-n (Oxford, Ohio, USA) és a Norwegian University of Science and Technology-n (Trondheim, Norvégia). 2008 óta a Mérték Építészeti Stúdió, Paulinyi-Reith műterem munkatársa, ahol több sikeres tervpályázat projektvezetője, majd 2013 óta műteremvezető. 2010 óta Breeam Nemzetközi minősítő. 2013-ban mérnök-közgazdász diplomát szerzett a Budapesti Corvinus Egyetemen. 2014 óta a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem Építőművészet DLA képzés résztvevője.

Csanády Pál

1994-ben végzett a BME építészkarán, 1997-ben ugyanott a Rajzi és Formaismereti Tanszék PhD képzésén, Török Ferenc témavezetésével. 1997–2009 között az Alaprajz felelős szerkesztője, magántervező, 2010-től a *Metszet* és a *Tervlap.hu* főszerkesztője.

Csanády Gábor DLA

Építész, főiskolai tanár, a Csanády és Csanády Építész Stúdió ügyvezetője és vezetőtervezője, a Debreceni Egyetem Építész-mérnöki Tanszék vezető oktatója, a Szakrális Terek tantárgy alapító oktatója; kutatási témája a szakrális terek a Salamon Templomtól a kortárs épületekig, a mai templomterek tervezési kérdései, cigányépítész, építész és identitás. Az Építészeti Világszövetsége (UIA) „Spiritual Places” munkabizottságának tagja és rendszeres előadója.

Katona Vilmos

Építész, szakíró, a *Metszet* főszerkesztő-helyettese. 2008-ban szerzett diplomát a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Építész-mérnöki Karán. PhD fokozatát a Kar Építészettörténeti és Műemléki Tanszékén végeztetett ösztöndíjas kutatás, számos külföldi és hazai tudományos szereplés (London AAA, Aberdeen RGU, Luzern HSLU, Basel SAM, Sevilla) után kapta 2014-ben. Kiemelt kutatási területe a kortárs liturgikus építé-

szet. Négy évig a Műegyetem és a soproni Alkalmazott Művészeti Intézet párhuzamos óraadója.

Mezős Tamás

Egyetemi tanár a BME Építészettörténeti és Műemléki Tanszékén. A Műemlékvédelem graduális kötelező és a hozzákapcsolódó műemlékvédelmi vonatkozású tárgyak előadója, diploma és komplex tervezési feladatok konzulense. 20 éve irányításával megvalósították a Tanszéken a Műemlékvédelem szakmérnöki posztgraduális képzés. Számos gyakorlati műemlék helyreállítás tervezője.

Mizsei Anett

BSC építész-mérnök diplomáját 2010 júniusában vette át a SZIE Ybl Miklós Építéstudományi Karán. Ugyanebben az évben Junior Prima díjat nyert. 2013 februárjában végzett a PTE PMMK mesterképzésén, tervező szakirányon. Doktorandusz hallgatóként 2013 őszétől a Moholy-Nagy Művészeti Egyetemen folytatott kutatói tevékenységet. Hallgatói éve alatt 2007-ben gyakornokként állt munkába a Rác-fürdő építkezésén. A diploma megszerzése után a HMS Plan Kft. tervezőirodájában dolgozott. 2011-től foglalkozik építészeti írással, 2014 februárja óta épülettervezést oktat a SZIE Ybl Miklós Építéstudományi Karon.

tagja volt. Nemzetközi és hazai elismerésként Piranesi-díjat (1989), Palladio-díjat (1991), Ybl-díjat (1994) és Prima díjat (2003) kapott. Emberes háza címmel 2000-ben, Házak/Buildings címmel 2014-ben jelent meg könyve.

Ferencz Marcel DLA

A BME Építésmérnöki Karán 1997-ben Diplomadíjjal diplomázott. 1993 és 1994 között az Nashvillben (USA) gyakornok, 1999 és 2004 között a BME Rajzi Tanszéken oktat. 2012-ben habilitált építőművészet tudományágban. 1993-tól a Napur Építésziroda tagja. 2009-ben Pro Architectura díjjal jutalmazták. A 2006-ban tervezett Barakonyi-villát A Phaidon Atlas of 21st Century World Architecture nemzetközi építészeti lexikon mutatta be. Jelenleg a Debreceni Egyetem Műszaki Kara Építésmérnöki Tanszékén tanár, 2010-ben a 12. La Biennale de Venezia Magyar Pavilonjában rendezett kiállítás vezető építész és társkurátora. 2013-ban munkásságáért Ybl-díjat kapott. 2014-től a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja, 2015-től egyetemi tanár.

Gereben Péter

Építész, vezető tervező, 1998-ban végzett a BME Építészkarán, 1999-ben a stockholmi KTH-n. 2004-ben végezte el a mesteriskola XVII. ciklusát, 2007–2010 között a MOMÉ doktori iskolájában DLA-képzésen vett részt. 2000-től a Team-Pannonban, majd a Turányi és Simonnál, Kis Péter Építésműtermében, 2002–2008 között Gereben és Társai Építész-irodában, 2010-től saját irodában, a Gereben Marián Építészeknél tervez. Számos pályázaton vett részt sikeresen.

Krizsán András DLA

1986-ban diplomázott a BME Építészkarán, 1986–92 között elvégezte a Vándoriskola I. ciklusát. 2009-ben Önkormányzati Főépítészis szakmérnöki diplomát szerzett a BME Urbanisztikai Intézetében. 2014-ben DLA fokozatot kapott a Breuer Marcell Doktori Iskolában. A modern organikus építészeti művelője. Középületeit és lakóházait több alkalommal Építészeti Nívódíjjal jutalmazták. 2006-ban települési értékvédelem és a települési környezetszépítés területén végzett kiemelkedő, eredményes munkájáért Kós Károly-egyéni díjjal, valamint magas színvonalú építészeti alkotó munkássága elismeréséül 2012-ben Ybl Mikós-díjjal tüntették ki. A zánkai Új Nemzedék Központ épületét jelölték a „Mies van der Rohe” kortárs európai építészeti nívódíjra, és 2013-ban Pro Architectura díjjal tüntették ki.

Marián Balázs DLA

Pro Architectura díjas építész, vezető tervező, 1997-ben diplomázott a BME építészkarán, tanulmányokat folytatott Stockholmban, Lisszabonban, Londonban. 2004-ben végezte el a mesteriskola XVII. ciklusát. 2012-ben a New York Egyetemen végzett predoktori kutatást. Rövidebb ideig dolgozott a Török és Balázs Műteremnek, Janesh Pétemek és Karácsony Tamásnak, 1997–2002 között a Puh Antal Építész Irodájában vezető tervezője, majd a Kertész Építész Stúdió vezető tervezője, tulajdonostársa. Korábban a BME Középülettervezési Tanszékén, 2009 óta a MOMÉ-n konzulens. 2010-től saját irodában, a Gereben Marián Építészeknél tervez.

Olbert Krisztián

2000-ben végzett a BME Építésmérnöki Karán, 1998–1999 között Erasmus-ösztöndíjas az École d'architecture de Lyonon. 2002-ig a Mobilia Kft.-nél, azóta az Óbuda Építész Stúdió Kft.-nél tervez. Számos nagyleptékű társasháza valósult meg Budapesten, így a Garibaldi utcai apartmanház. Több pályázaton nyert megvételt.

Nyáry Erika

A BME Építésmérnöki Karán szerzett diplomát 2006-ban, és azóta Spanyolországban él. A magántervezés mellett építészeti rendezvényeket (kiállítás, konferencia, tanulmányút) szervez és szakíróként dolgozik, illetve külföldi ingatlanfejlesztő cégek magyar projektjeit koordinálja.

Timon Kálmán

Építésmérnök, független kutató, építészeti szakíró. 1965-től számos publikáció és könyv szerzője. 1992–1998 között Budapest XVIII. kerületének főépítésze. 1998-tól 2002-ig a Magyar Építész Kamara kiadványainak szerkesztője. Az Amerikai Építésztervezők Intézetének (AIBD) tagja.

Urbán Erzsébet

2014-ben diplomázott a BME Építésmérnöki Karán. 2012–2013 között az Építészettörténeti és Műemlék Tanszék demonstrá-

tora. Érdeklődési köre a kortárs közép-kelet-európai építészeti és a magyar építészeti törekvések párhuzamainak keresése, a történeti környezetbe való kortárs beavatkozások vizsgálata. 2015 óta az Építésztervezettan Tanszék doktorandusza.

Vukosavljev Zorán

1996-ban diplomázott a BME Építésmérnöki Karán a Középülettervezési Tanszéken. Diplomadíjas, MTA-OTDT Pro Scientia Aranyérmes, Magyar Állami Eötvös Ösztöndíjas, MTA Bolyai Ösztöndíjas. 2003-ban PhD-fokozatot szerzett. Egyetemi docens a BME Építészettörténeti és Műemléki Tanszéken. Számos magyar és nemzetközi konferencia előadója (Bangkok, Ourense, Washington, Kielce, Velence), építészeti szakíró. A „Kortárs holland építészeti” című könyv szerzője, az „Új evangélikus templomok” társszerkesztője, a „Kortárs portugál építészeti” társszerzője.

Wesselényi-Garay Andor

1994-ben diplomázott diplomadíjjal a BME Építésmérnöki Karán. 1995-ben saját építészirodát alapított Osváth Gáborral Gyár, majd 2001-ben önálló irodát W-G-APsychodesign néven. 2000-től az Alaprajz, 2010-től a Metsz és folyóirat külsős munkatársa, illetve tanácsadó testületének tagja, 2002-től az Atrium magazin építészeti főszerkesztője, 2006-tól pedig vezető szerkesztője volt. Közel három száz építészeti tárgyú cikk, esszé, kritika és tanulmány szerzője, a 2010-es Velencei Biennálé magyar kiállításának egyik kurátora. 2011-ig a Debreceni Egyetem Építésmérnöki Tanszékének főiskolai docense. Jelenleg a NYME-FMK Aikalmazott Művészeti Intézet egyetemi docense Sopronban.

Kivitelezők leleményessége rovat

Hogyan lesz a zsalugerendából folyóka?

Fotó és gyűjtés: Jankó András

(innovátor: Jung Miklós ács,
szerelésvezető)

Lélekvesztőrámpa tetőfedő anyagokból

Fotó és gyűjtés: Csépe

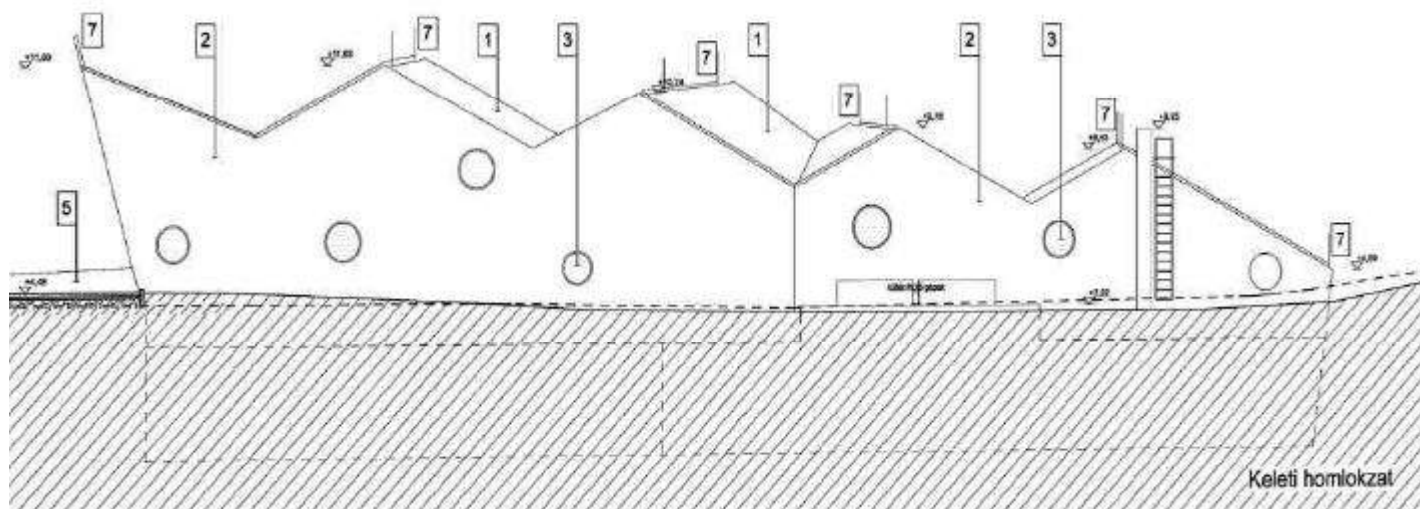

www.archmaaik.com

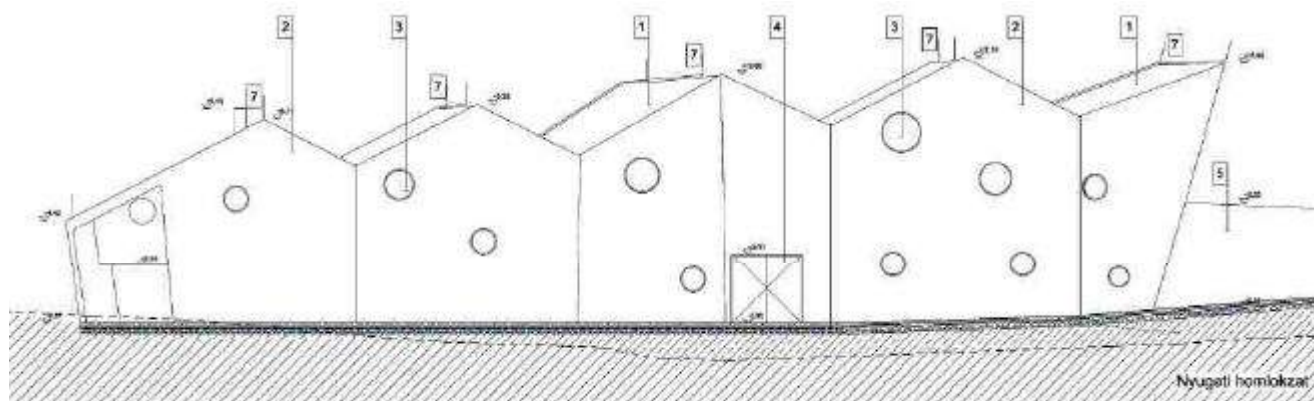
arch.

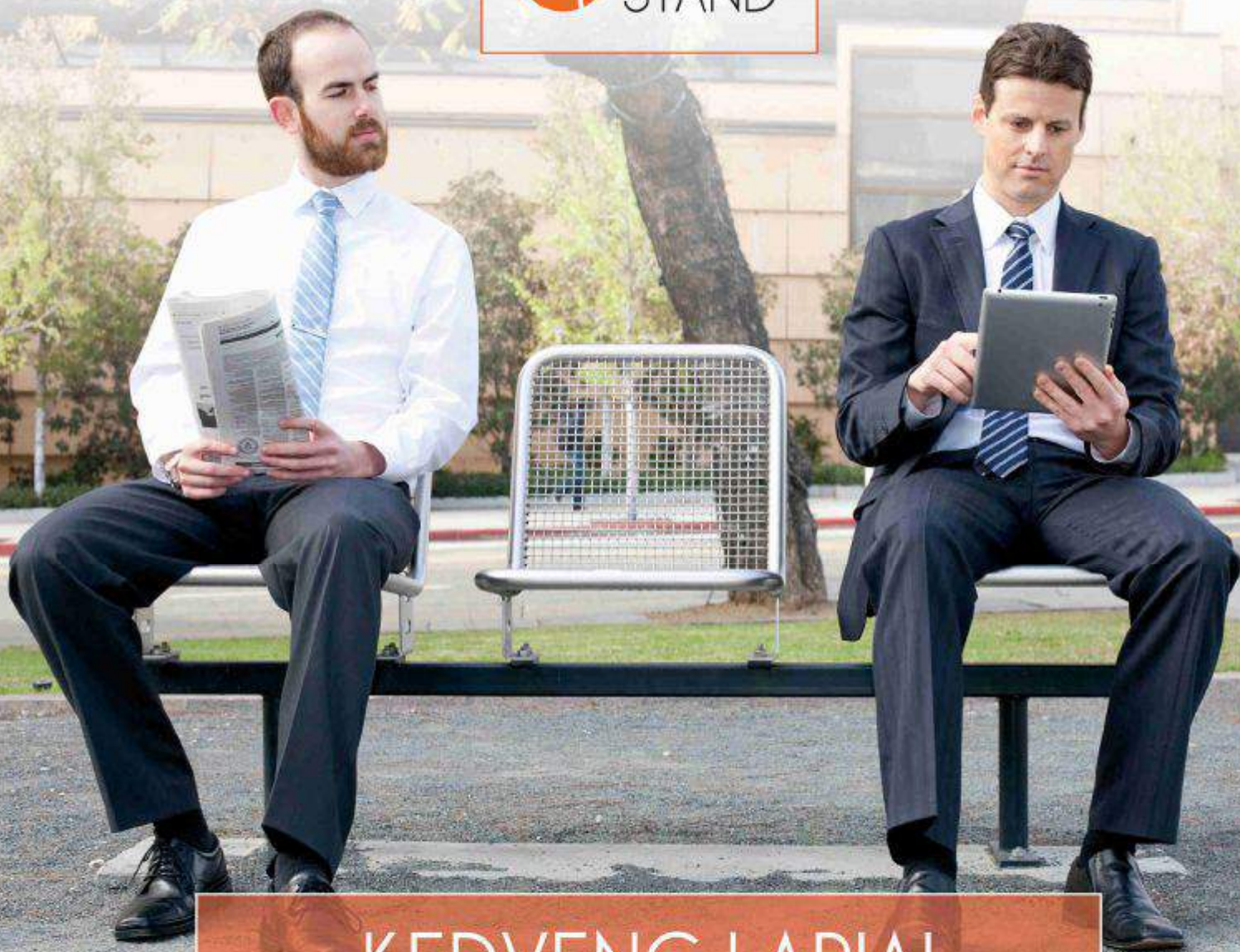

© MAIAT - 2014 - WWW.ARCHMAIAIK.COM - 2017

1. Rézöld színű PVC szigetelő lemez tetőfedés	4. Zöld PVC tetővel azonos színű tömör fémajtó
2. Zöld PVC tetővel azonos színű hőszigetelő homlokzat	5. Zöld PVC tetővel azonos színűre festett nyers vasbeton támfal
3. Zöld PVC tetővel azonos színű hőszigetelő alumíniumablak	6. Zöld PVC tetővel azonos színű acél kültéri álmennyezet
	7. Villámhárító szivócsúcsok

KEDVENC LAPJAI DIGITÁLISAN!

- Pár kattintással azonnal olvasható, előfizethető
- Kiadványát több eszközön is elérheti
- Nem kell tárolni, virtuális könyvespolcán bármikor elérí
- Ajándékba is vásárolható

WWW.DIGITALSTAND.HU

THE WAY BIM WORKS

SZAKTERÜLETEK EGYÜTTMŰKÖDÉSE

A Siemens integrált Parasolid modellezőjével, az új objektum navigátorral, és tucatnyi más új funkcióval az Allplan 2016 az építész és statikus tervezői munka optimális eszköze. A sikerek új dimenziója nyílik meg – BIM filozófia a gyakorlatban.

- \ BIM projektek teljes támogatása
- \ Tökéletes precizitás a 3D modellezésben
- \ Komplex építmények egyszerű kezelése

**PRÓBÁLD KI:
ITT AZ ÚJ ALLPLAN 2016**

30 napig ingyenesen tesztelhető
www.allplan.com/2016

Kérdéseidre válaszolunk
írd: info@nemetschek.hu